

ÎNSEMĂNĂRI MANUSCRISE
DE CĂRȚI VECHE ROMÂNEȘTI
DIN BISERICILE EPARHIEI
CARANSEBEȘULUI

EDITORIA

MIRTON

VALERIU LEU

**ÎNSEMĂNĂRI MANUSCRISE
PE CĂRȚI VECHI ROMÂNEȘTI
DIN
BISERICILE EPARHIEI
CARANSEBEȘULUI**

(sec. XIX)

(ediție postumă îngrijită de **CARMEN ALBERT**)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEU, VALERIU

Însemnări manuscrise pe cărți vechi românești din Bisericile Eparhiei Caransebeșului / Valeriu Leu. - Ed. postumă / îngrijită de Carmen Albert. - Timișoara : Mirton, 2011

ISBN 978-973-52-1034-2

I. Albert, Carmen (ed.)

02(498)

VALERIU LEU

**ÎNSEMNAȚII MANUSCRISE
PE CĂRȚI VECHI ROMÂNEȘTI
DIN
BISERICILE EPARHIEI
CARANSEBEȘULUI**

(sec. XIX)

(ediție postumă îngrijită de CARMEN ALBERT)

**Editura MIRTON Timișoara
2011**

Editarea acestei cărți a fost finanțată de:

**MUZEUL JUDEȚEAN DE ETNOGRAFIE ȘI AL
REGIMENTULUI DE GRANIȚĂ - CARANSEBEȘ**

Cuprins

Cuvânt înainte (P.S.Lucian Mic).....	9
Notă asupra ediției (Carmen Albert)	13
Studiu Introductiv (Valeriu Leu)	17
Anexa I (1802-1826)	
I. Apostol, Blaj, 1802	31
II. Minei pe luna martie, Buda, 1804	35
III. Minei pe luna aprilie, Buda, 1804.....	41
IV. Minei pe luna mai, Buda, 1804	44
V. Minei pe luna iunie, Buda, 1804	47
VI. Minei pe luna august, Buda, 1804	51
VII. Minei pe luna septembrie, Buda, 1804	59
VIII. Minei pe luna octombrie, Buda, 1804	65
IX. Minei pe luna noiembrie, Buda, 1804.....	69
X. Minei pe luna ianuarie, Buda, 1805	71
XI. Minei pe luna februarie, Buda, 1805	75
XII. Minei pe luna iulie, Buda, 1805	78
XIII. Minei pe luna decembrie, Buda, 1805.....	83
XIV. Penticostar, Sibiu, 1805.....	88
XV. Evanghelie, Sibiu, 1806.....	91
XVI. Liturghier, Blaj, 1807	92
XVII. Ceaslov, Buda, 1808.....	92
XVIII. Penticostar, Blaj, 1808.....	93
XIX. Liturghier, Sibiu, 1809	93

XX.	Octoih, Buda, 1811.....	94
XXI.	Catavasier grecesc și românesc, Sibiu, 1812.....	96
XXII.	Evanghelie, Buda, 1812.....	96
XXIII.	Petru Maior, Istoria pentru începutul romanilor în Dachia, Buda, 1812.....	96
XXIV.	Triod, Blaj, 1813.....	98
XXV.	Liturghier, Sibiu, 1814	99
XXVI.	Liturghier, Chișinău, 1815.....	100
XXVII.	Molitvelnic, Blaj, 1815.....	100
XXVIII.	Triod, Buda, 1816.....	101
XXIX.	Evanghelie, Blaj, 1817.....	103
XXX.	Psaltire, Buda, 1817	103
XXXI.	Strastnic, Blaj, 1817	104
XXXII.	Octoih, Buda, 1826	105
XXXIII.	Tipicon, Buda, 1826	122

Anexa II (1835-1856)

I.	Molitvelnic, Sibiu, 1833	125
II.	Evanghelie, Buda, 1835.....	126
III.	Liturghier, Buda, 1835	126
IV.	Liturghier, Sibiu, 1835	127
V.	Antologhion, Blaj, 1838	128
VI.	Minei, Sibiu, 1838.....	129
VII.	Penticostar, Sibiu, 1841.....	130
VIII.	Cazanii, Sibiu, 1846.....	131
IX.	Triod, Buda, 1848.....	131
X.	Evhologion, Sibiu, 1849	132
XI.	Apostol, Sibiu, 1851	134
XII.	Liturghier, Sibiu, 1852	134
XIII.	Biblia, Sibiu, 1856.....	134

XIV. Cartea Evangheliilor, Sibiu, 1859.....	135
XV. Psaltire, Sibiu, 1860.....	135
XVI. Sinopsis, Sibiu.....	135
XVII. Cazanie, Buzău	136
Însemnări manuscrise pe o carte veche de la Pojejena (Valeriu Leu)	139
Volume editate de același autor	149
Index nume.....	151
Index localități	155

Cuvânt înainte

Episcopia Caransebeșului a însemnat pentru viața spirituală a credincioșilor din Banat un centru bisericesc străvechi, cu importante activități religioase, culturale, sociale și de afirmare a tradițiilor românești. Încă din secolul al XI-lea, Caransebeșul e pomenit ca reședință de episcopie, iar nume de episcopi ai Caransebeșului apar frecvent în documente medievale. Având în vedere condițiile istorice diverse din zbuciumatul trecut al Banatului, nu putem afirma cu certitudine că la Caransebeș a existat continuitate ierarhică. Știm cu siguranță că, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, reședința episcopiei de Caransebeș s-a mutat la Vârșeț. Caransebeșul a redevenit oraș de reședință episcopală abia în 1865, după reînființarea Mitropoliei Ardealului. Mitropolitul Andrei Șaguna, contrar unor tendințe politice din Banat, a dorit reactivarea episcopiei la Caransebeș, centru bisericesc cu tradiție frumoasă și îndelungată.

Scaunul episcopal din Caransebeș a fost ocupat de oameni cu dragoste de Biserica lui Hristos, care, prin activitatea lor, au devenit emblematici pentru întreaga istorie a Banatului. Îi amintim aici pe episcopii Ioan Popasu (1865-1889) și Nicolae Popeea (1889-1908), ucenicii Marelui Mitropolit Andrei Șaguna și pe episcopul Miron Cristea (1910-1919), devenit primul patriarh al României. Aceștia au avut de înfruntat politica statului austro-ungar, defavorabilă

Bisericii și instituțiilor românești. Cu toate acestea, Episcopia Caransebeșului a purtat stindardul spiritualității, dar și al culturii din Banat. Activitățile lor în slujba oamenilor și statornicia credinței lor sunt pilduitoare și astăzi. Ceilalți episcopi ai Caransebeșului, Iosif Badescu (1920-1933), Vasile Lăzărescu (1934-1940) și Veniamin Nistor (1941-1949) deși au păstorit Episcopia Caransebeșului în condiții de libertate religioasă, au avut fiecare contribuția sa la ridicarea religioasă și materială a instituției bisericești din Banatul Montan. Anul 1949, anul desființării istorice episcopii de Caransebeș, a fost un an trist pentru viața religioasă din România. Și alte episcopii au fost supuse aceluiași regim de exterminare din partea regimului comunist, instaurat atunci. Dumnezeu a făcut dreptate în anul 1989, iar din anul 1994, firul întrerupt al episcopiei a fost reluat.

După înființarea din 1865, istoria Episcopiei Caransebeșului este continuă și cunoscută prin volume și studii ale cercetătorilor, prin tezele de doctorat, susținute în marile centre universitare din țară. Arhiva Episcopiei Caransebeșului, cu an de început la înființarea episcopiei (1865), a oferit celor interesați informații valoroase despre viața bisericească din Banat. Mulți istorici, preoți și laici, au contribuit prin scrisul lor la dezvoltarea istoriei Episcopiei Caransebeșului, mai cu seamă după anul 2000.

Un pionier al cercetării istoriei bisericești bănățene din perioada post-decembristă, și prin urmare, un deschizător de drumuri a fost regretatul profesor universitar, cercetător științific dr. Valeriu Leu.

Pe lângă cercetarea responsabilă din arhivele bisericești, Domnia Sa a întreprins o minuțioasă lucrare de identificare și transcriere a însemnărilor aflate pe cărțile bisericești vechi colectate din bisericile județului Caraș-Severin și aflate în *Colecția de Artă bisericească de pe lângă Protopopiatul Reșița*. Îndrăznim să spunem că această cercetare istorică completează și întregeste sursele clasice de studiu, adică documentele. De multe ori, însemnările pe cartea bisericească veche sunt veritabile surse de date istorică sau de reconstituire a unor evenimente cu mare valoare istorică. O altă caracteristică a însemnărilor este aceea că evidențiază anumite aspecte mentale, aspecte fără de care nu am putea înțelege mai cuprinzător un eveniment istoric și receptarea lui în epocă. Informațiile desprinse din însemnările pe cartea veche devin, astfel, surse importante pentru istoria noastră bisericească. Lucrarea vrednicului de pomenire profesor Valeriu Leu, intitulată *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeșului (1648-1800)*, apărută la Reșița în anul 1996, este elocventă pentru afirmațiile de mai sus. Istoria eparhiei noastre, ce nu s-a putut reconstitui din documente de arhivă, se arată frumos și lămurit din circulația cărții în Banat și prin însemnările de pe cartea bisericească.

Binecuvântăm acum apariția unei noi cărți, rodul ostenelilor cărturărești al celui mai asiduu cercetător al cărții bisericești vechi din Banat, regretatul profesor Valeriu Leu. Lucrarea de față cuprinde o parte din cărțile vechi românești din veacul al XIX-lea aflate în bisericile eparhiei Caransebeșului.

Mulțumiri alese aducem distinsei doamne conf. univ. dr. Carmen Albert, urmașa profesorului V. Leu în cercetarea istorică, prin grija căreia apare prezentul volum. Nădăjduim ca și pe mai departe cercetarea istoriei bisericești a Banatului să fie o preocupare de căpătâi nu numai a preoților istorici, ci și a cercetătorilor laici.

† Lucian

Episcopul Caransebeșului

Notă asupra ediției

Valeriu Leu a fost unul din puținii istorici care s-au îndreptat încă din anii studenției spre studiul cărților vechi și a manuscriselor, urmând sugestiile profesorilor săi de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, de a realiza o cercetare care să contribuie la constituirea geografiei culturale care să aibă profunzimi până în spațiile lumii „*tăcute și ignorate*” ale ruralului bănățean. Anii tinereții sale au fost astfel dedicați întru totul identificării și repertorierii cărților vechi din Banatul de munte, a însemnărilor de pe acestea, muncă extrem de dificilă, mai ales din cauza unui regim care nu încuraja în vreun fel cercetarea culturii scrise, privilegiind însă alte perioade istorice, mult mai puțin relevante din acest punct de vedere. Rezultatul nu s-a lăsat așteptat. Schimbarea condițiilor politice, deschiderea spre noi orizonturi, au constituit premise favorabile pentru tânărul cercetător de atunci, de a valorifica rezultatele de teren. Studiile publicate în diferite periodice, excelenta teză de doctorat *Cartea și lumea rurală din Banat 1700-1830*, au fost urmate în 1996 de editarea volumului *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeșului (1648-1800)*, un adevărat model de catalog de carte veche, prefătat de Episcopul Caransebeșului de atunci, Laurențiu Streza. Volumul s-a bucurat de o bună receptare în comunitatea de specialiști din România, lansările în mai multe localități ale Eparhiei Caransebeșului, la care au parti-

ciat preoții protopopiatelor, dar și oameni de cultură, distribuirea acesteia în cercul specialiștilor l-au făcut cunoscut pe Valeriu Leu ca unul din puținii experți în acest domeniu din întreaga țară.

După câțiva ani în 2007, a reușit, performanță rarissimă, să editeze împreună cu Costa Roșu, un catalog similar, al cărților vechi românești din bisericile din Voivodina, și a însemnărilor de pe ele, întreprindere extrem de laborioasă, premiată de Academia Română. S-a reușit astfel pentru prima oară, publicarea unui corpus integral al acestora, pe cuprinsul unei întregi provincii istorice.

Volumul de față reprezintă o continuare a celui din 1996, în alt interval temporal, 1802-1860. Valeriu Leu intenționa demult să continue publicarea, însă o întâmplare nefericită asupra căreia nu a dat multe explicații, a făcut să se piardă fișele exemplarelor catalogate. Astfel se explică de ce acest volum nu seamănă cu celălalt, lipsesc elementele de identificare, pe care le-ar fi putut reconstitui, dacă ar mai fi avut timp. Suferind de o boală îngrozitoare, Valeriu Leu s-a gândit că totuși ar fi util măcar publicarea însemnărilor de pe aceste file, însemnări pe care le considera a fi deosebit de importante. Fișierul care încorporează prezentul volum, inclusiv studiul introductiv, s-a aflat pe un CD, în care familia sa a salvat ce mai era în calculatorul la care autorul a lucrat până la momentul sfârșitului. Soarta a făcut ca eu să mă ocup de editarea postumă a ultimelor lui contribuții la Istoria Banatului. Prima ediție postumă *Studii și documente bănățene 2*, (Ed. Mirton, Timișoara, 2011) cuprinde un corpus eterogen de studii, texte inedite, corespondență. Al doilea, cel de față, com-

pact, omogen, care păstrează structura originală, a fost finalizat de autor, listat, pregătit pentru editare, deși ȘTIA că nu-l va vedea vreodată publicat. Avea totuși încredere că cineva îl va duce odată la tipar. Am fost onorată să fiu eu aceea. Corectura care am efectuat-o a fost sumară, am realizat indexul de nume și cel de locuri pe care le-am considerat a fi utile, iar la sfârșitul anexelor am adăugat un studiu redactat de autor, *Însemnări manuscrise pe o carte veche de la Pojejena*, considerând că se integrează perfect în tematica de ansamblu. Intervenția mea în calitate de editor a fost astfel minimă.

După modelul catalogului din 1996, Prea Sfințitul Episcop Lucian Mic, a acceptat să scrie *Cuvântul înainte*, drept pentru care îl asigurăm de toată considerația noastră, ca și pe părintele Alic Daniel consilier cultural la Episcopie, iar Muzeului județean de Etnografie și al Regimentului de graniță Caransebeș, domnului dr. Adrian Ardeț, cuvenitele mulțumiri pentru finanțarea apariției acestui volum.

CARMEN ALBERT

Studiu introductiv

Cu mulți ani în urmă, la îndemnul profesorilor mei de la Universitatea clujeană, Pompiliu Teodor și Nicolae Edroiu, care m-au îndrumat atent și răbdător în studiul paleografiei slave și a celei româno-chirilice, dar și al istoriei culturii scrise în veacurile anotimpului premodern și modern, am decis repertorierea tuturor exemplarelor de carte veche românească din Banat reproducând, evident, inscripțiile manuscrise considerate veritabile documente istorice. Exista convingerea că aceste înscrisuri vor deschide posibilitatea pătrunderii în istoria ruralității românești pe o altă poartă decât cea etno-folclorică atât de frecvent folosită, dar evident insuficientă. Ignorarea documentului scris nu se putea petrece fără costuri și ele trebuiau, istoriografic, minimalizate. Istoria mentalităților și în general contactul – chiar dacă descurajat de autoritățile de atunci – cu gândirea istorică contemporană, mai ales îndemnurile ce veneau prin puterea exemplului dinspre faimoasa școală a „Analelor”, bibliografia strecurată la ieșirile în străinătate ale magiștrilor care devenea apoi bun comun cercului de studioși din jurul lor, toate indicau necesitatea utilizării unor categorii speciale de izvoare care să coboare lucrurile spre periferiile, spre adâncimile sociale, adică spre acele locuri pe care cercetarea le-a ignorat costisitor. În cazul românesc între aceste categorii, inscripțiile manuscrise pe cărți, se evidențiau strident. Era evidentă necesitatea unui vast proiect,

unul conceput la anvergură națională care să implice echipe întregi. Misiunea lor ar fi fost să străbată satele și să inventarieze toate exemplarele de carte veche și să înregistreze inscripțiile. Aceasta ar fi permis o desenare exactă a spațiului atât în extensie cât și în adâncime socială pe care l-a marcat timp de câteva veacuri cultura scrisă românească. S-ar fi conturat acea geografie culturală despre care se vorbea, bănuind-o doar. Și totuși proiectul era pe cât de rațional, de necesar pe atât de greu de realizat, nu numai pentru că obiectivele principale ar fi fost, desigur, bisericile care tezaurizau aceste valori librare și care stârneau oroarea autorităților dar și pentru că lipseau specialiștii, paleografii. Universitățile erau calibrate ca să „producă” profesori nu cercetători, muzeele erau populate mai ales cu arheologi și „contemporanești” cu misiune propagandistică clară și care consumau puținele sume rezervate cercetării. Evident, au fost și câteva excepții notabile, dar fondul rămânea ostil unei cercetări privind vechea cultură scrisă. Înființarea Oficiilor pentru Patrimoniu Cultural-Național¹, deși făcută din interese extra-științifice, a determinat o etapă nouă. Acum se puteau încadra în muzeele județene oameni care să se ocupe în mod direct cu identificarea și studiul cărților și vechilor manuscrise implicit deci a însemnărilor. Totuși acei specialiști nu puteau fi formați ușor, iar interesul oficial nu era în fond cel de cercetare, ci de inventariere și statistică, ulterior de evaluare. Suspiciunea pentru vechile cărți – în proporție covârșitoare religioase – se păstra. Publicarea, în acest domeniu era foarte dificilă. Se poate de altfel face un studiu comparativ pe anuarele muzeelor

¹ Prin Legea 63 din 1974.

judetene în perioada respectivă și se va vedea limpede disproporția uriașă între titlurile din domeniul arheologic sau al faimoasei istorii contemporane, mișcării socialiste și muncitorești și cercetările dedicate culturii scrise. Oricum, treptat s-a înfiripat acea mișcare de defrișare, de marcaj al „teritoriului” în multe – nu în toate – din județele țării. Rezultatele au fost spectaculoase. Erau scoase la lumină marile cărți ale culturii medievale, premoderne și moderne românești, exemplare neștiute, se reconstituiau traseele cărților pe întregul spațiu românesc, se identificau oamenii și evenimentele care au susținut mișcarea, motivele ei, dar mai ales începea să se audă vocea ignorată, începea să vorbească lumea așa-zis „tăcută” a satului din veacurile trecute. Bibliografia românească veche a fost completată cu zeci și zeci de titluri, ediții și tiraje, despre care nici nu s-a știut că au existat. Ca de obicei în astfel de situații scopul oficial a fost unul, iar ce a ieșit, cu totul altceva. Desființarea Oficiilor prin trecerea lor în structura unor instituții județene care nu reușesc să-și găsească rostul, deși oficial ar trebui să se ocupe cu studiul și protecția patrimoniului cultural național și unde greu ai putea găsi vreun cunoscător al istoriei culturii, vreun paleograf, au întors lucrurile înapoi cu câteva decenii. Este adevărat însă, că cei care s-au format atunci sunt cei care au mai rămas și astăzi, ei continuând să cerceteze și să scoată cărți extrem de valoroase, și o fac inertial, nesprijiniți.

Banatul și în acest proiect imaginat doar, avea o poziție avantajoasă. Era o provincie cu o puternică identitate, cu o istorie specială, fără să fi beneficiat vreodată în evul mediu sau în modernitatea timpurie, de prezența și activitatea vreunei tiparnițe, dar aflată într-un

contact mult mai strâns decât alte provincii cu spațiul cultural occidental și cu cel balcanic și fapt deloc neglijabil, având o suprafață relativ redusă, și un număr de așezări relativ mic, posibil deci de explorat într-un termen rezonabil. Pe de altă parte aici, cu toată absența tiparului, a funcționat o intensă piață a cărții. Existau câteva condiții care permiteau și impuneau achiziția: o populație școlarizată timpuriu, o forță economică care să permită cheltuiala și o libertate a circulației cărților românești impusă prin faimoasele „privilegii ilire”. Toate acestea fac din Banat un excelent receptor al cărților românești. În sfârșit aici, la marginea de vest a cuprinsului românesc, se putea studia nu numai fenomenul de circulație ci și cel, la fel de interesant și semnificativ, al stabilității ei.

O condiție la fel de importantă este și aceea că, istoriografic vorbind, Banatul a fost printre primele provincii românești care au declanșat cercetări orientate spre raportul cultural scris în lumea satului. Primele monografii – tipărite sau manuscrise – au între sursele cele mai importante, însemnările de pe vechile cărți. Satul își dădea seama că studiul asupra propriei sale istorii trebuie să înceapă cu implicarea în cunoaștere a propriilor elaborate. A făcut-o de foarte timpuriu. Când, în 1863² s-a decis să scrie „istoria” bisericii la care sluja, biserica din Iaz³, preotul Nicolae Ionescu spune că informațiile pe care a putut conta de la bun început, au fost însemnările făcute pe cărți și proto-

² Sunt deci 145 de ani de atunci!

³ A fost scrisă la sfârșitul *Evangheliei*, Râmnic, 1784 aflată în posesia d-lui învățător Puraci din satul Iaz. Îi mulțumim încă o dată pentru bunăvoința de a ne-o pune la dispoziție, pentru a o publica.

coalele. Le-a folosit! Când, în 1874 a scris istoria neamului său, neam care-l va da pe marele istoric Ioan Sîrbu, monografistul lui Mihai Viteazul⁴, bunicul său, Ion Sîrbu paroh în Rudăria, a reunit pur și simplu inscripțiile pe cărțile bisericii și le-a notat, conform tradiției, tot pe o carte: „*Câte sunt scrise cu mâna întru această carte de mulți ani sunt scrise în alte cărți, ci acum, de noi, s-au mutat aicea. Rudaria în 23-lea ianuarie 1874, Ion Sârbu paroh*”⁵. Este limpede că de pe atunci acestor însemnări li se acordase statutul de document istoric veritabil. Exemple de utilizare a însemnărilor în veacul al XIX-lea mai pot fi invocate și chiar au fost, în lucrarea dedicată monografismului bănățean de colega Carmen Albert⁶ și în altele⁷. O importantă utilizare a inscripțiilor s-a folosit și la scrierea celei mai vechi, și mai bine realizate monografii ale Caransebeșului, în 1909⁸ când s-a introdus și reproducerea foto a unor astfel de însemnări. Pentru anumite biografii și anumite evenimente – și nu din cele lipsite de importanță – inscripțiile constituie chiar izvorul principal. De altfel Andrei Ghidiu, unul dintre autori, pe atunci protopop al Caransebeșului,

⁴ I. Sîrbu, *Istoria lui Mihai Vodă Viteazul domnul Țării Românești*, I-II, București, 1904, 1907.

⁵ Textul acestei istorii familiale se afla odinioară în arhiva istoricului Ioan Sîrbu. Cu permisiunea surorilor sale care au moștenit-o, profesorul Vasile Nemiș din Rudăria a copiat-o și, atunci când am avut trebuință, cu bunățatea și generozitatea sa, bunicul unuia dintre cei mai buni prieteni, mi-a pus-o la dispoziție. Îi păstrez și azi o pioasă aducere aminte.

⁶ C. Albert, *Cercetarea monografică în Banat (1859-1948)*, Reșița, 2002, p. 9-65.

⁷ Vezi, în acest volum, studiul privind cronicile bisericesti din Banatul de Vest.

⁸ A. Ghidiu, I. Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Caransebeș, 1909.

a fost și un foarte activ colaborator al lui Ioan Bianu, al Academiei Române în realizarea monumentalei Bibliografii Românești Vechi⁹. După primul război mondial, în condițiile oferite de statul român național, încep să fie publicate lucrări mai vaste dar care urmează modelul oferit de lucrarea lui A. Ghidiu și Bălan. Este citabilă, sub acest aspect, cartea lui Iosif C. Buracu dedicată colecției muzeale de la Băile Herculane în care au fost reproduse cele mai importante inscripții de pe cărțile din biserica Mehadiiei, datorate cronicarului Nicolae Stoica de Hațeg¹⁰, dar și altora. La fel și volumele lui Gh. Cotoșman despre bisericile și comunele românești din colțul nord-vestic al Banatului¹¹: Sânnicolaul Mare, Lunga, Comloșul Mare, Nerău, Sânmihai, Cenad etc. Aici însemnările au fost reproduse de pe fiecare carte, dar numai în măsura în care au fost socotite utile intenției monografice, numai în măsura în care aduceau informație despre sat și biserică. Cu siguranță seria aceasta este pentru perioada interbelică, cea mai cuprinzătoare și cea mai coerentă, în sensul că se cerceta o anume zonă și nu discontinuu.

Când, în 1926 directorul Muzeului Banatului din Timișoara trimite prin localitățile bănățene un chestionar istoric, au fost răspunsuri în care s-a făcut și transcrierea unor însemnări. Între ele cel de la Rudăria, reproduce o însemnare privind construcția

⁹ C. Brătescu, *Protopresbiterul Andrei Ghidiu (1849-1937). Între Biserică și Neam*, Caransebeș, 2006, p. 59-64.

¹⁰ I. C. Buracu, *Muzeul general Nicolae Cena în Băile Herculane și Cronica Mehadiiei*, Turnu-Severin, 1924.

¹¹ Gh. Cotoșman, *Din trecutul Banatului*, I-V, Timișoara, 1934-1935.

bisericii de acolo, altul de la Marcovăț¹² din Banatul sârbesc care reproduce cu unele inexactități, câteva inscripții de pe cărțile bisericii ortodoxe, altul de la Sintești privind foametea din 1816 dar sunt și alte exemple.

¹² Acestea nu au fost reproduse, deși o parte au fost publicate după transcrierea directă făcută la fața locului într-o cercetare a noastră și a lui Costa Roșu în căutarea vechilor cărți românești din Voivodina prin anii 2005-2006. Le reproducem totuși și pentru că unele din ele nu au mai putut fi găsite la opt decenii după prima transcriere. Au pierit probabil cu cartea sau cu filele din cartea care le-a folosit drept suport: „*Pe aceste cărți au scris cantorii, învățătorii, următoarele:*

„În anul 1832, în 15 mai s-au cumperat Penticostariul Romanesc în Sfânta Biserică. Ioan Lazăr crastanuș”

„În anul 1854, în 4 iulie au fost în satul Macedonia episcopul Timișoarei, Samuil Mașirevici. Spre suvenir am scris Petru Ișțfan învațiator la comuna Marcovetz la anul 1862.

„La anul 1864 s-a făcut unirea în comuna noastră Marcoveț fiindu chinez Ilia Popovici ales de cătră marele proprietar Miloș Baici.

„În anul 1848 luna martie 19 zile au venit domni rânduiți din Timișoara la Marcovetz de or publicat precum să se piardă robota, dijma pământului, tacsă cazanului, dijma vielor din Industrială încă și porția pământului spre partea cinstitului scaun fiind Marcovetzul la acestu an sub scaunul Denta. Ion Almăjan învețător”.

„În anul 1848 încă din luna lui martie s-au început lucrările a se vorbi și a se rândui între stăpânire despre dijma în care s-au împărțit de la paori robota, dijma pământului, porția spre partea cinstitului scaun și soborul de la Marcovetz despre biserici și școale și multe alte rândueli, iunie 12, 1848”

„Zvonul mijlociu s-au cumpăratu în anul 1843 și s-au adus de la maistorul Botha din Verșeț prin chinezul Adam Ogrin.

„În anul 1866, în 17 februarie au tunatu în ceriu cu putere mare. La Lațunașiu au treznitu un om.”

„An 16 aprilie 1864 s-au înfințat capela unită în comunitatea noastră, Marcovetz”.

Cartea lui Nicolae Iorga privind Banatul¹³, ultima carte semnată de marele istoric, realizează primul corpus de inscripții bănățene. Toate sunt din localități aparținând Banatului sudic, de pe cuprinsul județelor de atunci Caraș și Severin. Instinctul extraordinar al lui Iorga, în absența unei cercetări sistematice și aprofundate, a sesizat faptul că provincia aceasta are o istorie de o densitate și un spectacol cu totul aparte, că este vorba aici de o „nouă” istorie, una care nu poate fi scrisă decât utilizând un instrumentar special și apelând la o diversitate documentară, în care inscripțiile provenite de la o populație instruită atât de timpuriu și cu masiv acces la carte aduc un imens beneficiu. Pe de altă parte penuria documentară generată de o oarecare indolență istoriografică ce nu poate fi negată în cazul Banatului, în condițiile în care tocmai despre această provincie arhive din țară dar și din Austria, Ungaria, Serbia cuprindeau un număr imens de piese, face mai importante însemnările. Istoria satelor și a țăranimii bănățene nu se poate scrie fără aceste documente, de fapt chiar istoria Banatului nu se poate scrie fără ele. Acest motiv îl determină pe Nicolae Iorga ca în trecerea sa, oricât de grăbită, să realizeze totuși un prim corpus al lor. Era, de altfel, primul istoric profesionist, care inventariază și chiar încearcă să rezolve problemele studiului istoriei bănățene. Indicarea dificultăților și a spațiilor albe este în sine un uriaș câștig folosit, având în vedere constrângerile impuse de regimul comunist din primele decenii postbelice, mult mai târziu, abia de prin anii '70 ai veacului trecut. Meritul menținerii interesului pentru astfel de documente revine, în deceniile șase și șapte, cu deosebire revistei

¹³ N. Iorga, *Observații și probleme bănățene*, București, 1940.

„Mitropolia Banatului”. Aici și-a putut continua mai vechile preocupări Gheorghe Cotoșman. Conștient de importanța însemnărilor ca document istoric, beneficiind și de accesul la tipăriturile valoroase aflate în colecția muzeală a Mitropoliei Banatului ca și de publicația acestei instituții ecleziastice dar și de o bună cunoaștere a paleografiei româno-chirilice, a reușit să publice câteva zeci de însemnări într-un studiu utilizabil și azi¹⁴. Astfel de studii sunt, cum am menționat, foarte utile dar numai în sensul completării pentru că ele includ cărți amestecate, pe care doar întâmplarea pare că le-a adus sub ochii cercetătorului, nu se întreprinde un studiu sistematic. Inscripții colectate doar într-un spațiu restrâns sau cu ocazia unor cercetări direcționate în principal spre alte domenii, fac adeseori referiri la biserici din Mitropolia Banatului, dar nu și din Banat, publicând în revista Mitropoliei Banatului și Dănilă Puia¹⁵, Ion C. Nicola¹⁶, Ioana Cristache-Panait¹⁷.

Prin studiul semnat în 1971 de Costin Feneșan¹⁸ subiectul ajunge în administrarea unor istorici profesioniști, cunoscători ai istoriei provinciale pe întreaga

¹⁴ Gh. Cotoșman, „Inscripții și însemnări din Bisericile Mitropoliei Banatului”, în *Mitropolia Banatului*, VII (1975), nr. 13, p. 88-124.

¹⁵ D. Puia, „Biserici vechi din Almăj”, în *Mitropolia Banatului*, VII (1957), nr. 4-6, p. 84-101; Idem, „Biserici vechi de pe Valea Cărașului”, în *Mitropolia Banatului*, VIII (1958), nr. 4-6, p. 86-95; nr. 10-11, p. 32-38; Idem, „Ordine, completări, însemnări, note și observații ale protopopului Mehadie, Nicolae Stoica de Hațeg”, în *Mitropolia Banatului*, XXIII (1973), p. 490-506.

¹⁶ Ion C. Nicola, „Culegerea de însemnări din cărțile noastre vechi”, în *Mitropolia Banatului*, XV (1965), nr. 10-12.

¹⁷ I. Cristache-Panait, „Cărți vechi cu însemnări din bisericile Mitropoliei Banatului”, în *Mitropolia Banatului*, XIX (1969), nr. 4-6, p. 264-271.

¹⁸ C. Feneșan, „Circulația cărților românești din secolul al XVII-lea în Banat”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, 1972, p. 17-31.

sa adâncime și în toată geografia sa, dedicați clar acestui studiu. Articolul lui Costin Feneșan este, din acest punct de vedere, unul model prin lectura și transcrierea sigură, aparatul critic dens, prin interpretarea corectă a textelor vechi. Este primul din această categorie și a deschis o serie din ce în ce mai consistentă. Apar primele sinteze de istorie culturală care utilizează însemnările la acest nivel. Volumul lui Nicolae Bocșan despre Luminile bănățene este un punct de răscruce, semnalul că subiectul era de acum ferm administrat și direcțiile de studiu stabilite judicios¹⁹. Etapa care mai trebuia parcursă era totuși aceea care implica terenul, scotocirea colecțiilor publice și particulare, arhivelor – mai ales a celor „mici”, personale, sătești - înregistrarea tuturor acestor documente ale celor „obișnuiți”, de „rând”, colectarea și editarea lor pentru a fi apoi utilizate drept mijloc de pătrundere în mentalități, sensibilități, sentiment, în filmele interioare ale celor de odinioară, în interiorul acelei lumi „tăcute”, în satul românesc din Banatul veacurilor al XVIII-lea și al XIX-lea. Aceste documente puteau împinge cunoașterea istorică cu mult înainte, puteau să miște o istoriografie care evident lăncezea în condiția ancilară pe care i-o rezervase sistemul propagandei ideologice comuniste și în orice caz puteau să scoată lucrurile din spațiul limitat al „turnurilor de fildeș”, al „centrelor” culturale de care se ocupaseră, și începeau să se repete, prea multe generații de istorici. Era nevoie de o breșă, de aer proaspăt. Documentele acestea, inscripțiile, nu se aflau în administrarea arhivelor oficiale, aparțineau bisericii într-o proporție covârșitoare, nu erau depozitate pur și simplu pe rafturile unor

¹⁹ N. Bocșan, *Contribuții la istoria iluminismului românesc*, Timișoara, 1986.

arhive care se închideau sau se deschideau pe criterii ce evident nu aparțineau științei, ci politicii. Se putea deci spera că prin ele se va ajunge la o altă lume, la un spațiu încă neatins propagandistic. Pe de altă parte ele întorceau lucrurile spre om, acela care făcea muncile, trăia sărbătorile și mergea la biserică să se închine, într-un cuvânt umanizau istoria. Dar și democratizau tocmai prin această „coborâre” socială pe care o permiteau. Ceea ce se întrezărise până acum începe să se vadă tot mai deslușit. Întemeindu-se pe cele câteva precedente – suficiente totuși pentru a jalona, pentru a da convingerea că drumul merită parcurs – în deceniul nouă al veacului trecut a început, pentru Banat colectarea sistematică a însemnărilor și publicarea lor într-un ritm din ce în ce mai alert, dar și utilizarea lor în construcții care să ducă lucrurile spre linia de orizont imaginată. O parte importantă din cărțile județului Timiș, a celor din biserici, atâtea câte se aflau adunate în depozitul constituit la Mitropolia Banatului și în vechea sa colecție, inclusiv cele publicate odinioară de Gh. Cotoșman sau Iosif C. Buracu și a câtorva puține, din actualul județ Caraș-Severin, au fost trecute în revistă iar însemnările reproduse, de I.B.Mureșianu²⁰. Fondurile câtorva localități din județul Arad dar aflate pe teritoriul Banatului au fost valorificate, profesionist, de E.R. Colta²¹. Pentru localitățile Eparhiei Caransebeșului de astăzi, dar și ale Banatului sârbesc, ne-a revenit nouă, singur sau

²⁰ I. B. Mureșianu, *Cartea veche bisericească din Banat*, Timișoara, 1985.

²¹ E.R.Colta, „Cartea veche românească în părțile Aradului”, în *Ziridava*, IX (1978), p. 465-475; Idem „Vechi tipărituri românești în județul Arad”, în *Ziridava* XIII (1980), p. 715-758; Idem, „Circulația tipăriturilor râmnicene pe teritoriul județului Arad”, în *Valori bibliofile din patrimonial cultural național. Valorificare-cercetare*, I, Râmnicu Vâlcea, 1980, 71-82.

în colaborare, catalogarea exemplarelor de carte veche românească, transcrierea însemnărilor manuscrise de pe filele lor, precum și valorificarea în studii de istorie a culturii scrise și a mentalităților²². Pentru veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea (în spațiul precizat), am izbutit publicarea tuturor inscripțiilor într-un catalog de carte veche românească²³. Pentru localitățile din Banatul sârbesc publicarea a fost integrală, inclusiv pentru veacul al XIX-lea²⁴. Din nefericire într-o împrejurare tragică întâmplată în 2005, fișele de catalog pentru cărțile vechi românești din veacul al XIX-lea aflate în biserici-

²² V. Leu, „Un manuscris românesc din prima jumătate a veacului al XVIII-lea”, în *Banatica* IV, 1977, p. 179-181; V. Leu, A. Bistrieanu, „Circulația cărții românești în Valea Almăjului până la 1840”, în *Banatica*, VI, 1978, p. 449-474; V. Leu, „Circulația Mineelor de la Râmnic în sudul Banatului”, în *Valori Bibliofile din patrimoniul cultural național*, I, Râmnicu-Vâlcea, 1980, p. 71-75; Idem, „Considerații privind circulația cărților din Țara Românească în sudul Banatului în veacul al XVIII-lea”, în *Valori bibliofile...*, II, București, 1983, p. 390-397; V. Leu, I. Voina, „Două falsuri ale tipografiei de la Blaj semnalate în județul Caraș-Severin”, în *Banatica*, VI, 1981, p. 389-393; V. Leu, *Banatul între arhaic și modern. Mentalități în veacul Luminilor*, Reșița, 1994; V. Leu, C. Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Reșița, 1995; V. Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat (1700-1830)*, Reșița, 1996; Idem, „Paul Terzici și „Povestea Vorbii”, în *Banatica*, XIV, 1996, p. 245-250; Idem, „Războiul ca o călătorie”, în *A Treia Europă*, II, 1998, p. 291-316; Idem, „Imaginea germanului la românii din Banat”, în vol. S. Vultur (coord.), *Germanii din Banat prin povestirile lor*, București, 2000, p. 33-64; V. Leu, C. Albert, „Memorie și istorie în satele din Banatul Montan”, în *Banatica*, XVI, 2003, p. 107-193; V. Leu, *Memorie, memorabil istorie în Banat*, Timișoara, 2006; V. Leu, C. Roșu, „Însemnări manuscrise pe cărți vechi românești din Banatul Sârbesc”, în vol. *Studii bănățene*, Timișoara, 2007, p. 249-292.

²³ V. Leu, *Cartea veche românească din bisericile Eparhiei Caransebeșului (1648-1800)*, Reșița, 1996.

²⁴ V. Leu, C. Roșu, *Cartea veche românească din Voivodina*, Novi Sad, 2007, 289 p..

le eparhiei Caransebeșului mi-au fost parțial distruse. Intenționez refacerea lor, efort pe care l-am evaluat la câteva săptămâni petrecute în depozitul județean de carte veche aflat la sediul protopopiatului ortodox din Reșița. Lipsa personalului, diverse alte motive, ne-au tot amânat, până când s-a pus problema mutării acestui tezaur librar și a celui de icoane (ce aparțin, juridic și moral, celor ce le-au cumpărat și le-au păstrat adică comunităților bănățene, bisericilor) la Caransebeș. În aceste circumstanțe am decis publicarea măcar a însemnărilor manuscrise care totuși s-au păstrat. Așadar, în acest moment, cu excepția unei fâșii la sud de Mureș, care aparține județului Arad, însemnările bănățene au fost adunate și în cea mai mare parte publicate. Desigur, este de așteptat ca în colecții particulare inaccesibile, necunoscute până acum sau în colecții publice din alte județe, în colecții din afara țării, să se mai afle cărți tipărite și manuscrise cu însemnări bănățene, dar ele potrivit estimărilor noastre, nu ar reprezenta decât cel mult 10% din total. Trebuie însă adăugite majorității publicate și apoi adunate toate într-un unic corpus final care să ofere cercetării – istorice, filologice, antropologice, etnologice etc. – un instrument de lucru indispensabil evaluărilor corecte. Această etapă este de acum la îndemână, posibilă chiar într-un termen scurt, problema fiind mai degrabă una de finanțare a editării. Să sperăm că se vor găsi sumele necesare chiar și în acest anotimp anapoda.

Anexa I

(1802-1826)

Apostol, Blaj, 1802

Globurău

Fz. I:

„Constantin Bacilă am fost epitrop la anul 1890 aici, în Sfânta bisărică, eu, cu mâna de țărână am subscrisăi iar mâna va putrăzi scrisoarea să va pomeni. Eu, Bacilă, 1890”

Iablanîța

Fz.I:

„Februarie în 17 (s-a) cumpărat cu 14 fl., (în) anu(l) 1803. Gheorghe Trailovici paroh Iablanîții”.

Marga

F.g.:

„Constantin Dănescu învățători născut în Sasca Montană la anul 1871, 1899, 20, 04”.

„Acest Apostol făcut de uniți nu ... trăbue în biserică neunită”.

„Această sfântă și dumnezeiască carte ce se chiamă Apostol iastă a sfintei bisericii a satului Marga care (are) hramul Sf-tului Slăvitul proroc Ilie și am scris eu, Ioan Nedici parohul Margăi, 24 decembrie 1842”.

Mehadica

f. 1 – f. 13:

„... Apostol l-am cumpărat eu, preotul Teodor ... în Mehadica, de la preotul ... paroh în Petroșnița” (caractere chirilice, cerneală stinsă).

Pătaș

Fz.I:

„Această Sfântă și Dumnezeiască carte adică Apostol s-au cumpărat cu bani florinți paisprezece, și numărul râmlesesc, 14 fl., a satului Pataș învoială. Aste s-au cumpărat prin a noastră osteneală, a celor mai înainte scriși, adică prin a dumnelui, laitnantului nostru cămendant în satul Pataș, Iosif Bumbăcilă și împreună cu mine, preotul Ioan Roșca paroh Patașului dintră frații cei întru Hristos sau dintră alții umiliți cetitori pomeniți întru numele lui Isus. Iar Isus numele nostru, următorilor noștri ca și următori cinstiți ai noștri întru Domnul să vă pomenească pre noi, frații lor, și tot în ceata lui Dumnezeu se vor lăuda pomeneindu-se unul pe altul, din Sfânta Scriptură, zice, rugăciuni unul pentru altul și așa veți împlini voia și legea lui Dumnezeu ne vom lăuda pomeneindu-se unul pe altul din Sfânta Scriptură, zice, rugăciuni unul pentru altul și așa veți împlini voia și legea lui Dumnezeu. Scris-am noi cei nainte scriși, robi lui Dumnezeu, la luna lui noiembrie în 30, anul Domnului 1803. Va trăi și se va pomeni doar ticăloasa mână va putrezi! Ioan Roșca paroh Patașului”

Slatina Timiș

f.g.:

„Ca să scrie aciasta precum acest sfânt Apostol s-au cumpărat prin ostănia la preotului Dimitrie Bogoevici paroh acestor sate Sadova și Slatina și cu cheltuiala acestor din jos pravoslavnici creștini care l-au cumpărat ca să le fie spre lauda lui Dumnezeu și spre auzirea în bisărică. Satul Sadova: Pavel Gligorievici, Ianăș Ciopec, Franț Stăpunescu epitrop, Voia Căprari, Ștefan Stăpunescu, Medru Stăpunescu, Pătru Vlădulescu, Marin Giurgescu, Martin Vlădulescu, Giurgi Rain, Pătru Micu, Marian Iuba, Pătru Vlădulescu, Alex(andru) Stăpunescu, Pătru Rain, Ianăș Stăpunescu, Mihai ... , Lupea Ceapuc, Iosăm Vlădulescu, Ianăș Stăpunescu, Ștefan.... Satul Slatina: Maria muiera lui Mihai Franț, Ianăș Stoica epitrop, Ioan Crâsta, Toma Căta, Ianăș Banu, Ianăș Murariu, Pătru Fenduș, Franț Giurginescu, Giura Crăciunel, Pătru Banu, Franț Giurgea”.

Valea Bolvașnița

C.I:

„Ilia Vasilescu învățător în anul 1830”.

„Acest Apostol s-au luat prin îndemnarea preotului Dimitrie Mirulescu (din) Valea Bolvașnița și am scris eu, Dimitrie Ghimboasă t(inerimii) n(a)ționale învățător. Am scris în 19 zile ale lunii ianuarie 1803. Mâna mea va putrezi iar scrisoarea în veci se va pomeni”.

„Spre pomenire când am fost eu ca învățător aici, în Valea Bolvașnița, anul 1856 Ioan (...) învățători”.

Fz.I:

„Să să știe că în anul 1814 s-au lovit de nemți și de muscal împărăția franțuzească adică Parisul. Bătaia s-au ținut atunci un an și jumătate. Să să știe că în anul 1814 au fost foamete mare prestă toată lumea suta de cucuruz la Rășava au fost 20 cr. Cât și mulți oameni au murit de foame. La companii, la comenz(i) au dat împărăția pită. Scris-am eu, învățători Lazăr Crăciun fiind eu în Valea Bolvașnița 3 ani învățător. Mâna cea de țărână va putrezi iar scrisoarea în veci să va pomeni”.

„Să se știe că în anul 1820 încă din duminica a doua a marelui post până în duminica pogorării Duhului Sfânt necurmat în toată ziua Sf. Liturghie și miercură și vinerea s-au făcut prejdeșfeștenie prin ostăneala părintelui Dimitrie Mirulescu în Valea Bolvașnița în 5 aprilie 1820. V. Stoichescu.

„Scris-am în 5 aprilie 1854 Grozăvescu național învățători cu mâna de țărână, mâna va putrezi iar scrisoarea în veci să va pomeni”.

„Scris-am în luna lui iunie 1844 Giurgi Magearu național învățători”.

„Pavel Vasilescu școlari, 1869” (caractere latine).

„Scris-am eu cel subscris fiind ca învățători comunității Valea Bolvașnița la anul Domnului 1857 – 1858. Mihai Blidariu național învățători și desăvârșit teolog”.

Fz.I:

„Precum ca să să știe că acest sfânt Apostol s-au luat prin îndemnarea preotului Dimitrie Mirulescu parohul (din) Valea Bolvașnița în 31 iulie 1803. Dimitrie Ghimboasă învățători în Valea Bolvașnița”

„Precum ca să să știe când au răposat părintele duhovnic Gheorghe Mirulescu, au răposat în 11 zile a lui dichemvrie, joi, în anul 1803 fiind duhovnic în Pecinișca și l-au dus cu carul. Mâna va putrăzi iar scrisoarea în veac se va pomeni. Dimitrie Ghimboasă învățători”.

„Să să știe când au răposat parohul Mirulescu la anul 1850, au fost de 80 de ani”.

„Să să știe când am fost învățători, Mihail Gheorghievici aici, în satul Valea Bolvașnița. Mâna va putrezi, scrisoarea se va pomeni. Amin!”

C.II:

„Să să pomeniască această scrisoare prin mine, Lazăr Drăghicescu învățători” (caractere chirilice).

„Gheorghe Mirulescu: când am fost la școală am vrut să mor de foame”. (caractere chirilice).

Minei pe luna martie, Buda, 1804

Bocșa Română

Fz.I

„Acest Minei iaste a sfintei biserici a satului Bocșa cumpărat împreună cu celelalte 11 Mineie cu bani gata 120 fl. prin G. Tina a satului Bocșa învățătoriu”.

Borlova

f.(3):

„Spre pomenire, Pavel Popovici învățători în anul 1848”.

Fz.I:

„Aciastă carte ce iaste Mineiul lui martie s-au cumpărat și s-au plătit de mine, preotul Gheorghie Vlăduceanu parohul cu bani gata 8 fl. Și 20 cr. și bisericii au dăruit-o care are hramul Adormirea Născătoarei de Dumnezeu și pururi fecioarei Mariei să le fie întru pomenirea vieții de veci. Amin! În Plugova în (...) Gheorghie Vlăduceanu paroh Plugovii. Cei din casa noastră: erei Gheorghie, soția Stana, maica noastră, Nicolae, Măgdălină, Varvara, Samuil, Maria, Atanasie, Ioan”.

„6-lia ianuarie anul hăsta (1)833 întru D-mnul răposă d-mnul protoprezviter al nostru Nicolae Stoica de Hațag și în 8 aciastă lună l-am și îngropat la bisărică în Mehadia supt boaltă, 11-lia preoți am slujitu împreună cu S-ta Liturghie duminică împreună și eu, preotul Gheorghie Vlăduceanul paroh Plugovii”.

Buchin

Fz. I:

„Scriș-am în 9-lia martie 1850, Antonie Bona paroh Buchiniului”.

Cornea

f. 126:

„La anul 1788 s-au început răzmerița cu turci(i) și au ținut bătăi ani 3 și s-au pus pacea cu turcu(l) la anu(l) 1791 și iar s-au început bătaia cu franțuzul la

anu(l) 1792 și tot au fost bătaie până la anu(l) 1814. Maxim Vodă (...) și învățător”.

„În 28-lia februarie 1858 la un cias după amiază au fost cutremure de pământ”.

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei a lunii lui martie s-au cumpărat cu bani gata zăce florinți de mine, Nicola Bițian și l-am dat sfintei și dumnezeieștii biserici a Corniarevii ca să fie spre pomenire vecinică. Și cine va ceti să zică „Dumnezeu să-i pomenească în veci. Amin! Sămnat în Corniareva în 29 martie 1809”.

f. (3):

„Acest sfânt Minei l-au cumpărat Nicola Bițian cu bani gata 10 fl. În 29 martie 1809”.

f. liminară:

„Ioan Cernesco învățători în Corniariava la anul 1848 feciorul lui învățătoriu Ilia Cernesco preparand”.

„Iancu Borozaan învățător” (caractere chirilice).

„Nestor Boșniac căprari”. (caractere chirilice).

Domașnea

Fz.I:

„Fiind răzmerița cu franțuzul la anul 1813, l-au biruit împăratul nemțesc și muscălesc și au luvat și scamnul în care au locuit, Parizul, la anu(l) 1814. Și

fiind el de tot casiu și nt-un ostov așăzat de bunii bi-
ruitori ai noștri împărați, Alexandru și Franți. Iar împo-
trivnicul Napoleon Bonaparte cu război a doua oară
asupra celor doi milostivi împărați, în anu(l) 1815 s-au
prosculat și un batalion din regimentul nostru au plecat
la 4 martie iar la bătaie la franțuz”.

Măru

Fz.II:

„Iată, eu, Dimitrie Gurgu învățători tinerimii în
Mărul iar născut din satul Gornea-Liupcova adeverezi
cu această scriere pentru preotul Dimitrie Popovici din
Mărul fiindcă eu am umblat multe țări și nu am văzut
preot după datorie a-ș(i) paște turma precum îi paște
numnitul. Pre cei buni parohialnici creștini îi laudă iar
pre cei neîmplinitori de lege îi înfruntă cu crucea, nici
rabdă nici o față, fie bogat fie sărac, fie domn sau negus-
tori, 23 martie 1828”.

„Cu adevărat ce s-a scris (de) Dumitru Gurgu
despre preotul D-trie și domnul (...) Mihailovici s-au
fost lăudat înaintea domnului episcop Vidac, 1809, Afi-
lon Popovici epitrop”.

„Spre eterna suvenire și vecinica pomenire cum
că dl. pr(eot) Ion Popovici au repausat în luna aceasta în
26 la 12 ore ziua într-o dumin(ecă) la anul 1867. El a fost
în etate de 72 de ani și preot au slujit 52 de ani. Acest
bărbat mărinimos au avut o aplecare la cântare foarte
mare, cucernic, era și predicator. Scris-am cu mână de
tărână, cu a lui Țunea învățătoriul, Afilon Popovici”.

Petnic

Fz.I:

„Spiridon Giurginca paroh, 1857”.

f. (1):

„Constantin Matia paroh (în) Petnic, 1812, în octombrie 14 scris”.

Fz.II:

„Lapadat Domașnianu naț(ional) lehrer, Petnic, 25-lia martie 1826”.

Plugova

Fz. I:

„6-lea ianuarie, anul hăsta (1)833, întru D(o)mnul răposă d(o)mnul protoprezviter al nostru, Nicolae Stoica de Hațeg și în 8 această lună l-am îngropat la bisărică în Mehadia, supt boaltă (...) duminică (...) Gheorghe Vlăducean paroh Plugovei”.

Slatina Nera

Fz.I:

Însemnare locală din 1833

Târnova

Fz.I:

„Gheorghie din Călnicul hăl Mare din Răcița la care am dat fân”. (caractere chirilice).

„Ioachim Popovici în Măidan născut”. (caractere chirilice).

Teregova

Fz.I:

„Să se știe cum că (la) 1 martie 1871 am primit postul de invatatoriu intru aceasta comuna. Brinzei abs(olut) teologu docinte”.

„Această Mineiu s-au cumpărat cu cheltuiala satului Teregovii prin osârdia preoților Ioan Bumbacilă, Petru Bumbacilă, Mihai Grozăvescu preoți și fiind cel din jos iscălit la (...) aciasta și l-a plătit (cu) bani noi, anu(l) 1799. Gheorghe Bumbacilă epitrop din anu(l) 1771”.

„Acest sfânt și dumnezeiesc mine(i), Gheorghie Bumbacilă învățători”

„Mâna va putrăzi iar scrisoarea nu va putrăzi. Gheorghie Bumbacilă învățători”.

f. 126:

„Iată, să știe când au răposat fecioru(l) meu Ioan Grozăvescu fostul căpetan și compani(i) comendint în Orșova în anu(l) 1860 și au viețuit 50 de ani. Au răposat în 18 martie și s-au îngropat în 20, anu(l) 1860, Mihail Grozăvescu iubilirt preot”.

f. liminară:

„Evanghelia la Zioa Învierii Domnului Iisus” (text pe întreaga filă, caractere chirilice).

f. liminară (verso):

„Ioan Bumbacilă în satu(l) Tereg(ova) învățători” (caratere chirilice).

„Teregova, Domnul Dumnezeu să-i odihnească sufletul lui întru împărăția cerului întru Hristos Domnul nostru. Amin!”

„Gheorghe Bumbacilă t(inerimii) învățători. Dat în Teregova în 16 martie 1826, Gheorghe Grozavescu Teregovii învățători”.

„Nu-i spre lauda niciunuia a mânji cărțile nimănuia iar mai vârtos ale sfintei biserici. Ioan Bumbăcilă iubilirt preot al Teregovii”. (caractere chirilice).

Minei pe luna aprilie, Buda, 1804

Bocșa Română

Fz.I:

„Acest Minei împreună cu celelalte unsprezece s-au cumpărat cu 120 fl. Cu banii bisericii a satului Bocșa în 18-lea zile ale acești luni s-au adus de la Timișoara prin învățătorul tinerimei acestui sat, Gruia Tina în Bocșa, 18 zile, aprilie 1809. Gruia Tina învățători”.

„Trăilă Panduru crâsnic în anul 1832”.

Borlova

Fz.:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei s-au cumpărat cu cheltuiala lui Mădru Balac și au dat-o pentru sufletul lui. Dat în Borlova în 12 august 1806”.

Glimboca

Fz.I:

„Luna lui aprilie 1807. Acest Minei iaste al besiricii satului Glimboca cumpărat prin osteniala preotului Atanasie Mihailovici parohul satului. S-au scris prin mine Macei Mosisevici diacon născut din Glimboca, 26 octombrie 1807”.

„Spre aducere aminte. Glimboca în 14 martie 1863 Georg(e) Bogoievici preot”.

Moldova Nouă

F. (1):

„Acest Minei estă cumpărat cu cheltuiala sfintei bisăricii a Boșniacului (care are) hramul Sf(ântul) Mare Mucenic Gheorghe, anul 1808”.

Petroșnița

Fz.I:

„...Mineiul ce este pre luna lui aprilie de robul lui D-zeu, Pătru, Florea Băilă ce sânt lăcuintori în satul Petroșnița cu bani gata cu 8 fl., 15 cr pentru iertarea păcatelor și pentru pomenire vecinică”.

Slatina Nera

Fz. II:

„In anulu 1873, in 15 ianuaru s-au pardosit jumătate din biserică cu marmure”.

Teregova

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei ce cuprinde întrusine slujba lunei lui aprilie 1812 iastă a bisericii

Teregova, Gheorghe Bumbacilă învățători. Dat în Teregova în 2 aprilie 1812”.

„Evanghelia în zioa învierii” (același scris ca mai sus).

f. liminară:

„Au răposat robul lui D-mnezău epitropu Gheorghe Bumbacilă în luna aprilie adică miercuri pre la 9 ciasuri zioa în 29 și vineri s-au îngropat prin acești cu numele preoți adică p(ărintele) Curia Pepa din Domașnea și p(ărintele) Petru Bumbacilă din Teregova și părintele Ananie Bogoevici din Armeniș și p(ărintele) Mihai Grozăvescu din Teregova și p(ărintele) Ioan Popovici din Luncavița și p(ărintele) Nicolae Roșcovici din Mehadica și p(ărintele) Ioan Berzescu. Dat în Teregova în 29 aprilie 1825. Ioan Bumbacilă național învățători”.

„Petru Bumbacilă parohul Teregovii” (caractere chirilice).

„Ioan Bumbacilă” (caractere chirilice).

Zorlențul Mare

f. 1 – f. 2:

„Această s(fântă) carte s-au cumpărat cu banii s(fintei) biserici (a) provincialnicului sat Zorlenț(ul) Mare care are hramul S. Adormirei Născătoarei de Dumnezeu”. (Caractere chirilice).

Borlova

F.g:

„Acest sfânt, dumnezeiesc Minei s-au cumpărat cu cheltuiala lui Pătru Bălaci și au dat-o pentru sufletul său, dat în Borlova în 12 august 1806. Gheorghe Popovici învățători”.

„Nicolae Fogaraș s-au pus învățători satului Borlovii în anul 1806, noemvrie 1. Sub parohia cinstitului părintelui Nicolae Dragalina”.

„Despre băi sau apele fierbinți caută în 19 mai”.
(caractere chirilice).

Bozovici

Fz.I:

„Bozovici, 15 zile martie 1812. I. Cizmari diacon și învățători. Mâna mia va putrezi iar numele să va pomeni”.

„În anul 1816, noemvrie, mergând cursul înaintea a anului 1817 primind eu, robul lui Dumnezeu, Ioan Stoicovici învățătura cu școlarnica tinerime a oștenescului sat și milităresc (al) Bozoviciului fiind parohialnic preot Gheorghe Dimitrievici împreună parohialnic Gh. Stanoicovici paroh și catehet în limba nemțască și în românească foarte bună”.

Cireșa

Fz.I:

„Rugăciune scrisă „în Cireșa Bistra în 24-lia decembrie 1836 în ziua de ajun Ioan Popovici capelan în Cireșa Bistrii”.

f. liminară:

„Scris-am eu Moisi Enășia cu o pană de găscă și cu mâna de țărână și mâna va putrăzi iar scrisoarea să va pomeni”. (caractere chirilice).

Ilova

Fz.I:

Însemnare locală, 1837.

Eftimie Murgu

Fz.I.

Cumpărare cu 8 fl. 30 cr. la 22 ianuarie 1807.

Glimboca

Fz.I:

„Acest Minei a lunii lui mai iastă a satului Glimboca. Scris-am eu, cel din jos iscălit cu o mână de țărână. Mâna va putrezi iar cuvintele acestea curund nu vor putrezi. Dat în Glimboca în 18 martie 1810, Damaschin Ianovici parohul Glimbocii ieru nu de coșie (?) a fi nu vreu”.

Fz.II:

„Anghel Verva crăznic la biserica Glimbocii și am scris cu mâna de țărână. Mâna va putrezi iar la numele să va pomeni în viac la sfârșitul lunii mai crezând în Tatăl și Fiul și în Duhul Sfânt. Amin!”.

Ilova

Fz. I:

„Citit-am și am scris într-o aciastă d-zeiască carte în 27-lia maiu la jumătate la șapte, astăzi după amiază-ză în Ilova în ziua în sâmbătă 1837, Ioanovici sistematicec înv(ățător)”.

Măru

f. (1):

„O minune tare înfricoșătoare și de durere inimii fieștecăruia carele mai aude de așa ceva s-au întâmplat în luna aceasta, maiu, în 12, adică când sârbea pe părintele Epifanie (Germanul) au ars amândouă cășile domnilor preoți. Mai întâi a celui bătrân și după aceea a celui tânăr. Spre suvenire scriu ca într-o această zi să sârbăm bisericește. Afilon Popovici înv(ățător) în Măru”. (caractere latine).

Plugova

f.g:

„Această carte ce iaste Mineiul lunii lui noi(embrie) s-au cumpărat și s-au plătit de dumniilor Miclăuș Matei și Mărtin Radoi fiind amândoi într-o slujbă sinatori sătești cu bani gata 8 fl. și 20 cr. și bisăricii lor au dăruit-o carele are hramul Adormirei Născătoarei de Dumnezeu și pururi fecioarei Mariei să le fie într-o pomenirea vieții de veci. Amin! În Plugova în 8 ianuarie 1808, Gheorghe Vlăducianu paroh Plugovii. Vii din casa lor: Miclăuș Matei, Stana, Măria, Petria, Stana, Gheorghe, Constandina, Ioana, Mărtin Rădoi, Floria muereia, Pătru tată-său, Stana, Trăilă, Măgdălina, Măria”.

Slatina Nera

Fz. I:

„În anul 1895 am luvat acest Minei la mine aca-să de am cetit istoria lui Irimia și a prorocului Canto (?). În 1 maiu am scris Ioan Ghiță Ilunul cu mâna da țărână. Am fost pitrop și cantor”.

Scăiuș

f.t.:

„În anul 1848 au fost bătaia cea mai groaznică a ungurului la Lugoj”.

Minei pe luna iunie, Buda, 1804

Bozovici

Fz.I:

„Prea cinstite și din inimă iubite Cetitoriule,
Cea mai înaltă cinstire care totdeauna cătră dum-niavoastră o am avut până la ceasul de pre urmă a vieții a vă pofti, atâta îndrăzneală mi-au dat cu simțitoare îndestulare îndelungata pofta mea să o liniștiți ca și eu într-o această cărțului (Minei) a lunii iunie într-o cei-lalți adevărați scri(i)tori și înaintea cinstitului nume(le) Dumneavoastră cu scrisoarea să mă aflu și această Sfântă carte o recomanduluesc bunii vuirii Dumneavoastră ca Mântuitorul să vă învrednicească într-o îndelungați ani cu norocire a ceti și a petrece și bine să voiască a mângâia neamul nostru mulți ani cu statornică sănăta-te și bună norocire. Aceasta cu prea adâncă osârdie nu numai astăzi poftesc ci necurmat prin toată viața mea lângă aceasta cu aplecâciune mă rog ca aceasta a mea scrisoare să nu vă fie spre îngreuiare pentru că bine știu că unul singur făcătorul cel dintru înălțime iaste fără

de păcate dar osăbit noi, cești din țărână care mâna mea cea putrezitoare aceasta (de) jos le scrie care eu rămân spre slava lui D(umne)zeu spre slujba troparului și spre a dumneavoastră osăbită bucurie. Prin osârdios și nedespărțit frate, Bozovici, octombrie, (1)810 Gheorghe Stanoicovici parohul Bozoviciului”

Broșteni

Fz.I:

„Întru amintirea celor petrecute în anul 1915 când prin ordin episcopesc și ministerial s-au sistat tragerea clopotelor bisericii noastre începând din 25-lea martie până la 27 iunie când prin dispunerea antistei comunale în amintirea cuceririi Lembergului s-au permis tragerea clopotelor la sevârșirea Sf-tei Liturghii din 27 iunie după care er s-au sistat tragerea lor. Aurel Popovici înv(ățător)”.

C.II:

„În 28 iulie 1914 au erupt războiul între Austro-Ungaria și regatul Serbia în care s-au încăerat toate statele formând două tabere și anume de o parte a fost Austro-Ungaria, Germania, Bulgaria, Turcia și de altă parte Franca, Anglia, Italia, Rusia, România, Serbia și America (Statele Unite). Războiul s-au sfârșit în anul 1918 din care a ieșit România Mare, întregirea neamului românesc. Am scris spre suvenire în 8 iunie 1928, Ilie Ciorei paroh și asesor al judecătoriei protopresbiteriale”.

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei a lunii lui iunie s-au cumpărat de mine cel din jos iscălit cu bani

gata 10 fl. și l-au dat sfintei și dumnezeieștii bisăricii a Cornerevii ca să fie spre pomenirea acelor care să vor iscăli și cel ce va ceti să zică toți: „Dumnezeu să-i pome-nească în veci!” Amin! Sămnat în Cornereva în 2 aprilie 1809. S-au cumpărat această sfântă carte de mine, Pau Talpe și fiind eu epitrop la sfânta biserică. Vii: Pau Bor-ca, Pau David, Petria Petri. Morți: Stan Pătru, Măria, Ilia, Borca, Pavel, Pătru, Măria Elisaveta, Măgdălină”.

„R. Cernescu naț(ional) învățători în Corniariava la anul 1844”.

„Mihail Gheorghievici învățători... la anul 1813”.

„Dat în Corniareva în 29-lia iunie 1826, Ioan Cer-nescu învățători”.

Cireșa

Fz.I:

„În 4 iunie, duminică la 5 ciasuri după amiază 1822 au ieșit de cătră Valia Rugului o vijulie foarte as-pră care îi zic în Geografie trasnu și ni-au răsturnat din rădăcină pomii și i-au rupt prestă mijloc pomii și ni-au rupt cășile și beserica până în pământ au spart-o și s-au făcut pagubă în satul nostru de aceia vijulie încât în pomi, în beserică de 1235 fl(orini), 48 cr. Dat în Cireșa în 4 iunie 1822, Gh. Popovici parohul Cireșii”.

Ilova

f. 108:

„Amintire las eu în 29 iunie 1852, Antonie Bona în ziua de Sâmpetru au fost duminică. Slăvit fie Dom-nul!” (caractere latine).

Petroșnița

Fz.I:

„Adusus-au acest acest sfânt și dumnezeiesc Minei ce sânt cu numărul a 12 luni și s-au așezat sfintei bisericii răsăritului a satului Petroșnița prin pohta și îndemnarea și prin mult oasteneală a precinstitului duhovnicesc părinte Mihai Gheorghievici”. (caractere chirilice).

„Pră lângă cel numit preot și de acest bun râvni-tori s-au cumpărat acest sfânt și dumnezeiesc Minei ce gată pre luna iunie de robul lui D-zeu, Ioan Mihuța ce iasă lăcuitor din satul Petroșnița, cu bani gata 8 fl. și 6 cr. pentru iertarea păcatelor și pentru pomenirea veșnică. Adevărat, bun lucru iaste acesta iar dreapta de cea stângă să nu știe”.

Fz.II:

„Cetanie

Cu încet de la ai tăi iubitori

Astăzi e zi, mâine așijderea se va ivi

Fost-au în lumea toată

Ca o gloată

Vestind ce e drept poruncit.

De la Domnul D-zeu e auzit

Cu bârfeale,

Cu tocmeale

De la Hristos au pomenit

De la început

Fără de început

Nici tată nici mamă nici început având

Preot lu(i) D-zeu am fost după rânduiala lui Melchisedec, Danil Fogarași învățatu (în) V(alea) Bolvașnița.

Moartea nenădăită
Ești oamenilor dăruită
De la Adam începută
Când nouă neștiută
Mie întâmplată
Când ești nesocotită
Pre mine jefuit
De Danil lipsit
În 6 ianuarie îngropat
În Valea Boului supădat.
Anul 1817, Nicolae Fogaraș învățători”.

Scăiuș

Fz.I:

„Spre neșcearsă aducere aminte am însămnat precum că în anul 1863 au fost foamete mare peste tot Banatul cu care preți s-au căpătat bucatele din Ardeal și din Țara Romană, prețul au fost 8 fl. argint la noi iar acolo, cu 4 fl. argint”.

Minei pe luna august, Buda, 1804

Bărbosu

Fz.I:

„Iosin Săimin moalăr mic, 1837”

„Velcelianu moaler maistor, 1837, din Docnecea”.

Berliște

Bocșa Română

Fz.II:

„În anul 1824 din ziua de 20-lea de iunie nu au fost ploaie până la 20 de august cât toată verdeața pământului s-au fost veștejită așa și izvoarele toate s-au fost de apă lipsite”.

„În anul 1858 din ziua a 6-lea iulie n-au încetat ploaia până în 3-lea august și așa foarte tare au vătămat grâiele și toate bucatele. Spre aducere aminte, Ioan Schetiu”.

„Aicea s-au însămnat în 29 august 1860, Alexiu Petrin și Ianăș Mureșan”.

Borlova

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei s-au cumpărat cu cheltuiala lui Nicolae Drăgălina paroh Borlovi(i) în 12 august 1806”.

„Primit-am și eu cel din jos iscălit înv(ățător) slujba în 1 mai 1840 supt parohia părintelui Nicolae Dragalina”.

„Așijdereia și eu primind slujba învățătorniciască din 23-lia noiembrie 1842 până în sfârșitul a lunii lui octombrie 1844, Atanasevici învățători”.

„Aicia însămnezi căci în anul 1816 – 1817 au fost foarte mare foamete. O ocă de cucuruzi au fost 1 fl. că oamenii au mencat coajă de ... și de urzici, li-au mălai

de se hrăneau și s-au dus oameni(i) jumătate în pustă și mulți au murit de foame. După, la anul 1818 au rodit câmpia de au pletit ... de cucuruzi cu 1 și de grâu cu 2 fl. 30 cr. Dat în Borlova în 18 iunie 1819. Nicolae Dragalina paroh (în) Borloveni”.

„Scriș-am acestea rânduri într-o dulce suvenir de anul așa numit „bogat”, 1895, căci în acest an au fost tot soiul de pomoroage în așa măsură de s-au rupt pomii de n-au mai fost buni, asemenea și bucatele au fost destule precum grâu, cucuruz etc. De Dumnezeu mulți ani de aceștia. Borlova în 8 noiembrie 1895, Ioan Radoiu învățătoriu”.

Bozovici

Fz.I:

„Prea cinstite și din inimă iubite Cetitorie,
Cea mai înaltă cinstire care totdeauna către dumniavoastră o am avut până la ceasul de pre urmă a vieții a vă pofti, atâta îndrăzneală mi-au dat cu simțitoare îndestulare îndelungată pofta mea să o liniștiți ca și eu într-o această cărțului (Minei) a lunii iunie într-o ceilalți adevărați scri(i)tori și înaintea cinstului nume(le) Dumneavoastră cu scrisoarea să mă aflu și această Sfântă carte o recomandulesc bunii voirii Dumneavoastră ca Mântuitorul să vă învrednicească într-o îndelungați ani cu norocire a cetii și a petrece și bine să voiască a mângâia neamul nostru mulți ani cu statornică sănătate și bună norocire. Aceasta cu prea adâncă osârdie nu numai astăzi poftesc ci necurmat prin toată viața mea lângă aceasta cu aplecăciune mă rog ca aceasta a mea scrisoare să nu vă fie spre îngreuiare pentru că bine știu

că unul singur făcătoriul cel dintru înălțime iaste fără de păcate dar osăbit noi, cești din țărână care mâna mea cea putrezitoare aceasta (de) jos le scrie care eu rămân spre slava lui D(umne)zeu spre slujba troparului și spre a dumneavoastră osăbită bucurie. Prin osârdios și nedespărțit frate, Bozovici, 22 octombrie, (1)810 Gheorghe Stanoicovici parohul Bozoviciului”

„Astăzi, în 6-lea august anu(l) 1819 aflai eu cea din sus scrisoare și putrăzi mâna a ertatului ierei diacon Ilia Cizmar care și eu un muritori rog pe iubiți(i) cetitori a nu mă trece cu vederea și pe mine slujind 3 ani Maicii Biserici, Astăzi, în zioa Schimbării la Față, mă învrednicii a scrie și cel ce va ceti să mă pomenească în vecii vecilor. Amin! În Bozovici, 6 august 1819. Ioan Simonovici învățător fiind stăpânitori școalelor domnu(l) Arsănie Ionovici dă Șacabent”.

„În anul 1812, 20 iulie au plecat toți ostași(i) noștri auzind că va fi neprieteni(i) noștri ruși(i). Și când am scris nu s-a do izăflat pârțica, și starea mergerea încotro. Așa m-am îndemnat a scria întru acest Sfânt și Dumnezeiesc Mineiu ca cine va ceti, de mine, după moartea mea, aminte să-și aducă. Bozovici, 2-lea august 1812, Alimpie Cizmariu diacon și învățătoriu fiind de față și Gheorghe Jurchescu economic ghefraităr.

f. 147:

„Spre pomenire la anul 1853, în 2 august, ziua duminicii fiind mâna anul 3 după sfânta și dumnezeiasca Liturghie pusă sfânta cruce în vârful turnului cu mare evlavie făcându-să tornul de iznov. Preoții și pa-

rohii locului sânt părinții Gheorghe Dimitrievici, Nicolae Petrucian și părintele capelan Gheorghe Petrucian. Voi următorilor că iaste până la vremea sa scurtă vă fie cunoscute așa și tornu va veni vremea că zic este întinde-vei mânele sale și altul te va încinge așa și el va slăbi în zilele anilor voștrii apoi să căutați ca mai bine să întemeiați în lucrurile S(fin)tei Maici(i) noastre Bisărici Răsăritene și poteți căuta în boboloșul de supt cruce apoi veți afla pre mai mulți scriș(i) care toți de preoții noștri s-au scris. În Bozovici, anul și luna sus-zis. Isaia Mateevici învățătoriu”.

Buchin

Fz.I:

„Ioann Dobrovoi epitrop spre pomenire la anul 1854”

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt și d-zeiesc Minei a lunii lui august s-au cumpărat de mine, Pau Brânzei, nr. 114 și l-am dat sfintei și dumnezeieștii bisericii noastre, a Cornearevii ca să fie spre pomenire vecinică și cine va ceti să zică: „Dumnezeu să-i pomenească în veci, amin!” Sămnat în Corniareva în 29 martie 1809”. Vii: Ion, Iancu, Nistor, David, Ion, Ion, Nistor, Iacob, Gheorghie, Pau, Teodor, Savu, Stana, Ana, Crina, Stana, Stana, Ioana, Anca, Iovan, Floaria, Petria, Petria, Ioana, Stiana, Sandală, Iacob. Morți: Pau Radu, Librimir, Gheorghie, Nistor, Arsănie, Ion, Iacob, Nestor, Stana, Oprița, Floaria, Crina, Stana, Safta, Oprița, Crina, Petria, Anca”.

f.(3):

„Acest sfânt Minei l-au cumpărat Pau Brânzăi cu bani gata 10 fl. În 29 martie 1809”.

Glimboca

Fz.II:

„Scriș-am la anul Domnului 1918 fiind de 4 ani (plecat) și am luat parte la războiul european venind la concediu pe 21 zile de la Italia (Piave) front. Spre vecinică pomenire și aducere aminte. N-falva, 19 VIII 1918, Floria Ciorcă subof(ițer) k. k. caporal”.

Ilidia

Fz.I:

„În 27 august 1916 România a declarat resbel monarhiei noastre așa că groaznicul războiu ce a cuprins Europa s-a înăsprit și mai tare. 1916, Mihailovici învățător”.

„Vara anului 1913 a fost mai mult ploioasă și bine răcoroasă. Prune nimic, poame slab, nuci nimic, rod în bucate mai mult slab. Ilidia în ziua Schimbării la Fața a(nul) 1913, Matei Milencovici învățător”.

Fz.II:

„Vara anului 1917 am fost mare secete. Struguri au fost tare mulți numai i-au stricat rău focul. Poame n-au fost nici de cum, cucuruzul au fost foarte frumos numai l-au vătămat focul. Iladia în ziua proorocului Samoil anul 1917”.

Ilova

Fz.II:

„Spre pomenire am scris în 15 august 1837, duminică adică am fost cu cinstitul părintelui meu domn Matei la Sadova la bisearică când a zis Nicolae că vin ciale două compăni de cătane și domn(ul) maior de Radoșovici la bisearică și n-or vinit. Îndărăpt li-am întors. Jalnică întâmplare și aducere aminte de bine. Gheorghe Bogoevici învățător din Armeniș născut. Am fost învățători în Sadova”.

Petnic

Fz.I:

„Aciastă carte au cinstit-o bisericii de pomenire. Pomeneste Doamne!

Vii: Ștefan, Ecaterina. Morți: Rada, Ilia, Marcu, Iovanca, Matei, Sofia”.

„Dat în Petnic în ianuarie 1810, Constantin Giurginca paroh (în) Petnic. Radu, Elia, Marcu, Sfata, Maria”.

„Scris în Petnic în 25 decembrie 1821. Constantin Giurginca paroh”.

Petroșnița

Fz.I:

„Adusus-au aceste sfinte și dumnezești Mineie ce sânt cu numărul a 12 și s-au așezat sfintei besericii răsăritului a satului Petroșnița prin pohta și îndemnarea și prin multa osteneală a preacinstului duhovnicesc părinte Mihai Gheorghievici”.

„Pre lângă cel sus numit preot acest râvnitori s-au cumpărat acest sfânt și dumnezeesc Minei ce este pre luna lui august de robul lui D-zeu Florea Bugariu ce iastă locuitor din satul Petroșnița cu bani gata 8 fl., 8 cr. Pentru încetarea păcatelor și pomenire vecinică. Pomelnic. Vii: Florea, Anuță, Pavel, Eva, Zenoviu, Toma. Morți: Pau, Măria, Măgdălină, Mihai, Anuța, Ianăș, Solomia, Petra, Ioan, Pătru, Lazăr, Măria, Ioan, Maria, Petra, Solomia”.

Plugova

Fz.I:

„În 20 August 1939 a fost Dl. Profesor Nicolae Iorga în această S(fântă) Biserică, a descifrat cele scrisă în cirile pe acest Minei apoi a fotografiat icoana D-lui Isus din S(fântul) Altariu, cea de pe lemn”.

Sasca

Fz.II:

„Au răposat Vasile Mihailovici în 15 august, noaptea la 12 ceasuri și s-au îngropat în 17 la 3 ceasuri după amiazăzi, sâmbătă, în anul 1846...”.

Socolari

Fz.I:

„Această carte, anume Mineiul lui august, să așterne bisăricii răsăritului (din) Socolar din nalta poruncă (a) excelenței sale domn(ul) arhimandrit și mitropolit s-au precautat prin mine, Rafail Miloșevici protopop în Beserica Albă, 30 august, 1821”.

f. 147:

„Suvenire ca învățători gr(eco-)or(todox) român am servit în aceasta comuna din 1890 până (în) 1910 când m-am pensionat. Dimitrie Petrovici învățător”.

Teregova

Fz.I:

„Dat în Teregova în 28 ianuarie 1819, Ioan Bumbacilă paroh”.

f.t.:

„Fiind ca învețiatoriu în comuna Teregova în 19 august 1866, Miculescu învețiatoriu naț(ional).

Fz.II:

„I. Bumbacilă n(ațional) învățător, anul 1823”.

Vrani

Fz.I.

„Anul 1913 în august au fost ploaie așa de mare încât toată lumea s-au spariat, o ploaie cum din 1887 (n-a mai fost)”.

Minei pe luna septembrie, Buda, 1804

Bărbosu

Fz. I.

însemnare locală din 26 februarie 1819

Bozovici

Fz. I:

„Toma Popovici învățătorul Bozoviciului pre anul 1808 și pre anul 1809. Scris-am în luna lui septembrie în 23”.

„Am fost învățători tinerimei română la anul 1861 și 1872 ca diacon Nicolae Brânzei diacon”.

Borlova

f. 205:

„Gheorghe Stanoievici învățător în Borlova la anul 1843 – 1846”.

Cireșa

f. 203:

„Însămnare în vremea aceia când au fost răzmerița de au tunat turcii în Banat până la Caransebeș și tot l-a(u) ars într-o duminică în 3 septembrie 1788 cu care adeverezi în 15-lia octombrie 1788. Gheorghie Popovici pa(roh în) Cireșa”.

f. liminară:

„Anul 1823 la $\frac{1}{2}$ la 7 ciasuri sara au răposat taica preotului Gheorghie Popovici în 14-lia noemvrie 1823 la 40 de minute la 10 ciasuri din noapte au răposat Nicolae taica mai sus zisului preot, Dumnezău să-l odihnească pre pomenire fiind de bătrân de câte 68 de ani. În Cireșa, în 15-lia noemvrie 1823, Gheorghie Popovici paroh Cireșii”.

Cornea

f. liminară:

„Însemnare în 4 iulie anul 1865 prin înalta ordine împărătească s-au despărțit nația noastră română de cea sârbească și s-au denumit de episcop român în dieceza nouă Caransebeșu domnu Ioan Popazu și în 25 august au sosit susnumitul domn episcop în scaonul său

în Caransebeș cu mare bucurie de cătră nația română fiind primit. Cornea în 7 sept(embrie) 1865, Iacob Câmpian învățător”.

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei a lunii lui septembrie s-au cumpărat de mine cel din jos iscălit cu bani gata zăce florinți și l-am dat sfintei și dumnezeieștii bisăricici a Corniarevii ca să fie spre pomenirea aceluia care mai jos să vor arăta și cine va ceti să zică toți: „Dumnezeu să-i pomenească în veci!” Amin! Semnat în Corniareva în 7 martie 1809, Dimitrie Brânzăi învățător”.

„Radu, Maria, Constandin, Anoca, Iosif, Petru, Stana, Magdalină” (caractere chirilice).

Eftimie Murgu

Fz. I:

Însemnare de cumpărare cu 8 fl. 30 cr. la 23 iunie 1807.

Ilidia

C.I:

„În anul 1916 în ziua Crucii (14 septembrie) s-au luat clopotele din turnul bisericii și anume clopotul cel greu de 350 Kg. și cel mic de 74 și s-au înstrăinat pentru lipsele crâncenului război. Cu lacrimi în ochi ne-am despărțit de ele. Matei Miloncovici învățător”.

Moldova Nouă

f. (1):

„Sfintei bisiarici a Boşniacului, hramul Sfântul Marele Mucenic Gheorghie, anu(l) 1808”.

Petnic

Fz.I:

„Aceste Minee cu începutul anului l-au plătit Petru Giurginca care au fost rob la turci 16 ani și l-au dat de pomană biserecească. Vii: Petru, Giurgia, Chita, Ioan. Morți: Petru.”

Fz.I:

„22 septembrie 1944. Din amintirea războiului din anii 1944 când armatele române operau împotriva forțelor germane pe teritoriul județului Caraș. Am scris de amintire, serg(ent) maj(or) Popescu, reg(imentul) 42 artilerie”.

f. (1):

„Aceste sfinte și d-zeiești Minee cu tot (...) acestor 12 luni s-au câștigat pren ostănia la a me, a preotului Constantin Giurginca parohul Petnicului de la părintele nostru protoprezviter Nicolae Stoica al Mehadiei, de Hațag, în anul 1810”.

Petroșnița

Fz. I:

„S-au adus aceste sfinte și dumnezeiești Minee ce sânt cu numărul a douăsprezăce luni și s-au așezat în Sf. biserică a Răsăritului pre lângă cel susnumit preot și de acest binerâvnitor s-a cumpărat acest sf(ânt) și dumnezeiesc Minei ce iastă pre luna lui septembrie

de robul lui Dumnezeu, Ilia Băcilă ce iastă din satul Petroșnița cu bani gata: 8 florinți 13 crițari pentru iertarea păcatelor și pentru pomenire vecinică”.

„Această dumnezeiască cartie s-a cumpărat de robul lui Dumnezeu, Ilia Băcilă cu bani gata florinți 8 și 48 de crițari și o au dăruit-o besericii satului Petroșnița ca să-i fie lui de pomenire și a toată rudenia lui și se roagă la toți cetitorii ce vor ceti pe această carte ca să roage pe Dumnezeu pentru iertarea păcatelor lui. În Petroșnița, 4 octombrie, 1806. Vii: Ilia, Măria, Paul, Anuța, Nicolae, Ioan, Mătei, Mărtin, Pătruța, Pătru, Mătei, Pau, Mihai, Anuța și Petria. Morți: Ilia, Șofeia, Pătru, Măria, Ianăș, Măgdălină, Măria, Petria, Anuța, Oprița, Iconia, Ianăș, Groza, Pau”.

Plugova

Fz.I:

„Să să știe că-n luna lui iulie 1916, pe timpul răzbelului au luat clopotele de la sfânta biserică adică un clopot de 150 chile și unul de 30 chile spre a le folosi drept muniție de rezbel. În 1917, luna august, ziua 23 a luat ultimul clopot de 54 chile spre scopul sus zis. Spre suvenire, Samuilă Vlăduceanu cantor și epitrop”.

„Vlăducian Constantin din comuna Plugova, în anul 1914 s-au început războiul și în 22 decembrie m-au pușcat și am rămas fără picioarele amândouă în Galiția, la Pșemisla. Când am rămas fără picioare am fost de 26 de ani”.

„De la începutul rezbelului (în) 1914 atet au urcat scumpetea încât de necrezut ar fi. Chila de cucuruz

au ieșit la 5-6 coroane care nainte de rezel au fost 8-9 cruceri. Așa to(a)te s-au scumpit! O pereche de oi care costa 7-8 florini s-a ridicat la 200-300 (de) florini, perechea de boi care costa nainte de răboi 200-300 (de) florini se vindeau cu câte 5-6000 (de) florini, adică cinci – șase mii (de) florini”.

„Să se știe că la anul 1914, în 20 iulie veni porunca ca să plece cătanele la bătae cu sârbii și cu rușii la Galiția. Și luni, în 27-lea plecară cu toții remânând părinții, mueri, copii plângând și suspinând, mulți re-mași pe câmpul de lupte în Serbia și în Rusia și mulți or venit fără mâni și fără picioare năcăjiți, pedestrii, apoi durând rezelul mai departe, în 1916, în luna august au început și Rumânia resbelul contra Austro-Ungariei când au intrat rumânii în Orșova, Topleți, Peceneșca pe acest teritoriu remaseră mult(i) morți fiind o bătaie grozavă, sosind germanii într-ajutori bătură pre rumâni și-i alungară și atet Ungaria cât și Germania intrară în Rumania pena trecură peste București unde stăpâni(i) germani jefuind tot ce au aflat: vite, bucate, trageau cu vagoanele zi pe zi tot în Germania încât lăsă Rumânia saracă dar n-au durat mai mult timp și cu ajutoriul Franței și Angliei pană și America au sărit în ajutori rumânilor și bătură pe germani și pe unguri și i-i scoaseră din Rumânia apoi intrară rumânii in Ardeal și Bănat și așa ungurii care stăpânea Ardealul și Banatul se traseră în ținuturile Ungariei și așa Ardealul și Banatul se alipiră de Rumânia numindu-se Rumânia Mare”.

Sasca

Fz.I:

„Scriș-am eu, fiul lui învățătorului Ignățiu Mihailovici adică eu, Grigore Mihailovici preparand spre învățător, în 26 septembrie 1876, Gregoriu Mihailovici.

Vrani

F.g.:

„Dat în Vranii Mare în 20 iulie 1821, 1822, 1823. Dimitrie Turcu”.

Minei pe luna octombrie, Buda, 1804

Broșteni

Fz.I:

„Broșteni în 20-lia octombrie anu(l) 1810, Nicolae Savici în Broșteni în școală”

Fz.II:

„Teodor Gruici paroh Voivodințului”. (caractere chirilice).

Buchin

Fz.I:

„Aciastă scrisoare am scris eu, Nicolae Dobrovoi în acest sfânt și dumnezeiesc Minei, scriș-am cu mâna, mâna aciasta va putrăzi iar cuvintele aceștia n-or măi putrăzi. În Buchin în 28-lia octombrie, 1816. Nicolae Dobrovoi”.

f. 175:

„În Buchin în 3 septembrie 1807, Pavel Condac naț(ional) învățători”.

Cornereva

Fz.I:

„... de mine cel din jos iscălit (...) Sămnat în Corniareva în 7-lia martie, 1809. Dimitrie Brânzăi învățător. Vii: Dimitrie, Magdalină, Gheorghie, Gheorghie, Măria”.

f. (2):

„Acest sfânt Minei s-au cumpărat cu bani gata, 10 fl. în 7 martie 1809 de mine, Dimitrie Brânzăi învățători”.

f. liminară:

„Sinaxare și jitiile sau viețile care să află mai frumoasă în acest Minei. În 18 decembrie 1808, Nestor Popa”.

Petnic

Fz.I:

„Acest Minei de luna lui octombrie l-au plătit Agăsin Câmpianu. Dumnezeu să-i primească! Vii: Agăsin, Păuna, Gheorghie, Maria, Ilia. Morți: Marcu, Ioan, Brata. Spiridon Giurginca preot. Anul Domnului, 1858”.

Fz.II:

„Scriș în Petnic în 18-lia noemvrie 1844 spre pomenire de mine smeritul învățători care care aici mai jos însemnat iastă și cel ce va ceti numele îl va pomeni despre care și la cetitori și la scritori să ne ierte D-zeu păcatele cu puterea sfintei cruci. Amin! Lapadat Domașnianu învățăt(or)”.

Petroșnița

Fz.I:

„Adusu-s-au aceste sfinte și dumnezeiești Mineie ce sânt cu numărul a douăsprăzăce luni și s-au așăzat sfintei bisăricii răsăritului a satului Petroșnița prin pohta și multă ostănială a preasfințitului duhovnicesc părinte Moisăi Gheorghievici. Pre lângă cel sus numit preot și de acesta binecuvântat s-au cumpărat acest sfânt și dumnezeiesc Minei ce iastă pe luna lui octombrie de robul lui Dumnezeu, Nicolae Gheorghievici ce iastă lăcuitori din satul Petroșnița, cu bani gata 8 fl. 15 cr. Pentru iertarea păcatelor și pentru pomenirea vecinică. Vii: Nicolae, Călina, Ioan, Pătru, Matei, Mihai, Ilie, Stana. Morți: Giuca, Gheorghe, Lupa, Anuța, Sandală, Nasta, Stana”.

Sasca

Fz.I:

„Scriș-am în 4 oct(ombrie) 1819 a(nul), cu mâna de țărână și mâna va putrezi iar scrisoarea va trăi în veci. Și cine va ceti această scrisoare îl va pomeni (...) Vasile Mihailovici învățător (în) Sasca”.

Târnova

Fz.I:

„Am luat eu acest Minei la mine acasă ca să-l cetesc însă cu întrebare l-am luat că cine va fi acela care-l va lua cu furata și să nu-l mai aducă acela iastă afurisit de Dumnezeu iar eu am scris ca să afle dreptu acesta să fiu ertat de cine va ceti aicia. Scriș din anul 1858”.

Teregova

Fz.I:

„Gheorghe Stefanovici maistor” (caractere chirilice).

„Petru Bumbacilă paroh Teregovii” (caractere chirilice).

„Gheorghe Bumbacilă paroh Teregovii” (caractere chirilice).

„Ioan Bumbacilă Teregovii învățători în anu(l) 1823”.

„Ioan Murari teolog și național învățători tinereimei române din militărescul sat Teregova la anul 1835”.

„Fiindu eu învețietoriu tinereimei școlere din comuna Teregova la anulu 1866 și 1867, Miculescu înv(ățător) naț(ional)”.

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei iastă al bisăricii satului milităresc Teregova în 12 februarie 1819. Gheorghe Bumbacilă diacon și învățători”.

Slatina Nera

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei pre luna lui octombrie iaste a satului Slatina. Dat în Slatina în 14 sept(embrie) 1825”.

Târnova

Fz. I:

„Am luat eu acest Minei la mine acasă ca să-l ceteșc însă cu întrebare l-am luat. Cine va fi acela care-l va lua cu furata și să nu-l mai aducă, acela iastă afurisit de Dumnezeu iar eu am scris ca să se afle dreptu aceasta să fiu (i)ertat de cine va ceti aicia. Scris din anul 1858”.

Vrani

Fz.II:

„În anul 1918 oct(ombrie), în 18-lea s-a 'nceput demobilizarea”.

„În anul 1944 în zioa de 1 oct(ombrie) au venit prima dată soldați sovietici în Vrani. Iosif Atnagea”.

Minei pe luna noiembrie, Buda, 1804

Bozovici

Fz.I:

Însemnare locală, 1817.

Buchin

Fz.I:

„Spre suvenire ca învețietoriu în comuna Buchin și pension de la 1872 pana la scrierea aceasta in 21 noiembrie 1890. N. Belciu învățător”.

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei a lunii lui noiembrie s-au cumpărat de mine, Ioan Vladu (...) Sem-

nat în Corniareva în 29 martie, 1809. Vii: Iovan, Ana, Marta, Costandin, Măria. Morți: Petru, Vasile, Adam, Măria, Gheorghe, Micșa, Măria, Lupu, Stoica, Măria, Măgălașa, Sava”.

„... de mine, Iancu Armășăscu... Sămnat în Corniareva în 28 martie 1809”.

„Acest sfânt Minei l-au cumpărat Iancu Armășăscu cu bani gata, 10 fl. În 29 martie 1809”.

„Să să știe precum în anul 1848 or fost cătanile în bătaie la Italia și la anul 1849 au fost aicia bătae cu unguru. Scris-am eu, Nistor Brânzăi iubilir căprari spre vecinica pomenire. Corniareva în 6-lia decembrie 1849”.

Măru

Fz.I:

Cumpărare cu 6 fl. la 25 ianuarie 1822

Petroșnița

Fz.I:

„Această carte au cumpărat-o Pau Bugarin pentru sufletul lui și a tot neamul lui, să fie de pomenire cu bani, 8 florini”.

Sasca

C.II:

„Scris-am eu, Ignatie Mihailovici învățător satului Sasca Cameralnică, 1843”.

Socolari

Fz.I:

Cumpărare cu 9 fl. la 25 decembrie 1806.

Minei pe luna ianuarie, Buda, 1805

Bărbosu

Fz.I:

Cumpărare (pentru Belint), 1806.

Bozovici

Cireșa

Fz.I:

„Rugăciune către Fecioara Maria copiată în „Cireșa Bistra în anul 1840. Ioan Popovici preot”.

Cornereva

Fz.II:

„Mihail Gheorghievici robul lui Dumnezeu și în 1815 învățători”.

„În anul 1856 am primit parohia Cornereveii și am slujit până acum, în anu(l) 1862, și de acu(m) înainte cât va zice Dumnezeu și mă va îngădui (în) viață. N. Bogoievici preot Cornearevi(i)”

Ilidia

Fz. I:

„În 25 ianuarie a(nul) 1911 a fost ger (de) 20 grade sub nula. Mihailovici învățător”.

„În 1912 nu au ieșit cucuruzul la râu că a fost vreme urâtă. Mihailovici învățător”.

Măru

F.t:

„Acest minei l-au cumpărat Mihai Buția deîmpreună cu Ianăș Table din Mărul cu 6 fl. Și cu slova șasă florinți și pentru sufletele lor la beserică în Mărul le au dăruit în Mărul în 17 ianuarie 1823. Nicolae Popovici parohul Mărului văzători”.

Plugova

Fz.I:

„Această carte este Mineiul lunii lui ianuarie s-au cumpărat de D-lui Iancu Groz(ăv)escu cu bani gata 8 fl. și 20 cr. și s-au dăruit la bisărica noastră spre pomenirea lui întru viața de veci să-i fie. Amin! Plugova, în 8 ianuarie 1808, George Vlăducianu parohul Plugovei: Vii din casa lui Nica: Iancu Plozăvicul, Călina Macia, Nistor, Măria, Gheorghie”.

„Aceste 12 Minee s-au adus de la tipariul său, în Mehadia prin ostăneala și scrisoarea Sfinției Sale, părintele protoprezviterul al orașului Mehadii, Nicolae Stoica de Hațeg. Iar eu, preotul Gheorghe Vlădiceanu, parohul satului Plugovii, le-am cumpărat de la Sfinția Sa, întru așa chip le-am plătit: Întru anul acesta (1)807, în luna aceasta, iulie, în 7 zile, întru S-ta zi a duminicii după ce am (i)eșit de la utrenie, îndemnându-mă prin îndemnarea lui Dumnezeu și îndată trimiș(i) epitropul Ilia Adamescu și adună 8 parohialnici și cu mine 9 și îi sfătuii pentru luarea acestor cărți. Și pusărăm și luni, în 8 iulie am trimes epitropul Ilia la Mehadia ca să aducă numitele cărți și s-au zgodit de au fost și Ioan Vlaico fraitărul cel bătrân și cu Iancu Pârvules-

cu la vreo judecată pentru zăvoiul morii lor și au mers toți trei la părintele protopop de au dat numiții bani și le-au adus la mine cărțile. Aceștia sunt oameni(i) cu dați bani împrumut. Întâi eu, puși 10 fl., Ioan Vlaico frait(ăr)-ibilirt, 10 fl., Iancu Cristăscu, 10 fl., fraitărul Raia Miloș, 10 fl., Stoica Vlaico, 10 fl., Ilia epitropu, 10 fl. și cu cei 10, face suta. Și așa să petrecu până ce veni ziua Nașterii Domnului nostru Isus Hristos și, după Sfânta Slujbă, le-am scos la vederea tuturor creștinilor și le-am spus cum sunt și cu ce lucru împrumutători de bani sunt cumpărate spuindu-le că într-o zi de târg la Mehadia eu am sfătuit pe dumnealui, jupânul Simion Crăciun arendatorul birtului nostru și ne-au dat unu de pomenire lui la bisărica noastră care plătește 8 fl. și 20 cr. Și așa, prin îndemnarea dumnezeiască și firea bună a omului să îndemnară a le luva câte unu și doi pe unul. Mai întâi din parohialnicii mei, Iancu Grozăvescu care îi zis și Nica, luna aceasta, ianuarie, a 2-lea, jupânu Luca Simeon, luna lui februarie, 3-lea al meu, luna lui martie, al 4-lea Pau Cristăscu, luna lui iunie, a 7-lea, Iancu Pârvulescu, luna lui iulie, a 8-lea Pau Drăgan, luna lui avgust, a 9-lea Stoica Grozăvescu, luna lui septembrie, a 10-lea Iancu Vlaico iubilirt fraităr, luna lui octombrie, a 11-lea Gheorghe Drăgulescu, luna lui noiembrie, a 12-lea Iancu Cornean, luna lui decembrie. Și așa toate se împărțiră și bisericii și lor pentru veșnica pomenire le dăruiră din ziua Crăciunului până în ziua Botezului. Aceasta s-au sfârșit împărțirea acestor dumnezeiești cărți, în ziua Nașterii și 5 în ziua Botezului Domnului nostru Isus. Pomana lor să le fie de folos. S-au scris în acest Minei în Plugova în 8 ianuarie, anul Domnului (1)808. Și am scris eu, preotul Gheorghe Vlădiceanu parohul Plugovii”.

Fz.II:

„Eu, preotul Gheorghe Vlăducianu parohul acestuia sat Plugova sint născut, crescut în satul Crușoveți și după moartea tatălui meu parohul din numitul cu numele Opria, preot după voia lui Dumnezeu și rânduială, am venit paroh aici în sat încă după rânduiala lui (...) cu însurăciunea mea cu o fată de aici m-am căsătorit și după trecerea de 2 luni februarie și martie, prin domnul răposatul episcop Iosif Ioanovici Șacabent în Vârșet m-au preoțit iar însurăciunea mea cu astă fată, Paraschiva, fată a lui Radu Cristăscu de aici fu în 30 de ianuarie anul 1794 și după trecerea zisălor luni și aprilie, 28 (de) ani căpătai preoția și la parohie (...) și preoteasa Paraschiva răposă în anul 1797, martie 5”.

Sasca

C.I:

„Scris-am eu, Vasile Mihailovici învățător satului Sasca în 13 ianuarie anu(l) 1816”.

Fz.I:

„Scris-am eu, cel din jos subscris în 1 ianuarie 1856 la ziua anului nou, spre vecinică amintire și cine va ceti numele meu îm(i) va pomeni (...) în Sasca (la) 1 ianuarie 1856, Ignatie Mihailovici învățător”.

„Scris-am eu, fiul fostului învățător, din sus numitul Ignatie Mihailovici, în 3 ianuarie 1851, învățătorul satului Sasca Română”.

Teregova

Fz.I:

„Ioan Bumbăcilă național învățători” (caratere chirilice)

„Se (...) spre scire și suvenire cum ca in anulu 1879 spre 1880 a fost erna forte aspră încâtu au înghețiatu tote apele și a ninsu in 14 noembriu 1879 și nu s-a topit și luatu neoa pona in finia lui februaru 1880. Teregova la finita lui februaru 1880, Ioane Bumbacila preotu.”

„Er în anul 1895/6 au fost neaua forte puțină însă au fost rece. 1/II 1896. R.S.”.

Fz. II:

„Spre suvenire din 27-lia ianuarie 1867 fiind eu invetiatoriu tinerimei școlare din comuna Teregova, Miculescu inveț(ătoriu) naț(ional)”.

Vrani

Fz.II:

„In anul 1915, în 4 ianuarie au fost prunii înflo-riți. Spre aducerea aminte, Pavel cantor”.

Mineiul pe luna februarie, Buda, 1805

Cireșa

Fz.I:

„Acest Minei iastă a sfintei bisărici a satului Ci-reșa Bistra în 1-februarie 1811. Iova Purci t(inerimei) n(aționale) învățători”.

Fz.II:

„Aciastă sfântă carte ce să chiamă Minei iastă a sfintei besărici a Cireșii Bistriei și Zavoiu s-au cumpărat de cinstitul preot Gheorghie Popovici parohul Cireșa de la priacinstitul d. protoprezviterul Caransebeșului, Ioan Tomici cu care adeverez și s-au scris de mine cel din jos iscălit în 12 vineri înainte(a) Blagoveșten(i)lor întru a cincia săptămână din postul cel mare a Păresimilor. Dat în Cireșii Bistriei în 18-lia martie 1807, Petru Popovici”.

Ilova

Fz.I:

„Mihai Tomașilă în 16 februarie, 1831, învățător”.

Obreja

O filă albă desprinsă:

„Fiind învățătoriu în stația Obreja trei ani adică 1850, 1851 și 1852 spre aducere aminte au însemnat Stancovici național învățători”.

Plugova

Fz. I:

„Al II-lea potop tot în vara an(ului) 1910. Groază și mânie!

Noaptea de 2 spre 3 septembrie au dus pe cetățenii din Caransebeș într-o nemăipomenită groază și plângere – escepțiune la noi încoaci și în ținuturile acestea au apărat bunul Dumnezeu – spre orașul Caransebeș bolta cerească se ascunsese după nouri grei care resboindu-se ținteau tresnete peste oraș și împre-

jurime încât se credea sfârșitul lumii despre povestirea unui amic inteligent, binevoitoriu, în Caransebeș ploaia curgea isnova (?) de apă de sub zidurile caselor de pe sub asfalt și de sub pardositul drumurilor izvorând au umplut ulița de apă pe lângă care și apa Timișului umflându-se de la podul de fier și eșind din albia sa, la 2 ore de cătră ziuă au apucat calea pe drumul statului și orașului Caransebeș până când au ajuns în piațiu la monumentul măiestății sale toate locuințele, toate curțile, grajduri erau pline cu apă, toată piața ca pe mări, crucile cimitirului romano-catolic luându-le apa le-au dus prin ocoalele oamenilor. Pe stradă și cătră piață amenințând valurile apelor viața și averea locuitorilor, scăparea oamenilor, a femeilor și a copiilor au aflat-o numai în poduri iar mobilele, hainele etc. înotau pe strade și în case pe deasupra apei. Mulți oameni își căutau scăparea pe acoprișurile caselor. Unele case mai slăbuțe s-au prăbușit îngropând supt ele totul. Linia ferată Caransebeș-Hațeg a fost ruptă. Nimeni n-a avut timp să-și scape cel puțin îmbrăcămintea. Observând poliția, pompieri, au alarmat prin sunetul clopotelor apoi prin datinile usuate chemând cetățenii în ajutoriu cu trăsuri, cocii și cară cărora sărind în ajutoriu în Caransebeș însoțindu-se și cătanele cu poliție și cu pompieri prin apa pe stradă până la piept au intrat în casele inundaților și pe soațe luând pruncii, pe bătrâni și femei și bărbați apoi și animalele aflătoare ca să nu se înece și la transportau la casele de salvare ca să-i scape din pericol. Deci cei ce au dat ajutoriu cu mâinile, cu carele au salvat viețile cetățenilor și animalelor amenințați. Avutul de prin case au fost dus parte de valurile apei, parte acoperite de nămol, pustietate au rămas în urma cestui potop înfiorătoriu”.

Bozovici

Fz.I:

„Prea cinstite și din inimă iubite Cetitoriule,

„Cea mai înaltă cinstire care totdeauna cătră dumniavoastră o am avut până la ceasul de pre urmă a vieții a vă pofti, atâta îndrăzneală mi-au dat cu simțitoare îndestulare îndelungata pofta mea să o liniștiți ca și eu întru această cărțului (Minei) a lunii iunie întră ceilalți adevărați scri(i)tori și înaintea cinstitului nume(le) Dumneavoastră cu scrisoarea să mă afle și această Sfântă carte o recomandulesc bunii voirii Dumneavoastră ca Mântuitoriul să vă învrednicească întru îndelungați ani cu norocire a ceti și a petrece și bine să voiască a mângâia neamul nostru mulți ani cu statornică sănătate și bună norocire. Aceasta cu prea adâncă osârdie nu numai astăzi poftesc ci necurmat prin toată viața mea lângă aceasta cu aplecăciune mă rog ca aceasta a mea scrisoare să nu vă fie spre îngreuiare pentru că bine știu că unul singur făcătoriul cel dintru înălțime iaste fără de păcate dar osăbit noi, cești din țărână care mâna mea cea putrezitoare aceasta (de) jos le scrie care eu rămân spre slava lui D(umne)zeu spre slujba troparului și spre a dumneavoastră osăbită bucurie. Prin osârdios și nedespărțit frate, Bozovici, 24 octombrie, (1)810 Gheorghe Stanoicovici parohul Bozoviciului”

Bocșa

Fz.I:

„In anno 1821 la S. Apostoli Petru et Pavel au fost zăpadă la munte de 6 șuhori. De nu crezi întreabă

pe cei ce ar avut oi la munte. În Bocșa în 1-lia , D. Petrovici”.

„Domnul episcop Raiacici în 15-lia iulie 1834 cu pompă mare mai întâi au intrat în reședinția Verșetului ca D(omn) Episcopiei acesteia”.

Borlova

Fz.I:

„Aciast sfânt și dumnezeiasc Minei s-au cumpărat cu cheltuiala lui Mădru Bala și au dat-o pentru sufletul său. Dat în Borlova, 12 august 1806”.

Buchin

Fz.I:

„N-am uitat să mă subscriu în acest Minei de suvenire eu, Nicolae Belciu invetiatoriu din anu(l) 1872 în anul 1894 cu finea acestui an sunt în pensiune. Bucurie și laudă să fie între toți inveniatorii din com(una) Buchin se-m(i) urmeze mie. Buchin, 1904, iulie 19. Tot binele la toți! Nicolae Belciu nascut (în) Ruieni, proprietar de pament (în) Buchin”.

„Bucuria și lauda învățătorilor următori a fost conturbată chiar de aceia cari au poftit. Buchin în 10 iulie 1911. Iosif Stoica învățători”.

Cornea

Fz.I:

„14, anul 1844 în luna aprilie au primit școala, Gheorghe Magearu, Gheorghe Nemeș școlar”

f. (3):

„Anul 1829 s-au zugrăvit tâmpla bisericii noastre care are hramul Adormirea Preceştii în zilele înălţatului împărat şi crai Franţi I, în preabuna vieţuirea preaosfinţitului episcop Maxim de Manuilovici al episcopiei Verşetului episcop şi în bunele bătrâneată a părintelui prota Nicolae Stoica cu cheltuiala bisericii scrisă spre ţinere aminte prin smeritul Ignatie Valia paroh (în) Cornea în 19 iulie 1829”.

Cornereva

Fz.I:

„Acest sfânt şi dumnezeiesc Minei a lunii lui iulie s-au cumpărat cu bani gata zăce florinţi de mine, Nicola Petronescu şi l-am dat sfintei şi dumnezeieştii bisărici a Corniarevii ca să fie spre pomenire vecinică. Şi cine va ceti să zică: „Dumnezeu să-i pomenească în veci, amin!” Sămnat în Corniareva în 29 martie 1809”.

Glimboca

Fz.I:

„Spre vecinica aducere aminte scrisăi acest(a) întră aciaştă carte dumnezeiască în Glimboca, 20 iulie 1861. Gheorghie Bogoievici preot Glimbocii”

Fz.II:

„Anghel Carva crâsnic la bisărica satului Glimboca în 11 iulie 1848 şi aflându-să preotul Gheorghie Pascu din Belinţ născut, paroh în Glimboca”.

Petnic

Fz.I:

„Acest Mineiu l-au plătit Nicola Cioban dăn Petnic. Dumnezău să-i primească, 11 fl. dat în Petnic în 16 avgust 1811. Constantin Giurginca parohul (din) Petnic”

„Spiridon Giurginca preot, omul Domnului, 1862”.

„Lapadat Domășneanu național lehrer, anul 1846 în 20-lea iulie”.

„Pau Danescu june și cititori, nr. 49 din Petnic, anul 1859”.

„Aciasta nu ne era noauă de lipsă că știm noi că mult(i) sânt scriitori și juni însă nu e vrednic numele nostru a se pomeni în cartia sfinților și mai vâtos caută dacă este numele celui ce au dat cartia la tipari și tocma nici atunci că nu ni-e nouă aceleia aseminia și mai tare zice vorbă înțeliaptă: „Unde nu ți-e blidul nu întinde lingura!” Aici că ai fost scriitori n-ai avut lipsă a te subscria, numai acolo unde ai (...) că aciasta nu-i îngăduit”.

Petroșnița

Fz.I:

„Această carte au cumpărat-o Petru Cuzma pentru sufletul lui și a tot neamului lui să fie de pomenire cu bani 8 fl. Vii: Petru, Maria, Anica, Catalina. Morți: Cuzma, Cătălina, Ioan, Solomie, Giurca, Păun, Anuța, Gheorghie, Ilia, Ioan, Cătălina”.

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei a lunii lui iulie estă cumpărat cu cheltuiala robului lui D-zeu Petru Cuzma Brașovan din milităresc(ul) sat Petroșnița cu bani gata 8 fl. Pentru pomenirea sufletului lui în vecii vecilor, amin!”

„Iată, eu, învățătoriu Nicolae Ardeleanu voim prin îndemnătoriu acesta de bine care l-au tras ini-ma de-au cumpărat această sfântă cartie zic și iar zic: „Vrednic de laudă eastă și de pomenire la sfânta beserică în vecii vecilor, amin!” Nicolae Ardeleanu învățători. Petroșnița (la) anul 1814”.

„Gheorghe Domăneanțu național învățători din 1810”.

„Cu numitul preot Ioan Gheorghevici paroh în Petroșnița”.

Plugova

Fz. I:

„Această carte ce iastă Mineiul lunii lui iulie s-au cumpărat și s-au plătit de dumnialui, Iancu Pârțulescu sătian al nostru cu bani gata 8 fl. 20 cr. Și bisăricii lui o au dăruit-o carele are hramul Adormirea Născătoarei dă Dumnezău și pururi Fecioarei Mariei ca să pomeniască și să fie pomeniți întru împărăția lui Dumnezău. Amin! În Plugova, în 8 ianuarie 1808, Gheorghe Vlăducianu parohul Plugovei. Vii din casa lui Iancu Pârțulescu: Iudita, muerea lui Pătru, Ilia, Ianăș, Ana, Petria, Petria, Nicolae”.

Fz.II:

„Fiind eu ca învățătoriu în aceasta comună în 20/7, 1872 ma subscriu spre eterna memorie Miculescu învățător”.

Sasca

Fz.I:

„Vasile Mihailovici preparand absălvant în Sasca Română (...) în 1867”.

„Spre eterna memorie îmi subștern numele meu în acest Minei ca nepot (al) repausatului Vasile Mihailovici și eu, feciorul lui Ignatiu Mihailoviciu. Scris-am în 3 feb(ruarie) 1877, Grigoriu Mihailoviciu preparand absolut și notoriu membru”.

Vrani

C.I:

„Anul 1887, iulie în 11 sara la 7 oare au fost furtună mare așa încât au dărâmat arborii mai groși, au spart jirezile de grâu și fen, au dus în aer (...) din câmp așa de nu s-au mai aflat nici urmă de fân (...) învățătorul Iosif Ciuchin”.

Minei pe luna decembrie, Buda, 1805

Buchin

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei s-au cumpărat prin mâna mia, celui subscris în anul 1837 fiind învățători Teodorovici, sistem(atiscesc) învățători în Buchin”.

Cireșa

Fz.II:

„În Cireșa Bistra în 7-lia decembrie 1838 a doua zi de Sfântul Nicolae scris. Ioan Popovici capelan (în) Cireșa Bistra”.

Cornereva

Fz. I:

„Acest Sfânt și Dumnezeiesc Minei a lunii lui decembrie s-au cumpărat de mine, Iancu Amărăscu cu bani gata zăce florinți și l-am dat sfintei și dumnezeieștii bisărici ca să fie spre pomenirea noastră care din jos ne vom arăta și cine va ceti să zică Dumnezeu să-i primească în veci. Sămnat în Cornereva, în 29 martie 1809”.

Glimboca

C.II:

„Scris-am spre vecinica pomenire și aducerea aminte de mine mai jos numitul. În 24-lia decembrie 1848 în ziua de ajun, vineri. Ioachim Pusuroia n(a)țional) înv(ățător) fiind de 30 de ani de bătrân. Pă(rintele) Nicolae Moisescu paroh”.

Ilidia

Fz. I:

„În anul 1904 s-au renovat biserica din Iontru adică s-au pictat den nou prin pictorul român Ioan Zeicu, s-au făcut templa den nou de cătră sculptorul Iosif Bosioc din Berliște și s-a aurit de I.E. Spang auritor din Timișoara-Fabric. S-a continuat însă și in anul următor, anul 1905. S-a sfințit prin preoții locali Simeon Luca și Iosif Ania predându-se apoi destinării sale”.

„Pictorul Ioan Zeicu a murit în Timișoara în a(nul) 1914 în etate de 45 de ani”.

Fz..II:

„Primul ablegat ales după războiul mondial în România Mare a fost ales tânărul și însuflețitul doctor de medicină Ioan fiul neguțietoriului Ioan Țeicu, nr. 45, lăcuitoriul acestei comune, Ilidia, octombrie 1919, Si-meon Luca”.

Ilova

Fz.I:

„Spre aducere aminte să însămnează precum ha-rângile satului acestuia s-or adus prin petropii besări-cii, Gheorghe Ienia nr. 105 și Ilia Bona, nr. 3 cu cocișu Adam Bona, nr. 11 pre prețu, adică cel mai mare, de 2 măș 12 greu cu 230 fl. b(ani) noi și cel mai mic cu 77 fl. și 5 cr. b(ani) n(oi) în 6 decembrie, pre rumânie, 1860 și în 11 l(una) a(aceasta) s-or sfîntit și sus în turn s-or ridicat unde să înțalege că cel mai mare cu cheltuiala din lada bisăricii iar cel mai mic cu buna voință a unor poporeni prin buna îndemnarea a d(omnului) paroh a satului Matei de Stoica s-au câștigat precum alăturata consignație a acestei jărtfire arată pe acei făcători de bine. Ilova în 11 decembrie 1860. Matei Stoica paroh Ilovei”.

„Scrișă prin mine Vasile Meniu din Vercerova în-vățători Ilovei fiind și eu față. Simion Mihai șumari din Bolvașnița”

„Citit-am și am scris întru aciașă d-zeiască carte în 27-lia maiu la jumătate la șapte, astăzi după amiază-zi în Ilova în ziua în sâmbătă 1837. Iovanovici sistematiceșc înv(ățător)”.

Măru

f. 192:

„S-au acoperit turnul bisărici(i) a Mărului în anul 1828, în luna lui mai 1. A. Popovici”.

„Spre pomenire veșnică cum că domnul preotul cel tânăr care s-au numitu Ionu Popoviciu au răposatu in 10-lea oct(ombrie) 1885 într-o seara spre vineri și duminică în 13 s-a înmormântatu în cripta sub biserică unde au fost și tata și moșii lui, Ioanu, de la anul 1867 și D-trie de la anul 1830 înmormântați. Fie veșnică pomenirea lor! Mărul, 26 octombrie, 1895, Afilon Popovici învățător”.

f. 139:

„Mineiul lunii lui decembrie are 31 zile, Măru, 26 ian(uarie) 1840”.

„În cincilea zile a lunii lui decembrie 1848 era Ion Popovici preot”.

„În 13-lea decembrie anu(l) 1853, spre aducere aminte am scris eu, Mihail Tamașilă iubilirt caprari și a sfintei biserici cantor”.

Petroșnița

Fz.I:

„Această carte au cumpărat-o Ianăș Covaciu pentru sufletul lui și a tot neamul lui să fie de pomenire cu bani, 8 florinți”.

Plugova

Fz.I:

„Această carte carele iastă Mineiul lunii lui decembrie s-au cumpărat și s-au plătit de dumnialui al nostru sătian Iancu Cornian cu bani gata 8 fl. și 20 cr. Și bisăricii noastre s-au dat de pomană ca să-i fie pentru pomenire spre viața de veci. Amin! Hramul Născătoarei de Dumnezeu și Pururi Fecioarei Mariei, nedeia noastră. Semnat în Plugova în 8 ianuarie 1808, Gheorghe Vladuceanu parohul (în) Plugova. Vii lui: Iancu Cornianu, Pilia, Ianăș, Sofronie”.

Sasca

C.I:

„Scriș-am eu, mult păcătoșul Pavel Mihailovici diacon și învățător în 29 noemv(rie) 1811”.

Slatina Nera

Fz.I:

„Această sfântă carte iastă a sfintei beserici și cine va fura-o să nu-i ajute Dumnezeu să o fure. Moartea cumplită să știe până l-au luvat această și să-i tae capu(l) pre urmă, pentru aceasta, am scriș”. (caractere chirilice).

„Spre suvenire de Pavel Chițan învățătoriu, 1883”.

„Scriș-am și eu, Cacovan învățători (în) Slatina, 1836”

Teregova

Fz.I:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei iastă a satului Teregova cumpărat cu banii iar a satului numit, 10 fl. Ioan Bumbăcilă parohul Teregovii”. (caractere chirilice).

„Gheorghie Bumbăcilă diacon și învățători”. (caractere chirilice).

„Ioan Bumbăcilă învățători, 1822”.

f. liminară:

„Acest sfânt și dumnezeiesc Minei iastă al bisăricii Teregova, Petru Bumbăcilă paroh”. (caractere chirilice).

„Spre suvenire din 30 decembrie 1866 Miculescu înveț(ător) naț(ional)” (caractere latine).

Fz.II:

„Gheorghie Bumbăcilă școlari din al III-lia clas” (caractere chirilice).

Penticostar, Sibiu, 1805

Gârbovăț

p. 1:

„S-au cumpărat acest Sfânt Penticostar de robul lui Dumnezeu Păun Ciortuz căprariu și Iancu Păducel cu bani 20 fl. și l-au dăruit Sfintei Bisărici de pomană

fiind îndemnați din mila lui Dumnezeu în anu(l) (1)806 pentru care a lor facere de bine cătră niamul său și cătră Sfânta Bisărică, Dumnezău să-i pomenească în veci nesfârșiți. Amin! Gherboveți 18 februarie (1)807 fiind îndemnați prin preotul Ioan Novacovici paroh satului Gherbov(eți). Parohul satului”.

Goruia

Fz. I:

„Acest Sfânt și Dumnezeiesc Penticostarion (...) care s-au cumpărat de la protoprezviterul Ioan al Caransebeșului în anu(l) 1811 în banco-țeduli, 8 fl. Ștefan Curici paroh în Goruia”.

Ilova

Fz.I:

„Nicolae Gruda învățătoriu tinerimei romană în anul 1839 și anu(l) 1840”.

Ohaba Bistra

Fz. I:

„Spre eterna suvenire m-am subscris fiind învățător în Ohaba Bistra 1 august 1864, Lațcu învățător” (caractere latine)

Turnu Ruieni

F.t.:

„Din Secași comitatul Carașovii născut, eu, cel subscris învățător la 20 mai 1836, Teodor Grivul învățător din anul 1813”.

Verendin

Fz.I:

„Această Sfântă carte, Penticostar s-au cumpărat cu bani gata, 14 fl. și cu slova patrusprăzece florinți cu bani săcenești sau bisăricești pentru trăbuința obștii bisăricii (...) a sluji în biserică și noi, acești oameni care sânt isăliți de jos, am cumpărat de la Pavel Jitul de la Sălașul de Sus din Ardeal, în luna lui martie 6, 1806, căprariu Ianăș Triabuianu, petropu Jurchescu, fraităr Giurgi Enia, Ianăș Șărăgău, Petru Șărăgău, Petru Spunei parohul Verendinului, Samuil Popovici învățători Verendinului. Iaste spre pomenire (la) anu(l) 1806”.

Zăgujeni

Fz. I:

„Cartea aceasta s-au cumpărat cu bani gata 12 fl. și 15 cr.” (caractere chirilice).

„Eu, Murariu Nicolae am scris în septembrie 1826, desăvârșit teolog”.

„Acest Penticostarion iastă a Sfintei biserici (din) Zăgujeni, 1-lea dechemvrie 1843, Gheorghe Peldovici paroh”.

Fz.II:

„Spre eterna aducere aminte me subscriu în această carte de când am funcționat în comuna Zăgujeni la 11/IV 1889 Georgiu Răbăgia învățător gr. ort. rom(ân)”.

„Această carte s-au cumpărat cu bani gata 12 fl. 15 cr. Nicolae Murariu paroh administrator (în) Zăguzeni”.

„Acest Sfânt Penticostari s-au cumpărat cu bani gata 14 fl. și cu slova patrusprăzăce florinți cu bani săcenești (...) pentru trăbuința slujbii bisăricești (...) a slujit în bisărică și noi, acești oameni care sântem iscăliți de jos am cumpărat de (la) Pavel Jitul de la sălașul de Sus, din Ardeal în luna lui martie 3, 1806 (...) iaste spre pomenire anu(l) 1806”.

Evanghelie, Sibiu, 1806

Petroșnița.

Fz.I:

„Această sfântă și dumnezeiască Evanghelie s-au cumpărat de acești trei creștini adică de Pau Băcilă, de Ianăș Paica din Petroșnița și de Ianăș Andârca din Vălișoara cu bani gata 17 florinți dăruind-o bisericii satului Petroșniții pentru vecinică pomenire numele acestor din jos însemnate adică însămnat în Petroșnița în 29 septembrie 1806.

Pomelnicul lu(i) Pau Băcilă: Vii: Ianăș, Anuța, Petru, Moisei, Anuța, Mărtin, Ianăș, Martin, Ilie, Măria, Petrușa, Iconia. Morții: Petru, Măria, Ilie, Sofia, Mihai, Petru, Ioan, Simeon, Măria, Petrușa, Floare, Cătălina, Ianăș, Măria, Măgdălina, Petru, Nicolae, Cumbria, Băcilă, Cătuța, Ianăș, Măgdălina.

Pomelnicul lui Ianăș Peica. Vii: Ianăș, Anuța, Petru, Moisei, Măria. Morți: Lupu, Sorinca, Măria, Mihai, Pau, Ana, Stoica, Fira, Ilie, Pau, Ana, Ianăș, Meda.

Pomelnicul lu(i) Ianăș Anderca din Vălișoara. Vii: Ianăș, Măria, Cătălină, Magdalina, Maria. Morți: Petru, Cătălină, Petru, Iacob, Giurgi, Giurgi, Vasile, Giurgi, Mihai, Drăgălina, Adam, Oprița, Pătru, Adămică, Ioan, Anuța, Mihai, Oprița, Andărca, Ana, Măgdălină, Maria, Cătălină, Icoana, Măria, Anuța, Ianăș”.

Liturghier, Blaj, 1807

Gârbovăț

p. 1: „Sfânta și dumnezeiasca Liturghie s-au cumpărat cu 10 florinți argint prin îndemnarea celui din jos iscălit pre cheltuiala a tot poporului creștinesc din obștia Gherbovețului. Gherboveț în 26-lea februarie 1852. Maxim Novacovici preot în Gherboveț.”

Fizeș

Ceaslov, Buda, 1808

Macoviște

Fz.I:

„Această carte care împreună ține altele adică Psaltirea, Ceaslovul, Aritmetica și Datorințele supușilor iastă a lui d(omnului) Nicolae Savici diaconul satului Macoviște și învățători, în iunie 3, 1813”.

„Însămnezi aicea ca să știe precum că în 22 ianuarie 1828 am căsătorit pre feciorul meu, Vasilie. Și această zi au fost duminică”.

„În 8 septembrie 1829 adică Duminică după amiazi, În ziua de Sfântă Mărie mică s-au născut nepotul meu, Nicolae și în 15-lea s(eptembrie) s-au botezat”.

„Vasilie Savici în anu(l) 1866 fi(i)nd eu căsătorit de 36 de ani cu soția me, Marta, și foarte bine viețuind amândoi...”

„...și în anul acesta au fost Costa în Italia în Mantova și în Orbana la lagăr pentru bătaia cu Praizu, în luna mai (...) și până azi au fost rana lesne, cu 4 fl. și cu 5 fl. și odată au sărit la 12 fl. bancă, nu bani noi, cucuruzu(l) și grâu(l) iarăși așa, ovăsu(l), 6 fl. bancă...”

„Și în anu(l) 1855 am fost eu chinez și casir și inspector școlar”

Penticostar, Blaj, 1808

Goleț

Fz.I:

„Spre vecinică pomenire mă scriu întru aciastă sfântă carte fiind paroh în Buceșnița și filion Goleț. În Buceșnița în 13-lea martie 1849, Ioachim Cherciu notar și asesor”.

Fz.II:

„În anul 1852, luni a doua săptămână după Sfinții Apostoli, în 19 iulie la 3 ciasuri după amiazez au trecut în regimentul nostru împăratul Franț Iosif I-iul”.

Liturghier, Sibiu, 1809

Mărul

p. 113:

„Să să știe când am căpătat preoția în 28 de zile a luni(i) lui ianuarie la anul 1816 de la priasfințitul Epis-

cop Petru Ioanovici Vidak al Verșeșului, Ioan Popovici preot”.

C.II:

„Să să știe când am căpătat diaconia, martie 29, la anul 1809 de la pria sfințitul Episcop al Verșeșului, Petru Ioanovici Vidak”.

Octoih, Buda, 1811

Bocșa Vasiova

Fz.I:

„Acest Octoih iaste a bisericii Vasio(vei) cumpărat cu 35 fl., mai 3, 1814. Și am scris eu, preotul Simeon Popovici paroh Cercului Vasiovii”.

Bozovici

Domașnea

Fz. I:

„Acest Octoih iaste a bisericii satului Canicea cumpărat cu banii obștii și adus de la tipografie prin chiverniseala domnului protoprezviter al Caransebeșului, Ioan Tomici, și am scris eu, robul lui Dumnezeu, preotul Ioif fiind paroh al Domașnii și Canicii și cine va ceti să zică: „Dumnezeu să-l erte!”, că mâna va putrezi iar scrisoarea în veac se va pomeni. Al tuturor rugători de ertăciune și spre bine, plecat rămân în Domașnea în 28-lea noiembrie 1825, întru preoți smeritul Iosif Pepa parohul Domașnii și filialului Canicii fiind de la nu(l) 1820 paroh”.

Goruia

Fz.I:

„Cartea aceasta iaste a bisăricii satului Goruia primită din rezidenția cea episcopală a Verșețului plătită din casa Bisăricii cu bani de hartie ce s-au numit antipațiune la anno 1814. Semnat în 13 maiu, cu treizeci și cinci de florinți adică 35 fl. Mihail Imbri paroh Gorui”.

Pârvova

f. (2):

„În anul 1836 am cumpărat acest Octoih cu 40 fl. bancă adică cu patruzeci de florinți, de la domnul director Constantin Diaconovici Loga din Caransebeș. Și banii aceștia eu i-am dat, de a mă pomeni să cuvine! Ilie Călțun paroh Pârvovii, Lăpușnicel și namestnic proto-prezviter Mehadii”.

Fz.II:

„An avut 1910. Au fost iarna așa de caldă ca în luna lui februarie nime nu au încălzit cuptoarele, au putut umbla toată iarna desculțat, n-au fost nicicata neaua și nici ghiața nu s-au văzut. Așa o iarnă anormală nu s-au auzit să mai fie fost. Semnat, să să știe, prin mine. Pervova, 1 mai 1910, Zaharie ... președintele comitetului”.

Poiana

Ramna

Catavasier grecesc și românesc, Sibiu, 1812

Mehadia

Fz.I:

„Acest Sfânt Catavasieriu s-au dăruit la bisiarica orașului Mehadiei la hramul S(fântului) ierarh Nicolai, de dumnealui neguț(ătorul) Dimitrie Sandu din M(ehadia) spre pomenirea d(umnealui) și a părinților d(umnealui). Scris-am nevrednic preot Hristofor Stoica de Hațeg parohul Mehadiei la anul 1814, dechemvrie 2-lea...”

Evanghelie, Buda, 1812

Bocșa Română

Remetea Pogonici

Fz.I:

„Această Sfântă Evanghelie iaste a sfintei biserici a satului Rametea Pogoniș care s-au luat cu bani de argint, adică 20 fl. la anul 1817, prin preotul Grigorie Giucu paroh (în) Rametea Pogoniși. Să fie de pomenire. Amin!”

P. Maior, Istoria pentru începutul romanilor în Dachia, Buda, 1812

Gârbovăț

Fz.I:

„Satul Gârbovăț plătește 5 fl. 45 cr”.

„De când au pierdut romanii împărăția, 267 de ani și turcii li-au luat-o”.

„Pavel Novacovici la 1829”.

„Iancu Păducel, 1857”.

„Iosim Ciortuz, anul 1867”

„Iova Pitic epitrop la anul 1875”.

„Întâia zi a lui martie: soare bun, fără noor.

A doua zi a lui martie: soare bun, mergea abur din pământ.

A treia zi a lui martie: noor numai fără ploe, puțină ploe.

A patra zi a lui martie: soare până (la) amiazăzi, îndeseară zăpadă.

A cincea zi a lui martie: soare și vânt din jos, rău bătea.

A șasea zi a lui martie: soare bun, fără vânt. Bună zi!

A șaptea zi a lui martie: noor pân (la) amiazăzi apoi după amiază vreme bună.

A opta zi a lui martie: dimineața noor și vânt tare, Dunărianu. După amiază, ploe.

A noua zi a lui martie: soare bun toată ziua și vântu de jos și buria.

A zăcea zi a lui martie: soare bun până la amiazăzi. După amiazăzi ploe mare.

A unsprăzăcea zi a lui martie: rumejină de ploae toată ziua. Noor.

A douăsprăzăcea zi a lui martie. Ploe toată ziua. 1821”

Bozovici

Forotic

Lăpușnicul Mare

C.I.:

„Simion Bihoi au fost cântăreț la strana Bisăricii din Lăpușnic spre pomenire, Grigore Toma iar au fost. Oh, viață trecătoare care ne tragi la iad. În 21 februarie (1)854 Simion Bihoi, Grigore Toma”.

Lăpușnicel

Petroșnița

F.t.:

„Aciastă sfântă carte s-au cumpărat cu 18 florinți argint, bani bisăricești, prin îndemnarea preotului Metodie Crâstoi parohul Petroșniții în 18-lia mai, anul 1838”.

Fz.II:

„Constantin Tincovici învățătoriu național în Petroșnița în anii 1845 și 1846 născut sânt din privilegiatul oraș Lugoj în Provincia. Scriș(i) în 9-lia februarie 1846 în Sâmbăta Morților de care nici eu nu voi scăpa”.

Prilipeți

Fz.I:

„La anu(l) 1813 s-au început a 3-a bătaie cu franțuzul și s-au ținut din februarie, din 12-lea până în iulie 1814”.

Reșița

Slatina Timiș

Fz.II:

„Spre aducere aminte m-am subscris Flora Suru învățătoriu în Slatina Mică la anul 1858/9”.

Valea Timișului

Fz.I:

„Acest Triod s-au cumpărat prin mine, preotul Simeon Zaharievici parohul Cârpei și prin pitropii besericii Ioan Peica și Simeon Boța cu 50 fl. Bancă de la un jidov care umbla cu cărți rumânești să (le) vândă. Am dat noi Strastia bisăricii noastre cu 24 fl. Bancă care au dat-o la Dalci și i-am mai dat noi 26 fl. Bancă de la noi, toți trei și l-am luat. În Cârpa în 4 aprilie 1841, Simeon Zaharievici paroh Cârpei”.

Liturghier, Sibiu, 1814

Constantin Daicoviciu

Fz.I:

„În 21 noiembrie, marți, zioa așa de cald au fost cât n-au putut omu(l) sta în drum de căldură cât și merii au fost înfrunziți ba unii pomi a doua oară or făcut rodu său ci nu s-ar copt. Cavarani, în 21 noiembrie 1872. Theodor Monia paroh”.

Fz.II:

„În 26 mai 1873 sențitu arăngile amendouă unu este de greu 179, alta 44 to. Și ziua sfințirii au fost sambeta Rusalelor. Theodor Moniu preotu”.

„În 19 iuliu 1883 a trecut la eternitate preotul Teodor Manciu din Cavaran fiind omorât de Petru Dumitrașcu din locu și tăiat deraburi (bucăți) cu toporu și cu cuțitul. Această canibalnică și sălbatică fapta s-a întâmplat în curtea bolnavului când au chemat pre preot se-l cuminece. D. Popovici preot”.

Liturghier, Chișinău, 1815

Oravița

Fz.I:

„Aceasta am însămant ca să știe dă când s-au cutremurat pământul tare, într-o zi de marți sara, la 4 ceasuri noapte la anul 1838, genarie 21”.

„Această sfântă carte ci să numiaște Leturghie estă dreaptă a mia, am primit-o de la însăș(i) părintele ieromonah Isidor. Am plătit la dânsul tocmai douăsprăzece rublă, anul 1832, aprilie 25 (de) zile. Și cine s-ar ispiti să mântuiască, să-l păzască Domnul ca să nu fie prins de șarpele urâtor de oameni, vrăjmașul diavol. Am însămnat al satului Tudura preotul Gheorghie Ioanovici din Cărbăușu”.

Molitvelnic, Blaj, 1815

Rusca Montană

Fz.II:

„S-au cumpărat acest Trebnic prin mine cel subscris cu 5 fl. bancă de la moșul Petru Martinovici sănator în Alibeg, în ianuarie 1848, Nicolae Velovan paroh administrator”.

La sfârșit sunt legate patru pagini manuscrise
cu text religios – „S-au scriat în anul 1812”

Triod, Buda, 1816

Biniș

Bucoșnița

Colegat cu Strastnic, Buda, 1817.

Fz.I:

„Întru aducerea aminte spre pomenire me sub-
scriu și eu docente romanu alu comunei Bucosniței fin-
du 2 ani in comuna aceasta adică din anulu 1865 pana
in anulu 1867 amu slujitu, Petru Ionasielu docente ro-
manu”.

Cărbunari

Goleț

Fz.I:

„S-au cmpărat aciaște carte ce să numește Tri-
odion cu 50 fl. de lăcuiitorii satului Bucosnița și Goleț
bisăricii lor de (...) spre pomenire. Prin osârdia preotu-
lui celui mai din jos iscălit și paroh al locului, Vasilie
Bogoievici p(aroh)”.

„Iacov Sirbu naț(ional) învățători în anul 1838”.

„Andrei Curia n(ațional) învățători la anul 1830
și 1839”.

„Scriș-am spre pomenire în 25 ianuarie anul
1855, marți nainte de săptămâna...”.

Jupa

Fz.I:

„Aciastă Sfântă și Dumnezeiască carte ce să chia-mă Triod iaste a sfintei bisărici (a) satului provin(ț)ialnic Jupa care are hramul Sfintii Apostoli Petru și Pavel cumpărată cu 49 fl. 15 cr. de la D-nu(l) părintele Ioan Tomici protoprezviterul Caransebeșului în luna iulie 24, 1817 și am scris eu, Ioan Nedici cu bunăvoința lui D(umne)zeu în Jupa, în 14 noemv(rie), Ioan Nedici paroh Jupei”.

„Și cei ce în urma mia veți fi slujitori acestui sfânt prestol, la Jărtfirea cia Dumnezeiască a Sfântelor Taini, aduceți-vă aminte și de mine, smeritul între preoți și mă pomeniți ca și Dumnezău să vă primească întru împărăția sa cia ceriască că cu jale scriu aciasta aducându-vă aminte că voi să mor și eu și să mă fac țărână și praf. Și scrisăi în luna octombrie 1820, Ioan Nedici, paroh Jupei”.

Poiana

Remetea Pogonici

Ruginosu

Teregova

Tincova

Fz I:

„Spre eternă memorie însemnu aicia în 30 ianuaru 1863 mi s-a dat parohia Tincovii după care senten-

ție consistoriale părăsind pe cea pena atunci avută, a Dalciului, scapau pre asta în anul și ziua sus puse în carea chit timp voi petrece, scie D-zeu. Thincova, la 30 ianuarie 1863, oaspetele lumii acescia, Dionisiu Popoviciu preot”.
„În anul 1864, decembrie 24 a dobândit Biserica noastră pre dorul cel de secul dorit care s-a împlinit în maraia și nobila persoana a excelenței sale d(omnul) episcopu iar acum arhiepiscopu și mitropolit Andrei baron de Șaguna, ține-l Dumnezeu”.

În ziua de 11 martie 1945 s-a alipit Ardealul nostru la țara mamă România care a fost cca. 4 ani și mai bine la unguri, dar cu mare jertfă”.

Evanghelie, Blaj, 1817

Băile Herculane

Fz.I:

„Această carte iaste adusă bisăricii Băilor prin sânguința domnului protopresviter Dimitrie Iacobescu, Constantin Țepeniag protopresviteresc capelan și învățătoriu Mehadii, Mehadia în 10-lea iunie 1853”.

Psaltire, Buda, 1817

Mănăstirea Ciclova

f.t.:

„Aciastă s(fântă) Psaltire e dăruită s(fintei) mănăstiri Călugăra de lângă Ciclova Montană de clericul Iosif Bocanu din Ghilad și e dată s(fintei) monastiri prin mine subscrisul. S(fânta) monastire Călugăra în 25 iunie 1868, Ion Popovici cleric din Ghilad”.

Valea Bolvașnița

Fz.I:

„Să să știe când am fost eu aicea, în satul mili-tăresc Valea Bolvașnița din anul 1857 până în anul 1860 eu, preot administrator, mâna mea va putrăzi iar scrisoarea în veac se va pomeni. Pavel Tatuc paroh ad-ministrator”.

„Aceasta sfântă Strastie s-au cumpărat cu cheltu-iala lui Pavel Roșăți și cu a fratelui său, Ilia. Ei au fost dat bani gata 10 florini iar cu truda și osârdia preotului Ilia Vasilescu paroh în Valea Bolvașnița și cine va ceti să zică D-zeu să primească plata celor ce au plătit și să iarte păcatele alui ce au povățuit și au scris. Scris-am eu ca preot, Ilia Vasilescu cu mâna de țărână, mâna va putrezi dară scrisoarea în veac se va pomeni”.

Fz.II:

„Valea Bolvașnița în 21 martie 1841, Giurgi Ma-gearu național învățător”.

„Scris-am în luna lui iunie 1844. Giurgi Magiaru învățători”.

Bucoșnița

p. 217:

„Ianosielu docente romanu in anulu 1866 fiindu 2 ani in com(una) Bucușnița”.

Bocșa Vasiova

f.(1):

„La 1864, august în 24 s-au deschis calea ferată de la Voiteg la Nemet Bocsan”:

f. (4):

„Proprietatea bisericii gr(eco-)ort(odoxă), Vasiova Române, cumperatu acest Octoih la 21-lea novembre 1884 pe spesele bisericii, Basiliu Nemoianu parohu asesoru consistorial”.

Borlovenii Vechi

Fz.I:

„Iar la anul 1829 s-au dus unile familii de oameni la Breazova de ș-au făcut căși acolo și s-au despărțit de satul acesta și apoi li s-au dat numele Borloveniul Nou iar acestora Borloveniul Bătrân. I. Pistrilă paroh”.

Caransebeș (844)

Fz.I:

„Trifon Breaga clericu (în) cursu(l) II-lea conducători de Tipicu și de cântări în an(ul) 1871/2”.

Cârnecea (1565)

f.t.:

„Iorgovici protopop, 1827”

Fz. I:

„Când s-au predat biserica c-o cinstită deputăție (la) anu(l) 1847, martie în 7, Simeon Petrica”.

„În luna lui mai am scris eu, robul lui D-zeu, Costa Tincu, la Înălțarea Domnului, 1860”.

Fz.II:

„În 8 iulie au fost foarte mare vior, cu peatră”.

„În 28 ianuarie 1854 au fost foarte mare tunet în ceri”

„În anu(l) 1863 au fost ani răi de ploaie, nici bucate nu să aflară numai în România Mare (și) la Brașov. Iată în 1864 ne-au dăruit bunul Dumnezeu, am avut destul și au venit ani răi iar. Costa Tincu în ianuarie 1853”.

„Când am învățat glasurile, atunci Vintoru (?) in Chernecia, în 16 martie 1850 au învățat. Victor Moatăr au scriat cu Trifu, cu mâna lui, și Moise Tincu și cu Vă-săle”.

Cârnecea, exemplarul II

Fz. I:

„Scriș-am eu cel subscris mai din jos precum am fost învățători în Cârnecea. Dat în Cârnecea, 12 ianuarie, 1858. Costa Petcon(i) econom, Ștefan Albu învățători”.

Constantin Daicoviciu

f. 141:

„Spre aducerea aminte las la acest loc să urmeze câteva date cronologice și adică: eu, subscrisul, în etate de 20 (de) ani am absolvat pedagogia confesionară din

Caransebeș în an(ul) 1880. Tot în acest an am fost ales de învățători în comuna Căvăran. La venirea mea în Căvăran am aflat ca preot pe Teodor Maniu era înaintea de dânsul a fost Gregorie Marișescu ca preot era ca învățători Savu Drăgan care a funcționat 27 de ani în continu în Căvăran până în toamna an(ului) 1879 când a reposat. La venirea mea în Căvăran am aflat edificiul școlii în stare bună, acoperișul cu șândilă și în stare slabă care apoi, mai terziu, fac lângă mari greotăți. Am adus la îndeplinire de s-au acoperit cu tinichea (pleu). S(fânta) biserică am aflat-o altcum, edificiul în stare bună acoperământul ear cu șândilă și în stare slabă pe dinăuntru nepictată (albă). Tot în an(ul) 1880 am și ocupat oficiu de învețători și am servit cu preot(ul) Teodor Maniu până în an(ul) 1883 în luna iulie când respectivul preot a fost omorât de un creștin bolnav de nervi mergând să-l cuminece. După reposatul Teodor Maniu a venit ca preot tiner, ales, Vasile Vodă în an(ul) 1884 și am servit cu el până în an(ul) 1889 când a fost strămutat respective ales în comuna Boldur ear preotul administrator de acolo, Nicolae Popoviciu a venit în Căvăran”.

Docnecea

Fz .I:

„Octoih de stânga parte” (caractere chirilice)

f.t.:

„Nr. 343, Iorgovici proto(pop) (caractere chirilice).

„1828”.

Domașnea I (1098).

Fz.I:

„Iată, eu, cel din jos iscălit, păcătosul robu(l) lui am scris aceste puține cuvinte că mâna va putrăzi iar cu slova și numele să va pomeni în veci. Iunie 29, 1840, Nicolae Pătrașcu”.

f. 141:

„George Nicora naț(ional) lehrer in Canischa, 15 iunie 1847”.

Domașnea II

f.(2):

„Spre aduceria aminte când am fost ca învățători eu, Iosif Popovici la anul 1861. Scris-am în 25 iulie la 9 ceasuri”.

f. (4):

„Bisărica s-au astrucat în anu(l) 1831 și au ținut până la anul 1851, 2-lia până s-au astrucat la anul 1851. Și în anul 1855 în 8 decembrie așa au bătut vântul de tare cât au luvat toată sândrila cu lățeți cu tot și vro 2 căpriori au doborât de pre biserică numai au rămas turu și o țărâ de șândrilă spre altariu. Tot acesta vânt întru acel datum au luvat și astrucământul școalei cu căpriori cu tot și coșu. Numai podu au rămas”.

Domașnea III

f. 141:

„Dragomir preparand” (caractere chirilice).

Duleu

Fz.I:

„Acest Tipic estă a sfintei bisărici (din) Valeama-re. Scris prin mine, Imbre învățătoriu pus din anu(l) 1830 și am scris aici în 27 iunie 1862”.

Globurău

Fz.I:

„Acest Octoih sau Tipicon s-au cumpărat cu ba-nii Bisăricii florinț(i) 15 în bancă fiind eu învățătoriu Martin Crâstesco mergând la normalnica școală în Caransebeș. L-am cumpărat de la domn(ul) Director Constantin Diaconovici Loga în 12-lia octombrie 1831 în Globurău, Nestor Popesco paroh și Gheorghie Baros cleric. Eu, Martin Crâstesco învățător”.

„Spre aduceria aminte când am fost ca învățători eu, Iosif Popovici la anul 1861. Scris-am în 25 iulie la 9 ceasuri”.

Goleț

f.t.:

„Întru pomenirea vecinică me subscriu aicea și pre cel ce me va pomeni D-zeu se-lu pomeniască intru împărația sa. Scris-amu cu mana de țarană, mana va putrezi dara scrisoarea în veci se va pomeni. În zio de Santulu Nicolae, 6 decembrie 1877. Timpu cu ninsoare toată zioa. Martin Linția inveciătoriu comunei în 26 ani în serviciu”.

„În 16 iunie anulul 1854, 2 ciasuri după amiazăzi vreme bună în zilele de vară”.

„În 6 decembrie 1877 toată zioa cu ninsoare însă (...) Martin Lințiu învățători popularu”.

„În 6 februarie 1854 la 10 ciasuri nainte de amezăz vreme bună însă neaua este mare și ger, țâne bine”.

„Și eu, Petru Suru din comuna aceasta am cetit aicea mult, nr. 31” (alfabet de tranziție).

„În 20 decembrie 1870 vreme foarte zlotoasă cu nea și ploaie. Martin Lințiu învățători romanu”.

„Golet în 24-lia mai ano 1843, 5 iulie, L. Paun naț(ional) leh(rer)”.

Iabłanița

f.(1):

„Acest Octoih iastă a bisăricii Iabłaniții în 11 iulie 1833, Gheorghe Trailovici paroh Iabłaniții”.

Ilova

f.t.:

„Mihail Popovici absolut teolog din Ilova săvârșit egzamen cu ajutoriu lui Dumnezeu în 12 iunie 1855 și acum absolut teolog candidat de preot. În Verșeți în 13 iulie 1855. Spre aducere aminte mă subscriu și eu la pria iubitul meu confrate adică (...) absolutu teolog din Vasiova”.

„Nicolae Micloșina teolog cursul al treilea de satul Ezeriș, 1854”.

f. 28:

„Spre aducere aminte scriu la fratele Mihail Popovici fiind în teologie eu, Micloșină”.

f. 128 . 129:

„Aciastă carte estă a lui Mihai Popovici din Ilova spre pomenire mă scrisăi la acest confrate și bun fin(d) cu el în teologie Petru Disagă din Dălinești, 1853 în luna lui februarie 26 zile”.

f. 135:

„Spre vecinică pomenire m-am scris și eu în această carte, Ioan Popovici, 1858”.

f. 136:

„Spre aducere aminte mă subscriu la fatele meu Mih(ai) Popovici fiind întru cursu cu dânsul, Pavel Popovici din Rav(na). Teol(ogie) întru al 3-(lea) curs în Verșeți în 8 mai 1853, Pavel Popovici din Rafna”.

f. 138:

„Spre aducere aminte am scris în Verșeți eu, Petru Disagă din Delinești an(ul) 1853”.

f. 141:

„Mă subscriu întru această cartie a fratelui Popovici Mihail eu, Ștefan Goianu teolog fiind amândoi în ...”.

Jupa.

f.g.:

„Spre aducere aminte când am îngropat pre domnul protoprezvităr din Caransebeș, în 9 ianuarie dimi-

neața la 8 ceasuri. Scris prin mine, Grigorie ... preparand”

„Aciasta s(ântă) carte ce se chiamă Octoic iastă a sfintei bisiarici de legia greciască neunită a satului Jupa și est cumparată cu banii ei, cu 15 fl. în bancă. Mihail Trandafir p(aroh) administrator în Jupa” (caractere chirilice).

Lăpușnicel

f. 141:

„În anul acesta, 1894, s-au condamnat Comitetul la închisoare pentru compunerea Memorandului, Iosif Drăgilă”.

Lăpușnicul Mare I

C.I:

„Spre vecinică aducere aminte când am fost ca învățătoriu la vale(a) Bolvașnița în anul 1855, la Jupalnic în anul 1856-1857, 1858, 1859, Pervova în anul 1860, 1861, 1862, la Lăpușnic în anul 1863, la Iablanița în 1865, Nicolae Terziu...”.

Lăpușnicul Mare II

F.t.:

„Această carte am pro cumpărat-o eu, Grigore Toma de la dumnealui învățătoriu Pavel Gaita din Gârbovăț și am dat pre ia iar 6 fl. argint în 24-lea noemvrie (1)852. Grigore Toma grăniceri”.

Maciova

Fz. I:

„Întărește Doamne pre a tot prea luminatul și stăpânitoriul împăratul și craiul nostru Franțisc Josif I-iul și sfânta dreaptă credință drept măriturilor creștini în veacul veacului. Amin!” (caractere chirilice)

Milcoveni

C.I:

„S-au legat in 1898, 16 III Iosif Muntianu prin silinția lui George Neda paroh”.

f. 141:

„Spre aducere aminte s-au făcut gardul sf(in)ti(i) bisărici 1902 cu pretiul 3.742 de cr. s-au facut templa in 1903 cu pretiul 2.174 cor. S-au molerit și s-au aorit in 1905 și 1906 cu pretiul 6.090 cr.”.

„Invățătoriu provizoriu din Mircovăț. I. Gaitovici la 31 oct(ombrie) 1855”.

Moldova Nouă

Fz.I:

„Ioan Vallia din Coronini, 1873, augustu, au invet-siat pe cartea aceasta, Iohan Vallia fiind in Boșneacu”.

Ohaba Bistra

f. 141:

„Aducându-mi aminte de cele viitoare, însămnai aici în 1 noiembrie 1860 pentru aducere aminte când fusăi în comunitatea Ohaba Bistra ca învățători, Ioan Velovan învățători”

Ohabîța

Fz. I:

„Această și pentru slujba sfintei bisărici îndreptătoare carte care să cheamă Tipicon s-au cumpărat cu banii sfintei bisărici a Ohabîții, 15 fl. 16 cr. di la domnul protoprezviter Ioan Tomici din Caransebeș, prin mine, preotul Simeon Ionășel (...) Am scris în anul când și cartea aceasta am cumpărat-o adică în luna lui sept(embrie) 27, 1927”.

Pârvova

f.t.:

„Anul 1875 s-au împodobit bisărica (din) Pervova cu doauă părechi de odeschii. Pervova în 1 december, 1875, Zaharia Mihilescu agronom”.

„Spre pomenire când am fost povățuitori pruncilor din Pervova la anul 1860, Daniil...”.

„Spre suvenire anulu 1876, Radu Tunea inveciatoriu”.

Poiana

F. (1):

„Scris-am la anul 1878 spre aducerea aminte, Ștefan Goianu preotu”.

f. 141:

„Am primit parohia Poiana la 1855 în 26 decembrie. Ștefan Goian preot”.

Prisaca

f. 141:

„În anul 1913 luna lui februarie și marți au ținut foarte bine, ca vara. S-au samanat ovesele, orzu, în zvântătură s-au făcut ogoară dară în 1 aprilie au început a ninge. Au nins până (la) 6 aprilie ca iarna. Vitele s-au ținut în grajduri până s-au luat neaua. Nici nutreț n-ar mai avut oamenii să dea la vite. Neaua au fost de ½ suc de groasă și au ținut până în 6 aprilie. Pomii or fost toți înfloriți. Mieră aru fost, prune și cireșe aru fost”.

Răcăjdia

Fz.I:

„La Mita, la Iam am dat la nuntă bani: ungăriți svanț(ici) 18, întregi, mărieși 8, petaci bătrâni 2”.

Remetea Pogănici

Fz.I:

„Acest Octoic este a sfintei biserici Rămetea Pogănici, Savul Mustață învățători în anul 1833”.

f. (1):

„A sfintei biserici a satului Remetea Pogoniș prin Atanasievici protoprezv(iter) (în) Logoj în anul 1829”.

Ruginosu

Fz.I:

„În 1908 am rădicat clopotele în turnul bisăricii”.

„Resbelul s-a început în 26 iulie 1914 și a durat până în noiembrie 1918, resboiu care n-a mai fost și n-a mai fi. George Filip slujbașu”.

„Această folositoare carte Octoih și Tipicon s-au cumpărat la biserica Ruginosului la anul 1828 prin Ioan Tomici protopresviterul Caransebeșului cu banii s(fintei) biserici care are hramul Sfinților Arhistratiți, cu buna voință și orânduială acelora subscis(i): Pavel Danu chinez, Gheorghe Uzonescu episcop, Petru Cornean preot în Ruginos”.

„Subscrisul sunt al patruilea preot din seminția Cornean cari am urmat unul după altul în această parohie în serviți și anume preotul Matei, preotul Petru, feciorul lui, preotul Petru, nepotul lui, și eu”.

Rusca

Fz.I:

„Gheorghe Bumbacilă paroh Ruschi” (caractere chirilice).

„P. Stepanescu națion(al) învățători” (caractere chirilice).

f. (1):

„Scriș-am în 3-lea iulie 1839, Vasile Popovici învățători”.

f. 141:

„Acest Tipicon s-au cumpărat de la domnul Diaconovici din Caransebeș cu 17 fl. 30 cr. Rusca în 1-lea martie 1834, Gheorghe Bumbacilă paroh Ruscăi”.

„Pentru ținerea de minte că întră 11-lea și 12-lea ianuarie, marți sara spre mercuri s-au cutriamurat

pământul. Rusca, în 12-lea ianuarie, 1838. I Bumbacilă parohul Ruschii”.

Rusca Montană

O filă desprinsă:

„Când s-au cutremurat pământul ... lui ianuarie în 11, marți spre miercuri.” (caractere chirilice).

Sacu

f.141:

„Spre suvenire mă subscriu în această carte servind s(fânta) biserică ca cantor, 1881, N. Popovici docent”.

Scăiuș

Fz.I:

„Spre eterna memorie mă subscriuu în cartea aceasta a s(fintei) biserici în luna lui aprilie anul 1872, ziua a-10-cea, la 2 ore după amezia în Scaiusiu, Nicolae Balanu învețeatoriu”.

„Spre aducere (aminte) cum ca în anu(l) 1875 iar-na au fost așa tare la începutu de la 29 ianuar(ie) și 31 zile au tot ninsu și 7 (...) zioa de Pasci de sembată sara au începutu ploaia pana Dumineca sara așa mare ploe au fost de totu. Scaiusiu în 13 aprilu 1875, Dimitrie Freanțu preot”.

Slatina Nera

f. 141:

„Teodor Savici paroh (în) Slatina”.

Tincova

C. I:

„În acest Octoicu Mare s-au lipit toate filele rupte de nou în anulu de la Christos 1887, luna lui martii în 6-lea c.v. după cum știu eu, acum a doua oară sau a treia oară reparat și lipit cu dărașele de hartie iar acelea apoi unde a lipit tipăritura am scris cu peana eu însumi Arseniu Voșcinaru învățători iar a doua oară l-am reparat în 14 octombrie a(nul) 1900”.

f. (1):

„Dionisiu Popovici paroh Tincovei” (a doua jumătate a veacului al XIX-lea).

Turnu Ruieni

Fz.I:

„În anul 1837/8 am fost învățător eu, Grigorie Vasilescu născut din Valea Bolvașnița. Am fost învățător în Ruieni, candidat cu preot”.

f. 141:

„Spre secula suvenire me subscriu fiind învățători în comunitățile Ruieni et Turnu la anul 1862, Woșani învățători”.

Valea Bolvașnița

Fz.I:

„Mihail Jurca din Maciova, cleric” (caractere chirilice).

„Toma Seracin preot” (caractere chirilice).

f. 141:

„În 15 august 1893 au avutu locu introducerea mea de parocu al comunei Pojana prin preon(oratul) domn Andrei Ghidiu protopop gr(eco-)ort(odox) rom(ân) in Caransebeș. Fermia Cioloca, Poiana, 25 august, 1893 preot gr(eco-)ort(odox) rom(ân)”.

Valea Timișului I

Fz.I:

„Spre vecinică pomenire în vremi acia viitoare la nepoți și la tot genul romanesc și de legia Răsăritului greco-neunită. Aciasta de legia răsăriteană greco-neunită sfânta biserică s-au făcut de nou la anul 1837 și s-au sfințit în 3 octombrie tot în anul acela 1837. Prin protopopu(l) Ioan Tomici al Caransebeșului și namesnicul Gavril Ioanovici și capelanul Simeon Zaharievici iar la anul 1857 în timpul care Maiestatea Sa înălțatul apostolicesc împărat Franți Iosif în I-iul stepânia și a sa ecșcelenție d(omnul) general-comando din Banat feltmarșal lagnant graful Coronini de Cronberg din Timișoara povățuia. Asămenea ca comandantul răgămentului romano-banaticesc nr. 13, d(omnul) obârșter Ioan Vaiman, comandantul companiei Caransebeșului nr. 11, d(omnul) capetan Petru Popovici și ca comandant aceștia comună a Cârpii, laitnant Mihail cavalier de Iacobici în stăpânire în comună sta. Mai departe ca stăpânitor a sfântei legi g(reco-)neunită pria înaltosfințitul (episcop), excelenția sa d(omnul) protoprezviter al Caransebeșului Gavril Iancovici și a domnului paroh și administrator Gheorghie Uzonescu al comunității Cârpi(i) iar s-au mai rădicat zidu(l) turnului un stânjen și s-au șindilat s(fânta) biserică și turnul cu plec s-au astrucat și s-au

înfrumusețat după cum să vede. Sfențenia și punerea sfintei cruci la vârful turnului s-a ținut în 26-lia octombrie 1857 în zioa (de) S(fântul) Dimitrie prin d(omnul) protopresviter Gavril Iancovici în prevința d(omnului) capitan Petru Popovici și așa d(omnul) paroh Atanasie Bona a Buchinului (...) Brailă paroh Bolvașniții și părintele diacon al Caransebeșului Temotei Stoiacovici cu mare pompă. Deci să aduce aminte că la aciastă (...) împodobire a sfintei bisărici d(omnul) laitnant Mihai cavalier de Iacobici din împreună cu domnul paroh Gheorghie Uzonescu poporeni cu multă trudă i-au îndemnat pentru aceia să lase în scris la următori ca când aciasta s(fântă) bisărică va fi a lor nume totdeauna să să pomenască și nemuritor să rămână. Cârpa în 26 oct(ombrie) 1857, Gheorghie Uzonescu paroh”.

Valea Timișului II

Fz.I:

„Scriș-am în 6-lia august 1873 în al 31 de ani ai preoției mele spre pomenire. Gheorghie Uzonescu paroh Chorpei”.

„În 11-lea ianuarie 1838, marți seara, la 9 ½ ceasuri s-au cutremurat pământu foarte tare și groaznic. Însămnez ca să știe. Am scris în 30-lea ianuarie 1838”.

Valea Timișului III

f. 141:

„Anulu 1867, 12/2, spre eterna suvenir (memorie) me subscriu Timoteiu Belcea docinte”.

Vălișoara

F.t.:

„Miculescu naț(ional) învățător”.

f. 1:

„Spre vecinică pomenire m-am scris în 2-lia oct(ombrie), 1859, Miculescu naț(ional) învățător”.

Voislova

Fz.I:

„Spre aducere aminte Nicolae Jompan in a(nul) 1874”.

f. 141:

„Teodor Popoviciu docente la anul 1865”.

Zăgujeni

F.t.:

„Acest Octoih cumpărat de la Avram Cardaș, nr. 86 de la Petru Jurma lăcuitori în Zăgujeni, l-au dăruit sf(intei) biserici a Zăgujeniului ce are hramul S(fântul) M(are) M(ucenic) Gheorghe în anul 1847, Gheorghe Petrovici paroh în Zăgujeniu”.

„Spre eterna memorie mă subscriu în cartea s(fintei) biserici gr(eco-)or(todoxă) din Zăgujeni. Mâna va putrezi iar scrisoarea va rămânea, 10/4, 1878, Trifoniu Popovici învățător gr(eco-)or(todox)”.

Constantin Daicoviciu

F.t:

„Ear ca administrator în locul lui Vodă, cu preotul Nicolae Popovici am servit din an(ul) 1889 până cătră finea an(ului) 1891 când a reposat. Aici mai am de observat că încă în an(ul) 1891 până a fost și preotul Nicolae Brânzei s-a luat inițiativa de a-și acoperi s(fânta) bis(erică) cu tinichea (pleu) și a se pardosi cu cărămidă dar murind densul îndeplinirea acestui lucru s-a făcut sub scrisul fiind parochia vacantă de preot care lucrare în an(ul) 1892 s-a finit și colandat. Tot în an(ul) 1892 s-a deschis concurs pentru preot și s-a ales era de toamnă a și ocupat postul de preot alesul d-l. Eftimie Lăpăduș cu care servesc până la datul de astăzi. În anul 1895 s-a edificat casa parohială care încă a lipsit comunei pe plătiul nr. 13 lângă bis(erică) care plăți s-a ținut de bunul lui Hazi proprietari de case în Sacu. Acest bun din horaul Căvăranului a fost cumpărat de un consorțiu din Căvăran pe jumătate (224 jugere) sub conducerea scrisului în an(ul) 1894 ear pe jumătate sub conducerea d-lui preot Eftimie Lăpăduș și a scrisului în an(ul) 1900 și așa comuna Căvăran a fost scăpată de atare proprietari mare (spăie). În an(ul) 1899 s-a pictat s(fânta) bis(ărică) prin pictorul Ioan Badin. În an(ul) 1905 s-a cumpărat 3 clopote noi la s(fânta) bis(erică) și adică cel mic și cel mare pe unele venite câștigate de la unele firme pe seama bis(ericii) și o sumă mai mică de la s(fânta) bis(erică) ear cel mijlocan pe spatele negoțietoriului David Murgu întru pomenirea tatelui seu, Vasile, și aceste clopote în 29 iunie s-a sfințit și redicat în turn. Căvăran în 6 august

1905. Damaschin Daicoviciu învățător gr(eco-)or(todox) rom(ân)".

Globurău

f. (4):

„Bisărica s-au astrucat în anu(l) 1831 și au ținut până la anu(l) 1851, 2-lia până s-au astrucat la anu(l) 1851. Și în anul 1855, în 8 dechemvrie așa au bătut vântul de tare cât au luvat toată șândrila cu lățeți cu tot și vreo 2 căpriori au doborât de pre biserică. Numai au rămas turnul și o țără de șindrillă spre altariu. Tot acestaș vânt întru acel datum au luvat și astrucâmântul școalei cu căpriori cu tot și coșu. Numai podu au rămas!”

Ilova

Fz.II:

„Spre eterna suvenire am scris când am venit ca
invețiator in comuna Tincova in anul 1873 in 5 decem-
bre, Ioan Toma invetiator”.

Domasnea

Fz.II:

„Această sfântă carte iastă a sfintei bisărici din Canicea, Ioan Popovici învățători” (caractere chirilice).

„Iată, cel din jos iscălit, robul lui D-zeu, păcătosul Nicolae Izbașa, că scrisoarea și numele să va pomeni iar mâna va putrăzi și (pe) cine îl va îndemna, D-zeu ca să cetiască, D-zeu să-i erte păcatele. Amin! Canicea în 24 decembrie, 1842”.

„Spre aducere aminte când am fost și eu ca învățătoriu în comuna aceasta la anul 1862 și 1863 și cine va ceti aici înduratul D-zeu să-i de(a) ertare de păcate. În Canicea în 14 februarie 1863, Petru Trailovici învăț(ător) născut din sat(ul) Cupt(oare)”.

Anexa II

Însemnări manuscrise pe cărți din bisericile Eparhiei Caransebeșului (1835-1856)

Molitvelnic, Sibiu, 1833

Pecinișca

Fz. I:

„Această Sfântă și Dumnezeuiască carte s-au cum-părat prin mine, acest din jos scris în luna lui iulie 1837 și am dăruit Sfintei Bisărici(i) aceștia din Băi. 15-lia iu-lie, Iacov Muica cap. din Pecinișca”.

Rusca-Teregova

Fz.I:

„Acest sfânt Trebnic (Molitvelnic) iaste cumpărat de subscrisul paroh cu bani gata 10 fl. și iaste a bi-siricii Ruschii în 15 august 1839, Voin Sârbul parohul Rusc(ăi)”.

„Ioan Sârbu parohu în Rusca de la anul 1837 pana la anul 1876 fiind încă în viață și s-au scris spre aducerea aminte (+ 1898), Ioan Sârbu”.

Fz.II:

„Spre eterna memorie însemnezi cum ca sint hi-rotonositu de ierodiaconu (la) 1 ianuarie 1881 era de di-acon (în) 2-lea și de preotu (la) 3-lea ianuarie prin Prea Sfinția Sa D-lu Ioanu Popasu. Ioan Sârbu preotu”.

Evanghelie, Buda, 1835

Băile Herculane

f.t.

„Ex libris Basilii Popovics Theologiae Auditor,
Ano (1)857”.

Feneș

Fz. II:

„Aciasta carte iastă a lui Pavel Pistrilă cumpărată de la tata lui Ilia Pistrilă cu 6 florinți de bancă pentru trăbuința me în anu(l) 1844 am căpătat să fiu ca învățători în Petroșnița și am trăit foarte rău cu preotul din Petroșniț(a) cât credeam să apuc lumia de răul lui. Scris-am în 2-lea august 1844, Paul Pistrilă”.

Liturghier, Buda, 1835

Globurău

f.t.:

„Să să știe că în 21 februarie au murit Iosif și Mărița, în 23 s-au îngropat, duminică, anul 1838”.

f.(3):

„Preotul aceștii parohii a Globului Rău cu nume Gheorghe Baros, au răposat în 22 februarie și în 24 februarie 1858 s-au îngropat în morminții de obște”.

f.t. (Verso):

„... fost filial la Pl (ugova) (...) fost preotul Lupu Cristoi paroh Plugov(ii) Globului Rău și la anul 1776 s-au apucat ... (bise)rică de zid în Globu Rău prin d(omnul) capetan Merzici care la începutul Miliții au venit ca laitnant aici în Globu Rău, pe la anul 178... sfințit Biserica D(omnul) Episcop Vichentie Popovici. E,

cel subscris, dascăl la Plugova, care am fost (la) sfințirea bisericii și pe la anul 1786 preot paroh iar prin ajutoriul d(omnului) capetan cu a lui cheltuială Lazar Șuvăgău paroh și au trăit până la anul 1800 și în 1-a ianuarie 1801 au răposat și la anul 1801 în septembrie s-au făcut preot paroh Petru Baros din Globu Rău și au viețuit până la anul 1816, în 21 februarie care au viețuit 49 și s-au mutat din lumia aceasta și iar în anul acesta 1816, atunci îndată am primit parohia aceasta eu, preotul Nestor Popescu fiind mainainte preot în Cornereva 26 de ani și din anul cel sus pus, 1816, până în anul 1839 au viețuit cel de jos subscrisul preot ca paroh în Globu Rău adică socru-meu fiind și de atunci am primit parohia fiind eu capelan Gheorghe Baros (lui) Nestor Popescu. Și aceasta scrisăi ca să să uite frații preoți parohi”.

Liturghier, Sibiu, 1835

Feneș

Fz.II:

„Aciasta carte iastă a lui Pavel Pistrilă cumpărată de tata lui, Ilia Pistrilă, cu 6 florinți bancă pentru trebuința me. În anu(l) 1844 am căpătat să fiu ca învățător în Petroșnița și am trăit foarte rău cu preotul din Petroșnița cât credeam să apuc lumia de răul lui. Scris-am in 2-lia august 1844, Paul Pistrilă”

Peștere

Fz.I:

„Această Sfântă Liturghie este cumpărată spre folosul Bisăricii cu 17, cu slova șaptesprezece, din lada Bisăricii. Spre aducerea aminte smerindu-mă am prescriat acestea puține cuvinte că scurtarea vieții noastre

este puțină ca și iarba care răsare din pământ, verde și mai pre urmă se usucă și pere însă scrisoarea va rămâne mai îndelungată vreme. Scris-am eu cu muna cea de țărână în anul 1846, 6 februarie, Nicolae ... abosulut....”

p. (4):

„Ioan Munteanu preot adm(inistrator) în Maciova scris-am în această sfântă carte spre aducerea aminte căci viața din această lume ca și florile ce arată veseletoare iar peste puțină vreme sânt peritoare”.

Fz.II:

„Cu ajutoriul lui Dumnezeu m-am sfințit de diacon joi în 11 zile (ale lui) aprilie la 6 ceasuri dimineața. Spre aducere aminte. Iar ca preot m-o sfințit marți în 30 de zile (ale lui) iulie. Spre aducere aminte și am slujit mai nainte la Sfânta Biserică ca preot sâmbăta la vecernie 4-lea august. În Maciova în 4 august, Nicolae Muntian capelan”.

Slatina Timiș

Fz.I:

„10-lia iunie 1846 s-au cumpărat această sfântă și dzeiască Liturghie cu 15 fl. bancă de la legătoriul cărților și s-au predat lui Lazeru Sandală din Teregova, 10-lia iunie 1846, martor Gheorghie Bumbacilă”.

Antologhion, Blaj, 1838

Sadova Nouă

Fz.II:

„Această S(fântă) carte ce se zice Antologhion carele cuprinde în sine slujba sfinților care se întâmplă în

cele 12 luni ale anului s-au cumpărat cu bani din lada bisericească în preț de 100 fl. în bancă în 8-lea a lunii aprilie la anul Domnului 1853 prin parohul locului Gheorghe Bogoievici și prin mine cel subscris spre vecinica aducere aminte sau înșămnat, Simeon Bufan național învățători. Înșămnat în Biserica Răsăritului a satului Sadova Nouă”.

„În sâmbăta Sf(intelor) Paști anno 1893 la 3 ore d(upă) a(miază) s-au cutremurat pamentul așa înspăimântători de clădiri tari se despica și cutremuri(ul) cel I au durat 5 minute, al II cutremuri au durat 5 minute. Spre aducere aminte, Sadova Nouă 27/8 aprilie 1893. Avram Vasilescu codrean, nr. 12 din Sadova Nouă născut, pimari Maxim Stepanescu epitrop”.

Minei, Sibiu, 1838

Goleț

f.t.:

„În zioa dintâie (a) lui Decembrie anul 1855 vreme friguroasă și ninge mereu între postori...” (caractere latine)

Moceris

Fz.I.:

“Vrednică de aducere aminte întru vecinica pomenire a iubitori(lor) de Hristos cari s-au străduit din puterile sale și cu bună orânduială care s-au făcut despre cumpărarea acestor cărți bisericești cari Minee se cheamă întru care lipsă aflându-se Biserica noastră căci până întru această vreme încă neavând încă într-un chip așa cărți.

Așadară s-au făcut rânduială prin stăpânitoru(l) nostru domnu(l) de companie întru această vreme stăpânitor, domnul căpitan Zohorțki (?) împreună cu domnul de fervalț laitnant (sublocotenentul) Săbăilă stați(on)-comandant, aflându-se dumnealui, căprariu(l) Novac Novac.

Așișderea paroh fiind cinstitul părintele Constantin Goanță având ajutoriu capelan pre Adam fiul său și învățătoriu(l) subscris născut din Bănia. Titoriu cei încredințați era Iovan Calbază și Vidu Stoicu. Însă s-au cumpărat aceste sfinte cărți cu prețu(l) o sută de florinți bancă banii Bisăricii jumătate și ceialalți ai obștii în luna lui iulie, în 26 de zile anul mergătoriu și s-au lăudat mai întâiu slujba S.M.M și tămăduitoriu Panteimon care să prăznuiește în 27 aciastă lună. Scris-au în Mocerîș în 6-lea august 1839 prin smeritul ronul Domnului Iancu Pirtia tinerimii învățători”.

Penticostar, Sibiu, 1841

Bozovici

C.I:

„Văzând că de lipsă iaste ca într-amândouă strănile să să țină cântarea și lipsind încă un Penticostariu și venind acest Penticostariu în mânilor noastre nu am lăsat așa carte să să ducă de la mână numai l-am cumpărat cu bani gata 14 fl. argint în anul (1)853 în luna lui maiu 23 de zile. Am scris în Bozovici în 22 maiu anu(l) (1)855 fiind preoți noi, cei din jos scriși. Gheorghe Dimitrievici paroh, Nicolae Petrucian învățător”.

Cornereva

Fz.I:

„S-au cumpărat cartea aceasta Penticostarion numită cu cheltuiala s(fintei) bisărici a militărescului sat Cornereva la anul Domnului 1854 prin purtarea de grijă a subscrisului protoprezviter. Scris-am în Mehadia în 7 august 1854 pentru știrea urmașilor Dimitrie Iacobescu protoprezviterul Mehad(iei) în față fiind și eu, Nicolae Bogoievici deacon și învățători în Rudăria la anu(l) 1854”.

Cazanii, Sibiu, 1846

Cuptoare-Cornea

Fz.I:

„Această sfântă și dumnezeiască carte s-au cumpărat la anul 1853 cu 20 fl. din lada bisăricii de la Cuptoare fiind prin vremea aceia parohul Isac Trailovici din Iablanîța, căprarul Ștefan Stolojescu din Cuptoaria, învățătorul Gheorghe Lazarescu, epitropii bisăricii: Ianu Cristesco și Petru Jorca din Cuptoaria. Spre vecinică pomenire! Isac Trailovici paroh”.

Triod, Buda, 1848

Mehadia

f.t.:

„Această carte iastă adusă bisericii noastre prin sânguința d-nul(ui) protoprezviter Dimitrie Iacobescu, Constantin Țepeniag protoprezviteresc capelan și învețietoriu (în) Mehadia în 10-lea iunie 1853”.

Băile Herculane

Fz. I:

„Acest Molitfelnic (I-)am cumpărat de la aducătorii de cărți de la Sibiu cu 10 fl., în 14 octombrie (1)855. Constantin Martinovici P. Lucareț”.

Valea Timișului

Fz. I:

„Pre pomenire scriu în 7/19 Iunie anul 1852, într-o luni, la 4 ceasuri după amiază au venit împăratul de la Rășava la Caransebeș și eu, subscrisul preot am eșit cu toată obștea, cu mic cu mare la pod în drumul mare, îmbrăcat în epitrahil și în sită cu sfânta cruce în mână, în rând cu școlarii, cu cununi de flori, și curcubeu au făcut compania împăratului Franți Iosif la toată stația, și tablă scrisă: „Vivat, să trăiască Franți Iosif”, și au strigat de trei ori toți oamenii cu mic cu mare iar alta nimic n-au cântat copiii. Spre vecinică aducere aminte, în Cârpa, în 7/19 Iulie 1852, Gheorghe Uzonescu preot”.

„Spre pomenire în vremea cea viitoare la nepoți și strănepoți și tot genul romanesc și de legea răsăriteană greco-neunită. Această de legea Răsăriteană Greco-neunită sfântă bisărică s-au făcut de iznov în anul 1836/7. Au început fundamentul în 11 iunie într-o Joi Mari și până toamna au fost gata și în 3-lea octombrie în anul 1837 au sfințit-o domnul protoprezviter Ioan Tomici prot(opop) Caransebeșului și cu parohul comunității Simion Zaharievici iar în anul 1857 în timpul

în care Măiestatea Sa Înălțatul Apostolicesc Împărat
Franț Iosif înteiul stăpânea și a sa Ecsceleție Domnul
General Comando din Banat Fel Marșal laitnant gro-
ful de Cronberg din Timișoara stăpânea, asemenea ca,
comendantul răgămentului Romano-Banaticesc nr. 13,
Domnul Obârșteru Ioan Baiman, comendantul compa-
niei Caransebeșului, nr. 11, domnul căpitan Petru Popo-
vici și ca comandant aceștia comonități, Cârpa, domnul
laitnant Mihai cavaleri de Iacobici în stăpânire în sat
sta. Mai departe ca povățuitor a sfintei Legi Greco-Ne-
unită și prea înalt Osfințitului ecsceleția Sa Domnul
Episcop al Verșetului, Emilian Chenghelaț, a domnu-
lui protoprezviter al Caransebeșului Pavel Iancovici și
a domnului paroh și administrator a comonetății Câr-
pa, Georgie Uzonescu. Iar s-au prerădicat zidul turnu-
lui un stângen și acoperământul lui cu pleu după cum
să vede s-au înălțat și s-au înfrumsătat ... sfinteniei și
pururi Sfinei Cruci la vârful turnului s-au ținut în 26
octomvre 1857 în ziua a sfântului Dimitrie prin domnul
protoprezviter Gavril Iancovici în privințarea domnului
capetan Petru Popovici și a mai multora poftiți preoți
și domni cu mare pompă. Deci să aduce aminte că la
această înfrumusătată și împodobită a sfintei cruci a
bisărici(i) domnul laitnant cavaleri de Iacobici dimpre-
ună cu domnul paroh Gheorghe Uzonescu pre poporeni
cu multă trudă i-au îndemnat pentru aceasta să las în
scris la următori ca, cât această sfântă bisărică va fi,
a lor nume să se pomenească și nemuritori să rămână
în veac. Amin! Scris-am în Cârpa în 30-lea Octombrie,
George Uzonescu adminis(trator) paroh Cârpii”.

Apostol, Sibiu, 1851

Goleț

Fz. I:

„În 8 mai 1853 aici s-a cumpărat cu cheltuiala besiaricii Goleț (cu) 8 fl. 20 cr. argint pentru trebuința besiaricii lor prin mine” (ss indescifrabil)

„În 13 ianuarie 1858 au fost timp foarte frumos și cald dară noaptea mare”.

„În 9 decembrie 1862 ger mare cu vânt aspru”.

Liturghier, Sibiu, 1852

Buchin

Fz.I:

„S-au cumpărat aici Liturghie cu banii bisiaricii cu 20 fl. bancă la anul 1854. Scris-am în Buchin în 1-lia martiu 1858, Atanasie Bona paroh”.

Biblia, Sibiu, 1856

Moceriș

C.I.:

„Despre aduceria aminte, 1893, în sâmbăta Paștilor la 3 ciasuri și 5 minute s-au cutremurat pământul și s-au zgodoit. Ca crâsnic Micșa Novac cu Ion Vidu”.

C.II.:

„Cartea aici s-a cumpărat cu banii bisăricii în anul de la Hs. 1860. Adam Gonța paroh”.

Cartea Evangheliilor, Sibiu, 1859

Ciuta

Fz.II:

„Spre amintire notez aicea cum ca in anul 1874 septembrie in 3 am fost hirotonit prin arhiereul drept-credincios al Caransebeşului Ioan Popasu de diacon iar în 4-lea septembrie 1874 de presbiter pentru comuna cu hramul Sfântului M(arelu) M(ucenic) Georgie din Ciuta unde am fost ales prin sinodul parohial in 4 august 1874 cu unanimitate de voturi. În 8 septembrie am început funcţiunea preotească in parohie slujind prima dată S(fânta) Liturghie anume in ziua Naşterii Născătoarei de Dumnezeu, anul 1874, Ioan Radici preot”.

Psaltire, Sibiu, 1860

Gârbovăţ

f.t.:

„S-au procuratu de la autoriu pe seama scoalei şi fiind formatulu pentru elevi necorespondetoriu; s-au depus 4 fl. v.a. prin îndemnarea domnului parochu Macsim Novacoviciu din lada bisericeii pentru aceia s-au şi recomendatu Santei Maice Bisericii din loc. Gherboveţiu in 26 decembrie 1869, spre eterna memorie Cirilu Serbu in veşietoriu din Ruderia”.

Sinopsis, Sibiu, f.a

Grădinari

Fz. I:

„Am subscris în cartea bunului meu preten Iacov Oţan spre vecinică aducere aminte de mine vreodată sau de mai multe ori precum cea mai mare, frăţească iubire unul pentru altul în curgere de 4 ani ne cruţarăm

prin Arad, Pecica și prin Petrilova și cinstea învățăm. Deci când va ceti pre mine mă va pomeni ... Scris-am în Măidan, 1 noiem(brie) 1847, Danil Liuba învățător”

„Însămnarea pentru banii ce am dat de la socru, adică în luna Ianuarie în anul 1846 am primit 70 fl. (Am dat) la frati-meu, Gheorghe, 27 fl (și) 30 cr. în 5-lea septemv(rie) 1846, 4 fl. în 11 noemv(rie) 1846, pentru gr(ău), 87 fl. 20 cr. (suma) – 118 fl. 50 cr. Din aceștia bani o dată au luat frati-meu Gheorghe de la socru – 27 fl. 20 cr. în octom(brie) 1846) Eu am datori(i) 10 fl. 50 cr. Summa: 38 fl. 20 cr. Și iar di(n) acești bani am dat pre masă 5 fl. și am cumpărat vaca cu 45 fl.”

Cazanie, Buzău f.a.

Gârbovăț

P. 1:

„Această Sfântă Cazanie iastă cumpărată pre cheltuiala unor creștini ai obștei acestia și am dăruit-o la Sfânta Maica Noastră Biserică fiind noi foarte sătoși de așa sfântă cuvântare – adecă cu prețu(l) 26 florinți argint căpătându-să acesta preți prin îndemnarea parohului celui subscris dar și prin osteneala cititorilor Sf. Biserice care de la casă la casă au strâns milostenie de s-au răscumpărat – jărtfitorilor acestora precum celor ce au jărtfit așa și celor ce au ustănit. Scribe-le Domnul Dumnezeu numele întru împărăția cerului spre iertarea păcatelor în veci veacului amin! Gherboveți, 2-lea august 1855”.

„Dumnezeule milostiv fi noauă în ziua judecării! Ioan Novacovici deacon, Dobromir Ioanca (?) înv(ățător)”.

„Spre vecinica pomenire cetitori de această sfântă carte. Anu(l) 1860, Ioan Novacovici deacon născut în anu(l) 1834”.

Însemnări manuscrise pe o carte veche de la Pojejena

Nu poate fi pus la îndoială faptul că documentația disponibilă pentru a susține istoria Banatului este extrem de inegală pentru diferitele sale epoci, dar există și o inegalitate mai puțin vizibilă și multă vreme ignorată. Este aceea care se pune în evidență atunci când se extinde orizontul cercetării spre periferii, spre margini, indiferent că sunt ele geografice sau sociale. Documentele disponibile sunt mult mai puține și unilaterale. Există categorii sociale despre care cel mult „se vorbește”, vorbesc alții despre ele, sunt grupurile „tăcute”²⁵. Țărănimea care multă vreme a oferit platforma întregii societăți, lumea satului în general a fost integrată acestor „tăcuți” ai istoriei. Cea mai mare cantitate de documente este redactată în cancelarii ale stăpânilor de tot felul, de la domnul de pământ la statul însuși și funcționarii săi. În consecință din acestea aflăm doar ce spune una din părți. Sunt rarissime documentele în care țăranul sau omul satului în general vorbește și acestea sunt de obicei cuprinse în dosare de anchetă. Cazul răscoalei lui Horea și extraordinara valorificare pe care a făcut-o istoricul David Prodan rămâne - cel puțin pentru istoriografia noastră - exemplul cel mai frecvent citat²⁶.

²⁵ V. Leu, C. Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” și istoria ignorată*, Reșița, 1995

²⁶ D. Prodan, *Răscoala lui Horea*, I-II, București, 1979.

Există însă, deși foarte rare, documente în care satul vorbește chiar prin oamenii săi. O face însă în scris mai ales în forma inscripțiilor pe cărți ceea ce, în cursul timpului, va duce la crearea unei veritabile diplomatie rurale²⁷. Colecționarea acestor înscrisuri și adunarea lor într-un uriaș corpus este încă una din multele urgențe pe care istoriografia le are dinainte și tocmai acum când numărul specialiștilor veritabili, al paleografilor scade vertiginos, invers proporțional cu numărul facultăților de istorie care viețuiesc te miri pe unde.

Practica însemnărilor pe cărți poate fi documentată cam peste tot în Europa, dar longevitatea și extensia maximă a fenomenului care aparține indubitabil culturii scrise se identifică în acele zone unde tiparul a cunoscut o expansiune lentă, dificilă, unde cartea nu era la îndemâna fiecăruia, tipografiile erau rare sau chiar lipseau, unde tradiția era încă puternică și pietatea populară avea tărie cum ar fi zona balcanică, în general est, sud-est europeană. Scrisul pe file de cărți avea avantajul de a fi protejat odată cu suportul – cărțile erau rare și scumpe, salvate la nevoie ca niște odoare – putea fi văzut de întreaga comunitate căci se păstrau la biserică, deci avea un public, salva de la uitare oamenii înspăimântați de moarte căci numele „scriitorilor” va fi citit în „veac” de urmași. Pe de altă parte nu oricine avea voie totuși să facă însemnări ci numai cei care au făcut donații, oamenii bisericii și școlii – preoți, diaconi, crâsnici, învățători, rar elevi – și în general cei mai de vază din

²⁷ V. Leu, *Memorie, memorabil, istorie în Banat*, Timișoara, 2007, p. 187-199.

comunitate. Spațiul disponibil era limitat – interiorul copertilor, două forțături, manșetele paginilor – ceea ce determină și dimensiunea inscripției. Desigur pe măsură ce alfabetizarea – pentru Banat din ce în ce mai accelerată spre sfârșitul veacului al XVIII-lea – reduce tot mai mult spațiul analfabetismului și numărul însemnărilor crește, canoanele care stabileau accesul sunt tot mai frecvent încălcate, dar și conținutul însemnărilor din ce în ce mai neinteresant pentru că informațiile veneau acum din surse mult mai sigure, mai precise, mai prompte, dinspre presă de pildă.

Și totuși există un interes chiar și pentru aceste însemnări târzii atunci când ele sunt utilizate din perspectiva istoriei mentalităților și sunt atașate întregului set disponibil, fiindcă însemnările permit sondaje adânci făcute în aceeași localitate și în același mediu, un foraj la mare adâncime care permite eșantionarea și comparația.

Cu cât cartea este mai veche, cu atât șansa colecționării unui număr mare de însemnări sporește. Ele pot oferi eșantionul dorit pentru studiul lingvistic (evoluția unor cuvinte, expresii, fenomene de istoria limbii în general) pentru marea istorie, provincială, regională (războaie, păci, invazii, răscoale etc.) sau istoria unor localități, a unor comunități, a unor instituții a unor oameni, așa numita istorie „*măruntă*”, istoria climaterică etc.

Pentru Banat repertorierea și reproducerea acestor însemnări manuscrise se apropie de final. Marile colecții au fost catalogate, fondurile bisericești la fel (mai rămân cărțile veacului al XIX-lea pentru Caraș-Seve-

rin) dar și o parte din fondul librar vechi al bisericilor sârbești din partea românească a provinciei²⁸. Odată terminate aceste catalogări vom dispune și de o inestimabilă colecție de documente scrise aparținând lumii „tăcute”.

La Pojejena, localitate alcătuită din două entități, română și sârbă, în biserica sârbă există un fond librar foarte interesant și foarte bogat în însemnări manuscrite. Pe una din cărțile vechi, o „Cazanie”, „Sobranie Poucenii” în termeni slavi, aparținând, după caracteristicile tiparului, veacului al XVII-lea și care urmează a fi identificată cu precizie (locul și anul tipăririi), se află un număr impresionant de însemnări făcute în limba slavonă dar și în limba sârbă pe care aici le vom prezenta în traducere românească²⁹. Eșantionul cuprinde aproape fiecare tip de însemnare. Există câteva ce consemnează modul în care satul stabilește raportul cu

²⁸ Vei: C. Buracu, *Muzeul General Nicolae Cena în Băile Herculane și Cronica Banatului*, Turnu-Severin, 1924; Gh. Cotoșman, *Din trecutul Bănățului*, II-V, Timișoara, 1934-1935; N. Iorga, *Observații și probleme bănbățene*, București, 1940; C. Feneșan, „Circulația cărților românești din secolul al XVIII-lea”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*, Cluj, 1971; I.B. Mureșianu, *Cartea veche bisericească din Banat*, Timișoara, 1985; N. Bocșan, *Contribuții la istoria iluminismului românesc*, Timișoara, 1986; V. Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat (1700-1830)*, Reșița, 1996; Idem, *Banatul între arhaic și modern. Mentalități în epoca Luminilor*, Reșița, 1994; Idem, *Cartea veche românească din bisericile eparhiei Caransebeșului*, Reșița, 1996; V. Leu, Costa Roșu, *Cartea veche românească din Voivodina*, Novisad, 2007. „*Catalogul cărților vechi românești din județul Caraș-Severin (1801-1830)*” este terminat de câțiva ani urmând a fi editat în curând [este cel din volumul de față-n.ed.]. Pentru însemnările sârbești din Banatul sârbesc vezi P. Momirović, *Stari srpski zapisi i natpisi iz Vojvodine*, I-VII, Novisad, 1993.

²⁹ Făcută acum mulți ani cu ajutorul părintelui Vasa Vezelici din Moldova Veche.

„*marea*” istorie – revoluția de la 1848 în acest caz - dar și cum anume și în ce ritm se schimbă lucrurile ce păreau până nu demult, imuabile – cum se modernizează, se canalizează cursul Dunării, lucrările de amenajări menite să transforme fluviul în ceea ce ar fi trebuit să fie demult, dacă n-ar fi intervenit inhibantul accident istoric al cuceririi otomane, adică o cale de comunicație continentală. Pojejena, nu demult o localitate oarecare, strânsă între versanții abrupti ai muntelui și fluviu, devine brusc un loc de trecere, modernizarea generală deschide drumuri, sfărâmă cataractele marelui râu, leagă într-un cuvânt Clisura de restul lumii. Toate acestea sunt notate, scrise pentru urmași de observatori atenți cei mai mulți rămași anonimi pentru că surprinzător de puțini s-au semnat, fapt puțin obișnuit. Aceleiași înaintări inexorabile a autorității statului în ținuturile izolate înțeles ca fenomen istoric major – cum și era – i se rezervă câteva rânduri: instalarea primului post de jandarmi, construcția clădirii pentru primărie, clădire simbol a puterii. Totuși ținutul a fost și rămâne multă vreme unul în care autoritatea are de furcă, unde se întâmplă lucruri care în alte părți mai deschise, aparțineau trecutului. Aici sunt încă active cetele de lotrii neinhibate în fața uniformei militare, sunt semnați hoți ordinari, dar nu lipsesc nici mult mai sofisticatii falsificatori de bani. Într-un cuvânt avem de-a face cu o lume în mișcare, vie. Cronicarul nu se poate plânge că la Pojejena, în veacul al XIX-lea, lipseau subiectele. Evenimente mărunte dar de o consistență imagistică ce le apropie de secvența cinematografică - pățania căpitănului Winckler jefuit de tâlhari, incendii, cutremure, pescuitul norocos – sunt și ele notate cu grijă așa în-

cât astăzi putem să alăturăm inscripțiile de la Pojejena celui vraf de documente utile „noi” istorii, istoriei mentalităților îndeosebi.

Pe de altă parte aceste inscripții slave confirmă încă odată unitatea lumii rurale dincolo de diferențele etnice și lingvistice. Ignorând onomastica specifică și limba de redactare, însemnările ar fi putut foarte bine să fie românești. Mentalitatea rurală, mediul bănățean sunt elemente unificatoare ușor vizibile la lectură.

Pentru a fi mai convingători vom atașa mai jos chiar însemnările cu pricina³⁰.

„Parohul Sima a însemnat când a auzit și a înțeles:

1879, 28 septembrie, la ora 4 după masa a început pământul să se cutremure și a durat 1 an de zile de două și de trei ori pe zi, ziua și noaptea.

1850. A ieșit ștampila.

³⁰ În ordinea în care au fost scrise, nu în ordinea strict cronologică deși, adunate laolaltă ele dau o adevărată cronologie. Există, am întâlnit astfel de situații în mai multe localități din Banat – Pârvova, Srediștea Mică, Ecica - cronologii care se referă la întreaga regiune pentru durata unui secol sau unui secol și jumătate (veacurile XVIII - XIX). La Toracul-Mare însă s-a notat un text destul de lung care chiar este intitulat „*Hronologie despre întâmplările osăbite întâmplare în veacurile aceste adică din secolul al optusprezecelea și mai departe după cum ni s-au adevărit și cunoscut*”. Se enumeră evenimentele mai importante, ceea ce i s-a părut a fi memorabil cronicarului rural pentru perioada 1736-1848. Însemnările au fost însă adunate pentru cronologie la mijlocul veacului al XIX-lea de pe diverse cărți și reproduse întocmai într-un caiet legat la sfârșitul „*Evangheliei*”, Sibiu, 1844. Tot acolo s-a scris și cronică satului, o monografie întinsă pe mai mult de 100 de pagini format mare. De remarcat că atât în cazul de la Pojejena, cât și în cel de la Toracul Mare se sugerează, se exprimă chiar deschis, că s-a notat numai ceea ce putea fi adevărit sau ceea ce s-a văzut și s-a înțeles, așadar cititorul poate să se încreadă pe deplin în cele citite.

1881, decembrie. Au venit jandarmii.

*1881, septembrie. Au prins valahii în Balta Po-
pească, mergând spre Boșneac, în hotarul Pojejenei Ro-
mâne, 200 oca de pește, toate de ½, crap.*

*1840. Drumul Locvei a fost săpat de domnul că-
pitan Vincler³¹. După scurt timp duce el porția în Sebeș
căci în vremea aceea Clisura a fost sub Regimentul Se-
beșului, Biserica-Albă a fost în timpul acela doar Bata-
lion așa că acest căpitan, călătorind cu doamna lui și cu
porția, l-au așteptat hoții și îi răpesc cassa, pe el îl dau
jos de pe căruța și-l duc la pârâu iar doamna și căruța-
șul au rămas în căruță și striga: „O, ie, o, ie Vincler!” Și
așa a venit Vincler urcându-se în căruță anunță Batali-
onul că i-a fost răpită cassa. Nu s-a putut descoperi cine
l-a jefuit”.*

*1810. Este tăiat drumul de la Babacai până la
Alibeg, lângă Dunăre³².*

³¹ Drumul acesta trebuia să lege Baziașul de Orșova de-a lungul fluviului și s-a construit în mai multe etape. Astfel în 1837 s-a finalizat tronsonul dintre Cazane și Orșova, în următorii doi ani s-a prelungit până la Alibeg. Numai după revoluție a fost terminat tronsonul Alibeg-Baziaș. S-a folosit forță de muncă retribuită, mineri din Sasca și Moldova Nouă care primeau câte 20 de creișari pe zi dar cehii s-au dovedit cei mai vrednici lucrători, totuși cea mai mare parte din amenajări s-au făcut de grănicerii români și sârbi din satele riverane. Tocmai pentru aceea la sfârșitul lucrărilor grănicerii au cerut ca acest drum să poarte numele regimentului românesc de la Caransebeș. Nu li s-a aprobat.

³² Este vorba de o lucrare preliminară celei menționată în nota precedentă făcută mai ales pentru folosul grănicerilor, deci pentru paza graniței ca să lege punctele de pază și să permită deplasarea rapidă a trupelor. Nu era un drum comercial.

1828. Stâncile au fost sfărâmate până la Orșova ca să poată circula vapoarele cu aburi³³.

1828. A ars Pojejena Română, au rămas doar 5 case.

1830. A fost holera mare dar în Pojejena doar o babă a murit³⁴.

1848. Grănicerii au încetat să mai taie stâncenii împărătești.

1848. A ars Boșneacul de către sârbi în revoluție³⁵

³³ Însemnarea menționează de fapt un punct de etapă în această lucrare de amenajare pentru navigație a Dunării. Prima tentativă de amenajare s-a produs în 8 iunie 1814 dar de fapt se urmărea numai amenajarea unei căi riverane pentru edecari. De fapt după etapa topografică și de cartare care s-a prelungit până dincolo de 1818, cea mai serioasă activitate în zona Clisurii s-a desfășurat în anii 1832-1834. Amenajarea Dunării pentru navigația cu aburi devenea rentabilă după pacea de la Adrianopol care a permis libera navigație pe fluviu, anulând totodată monopolul comercial turcesc pentru Principate. Piața acestora devine interesantă pentru comerțul austriac atât la importul de cereale și materii prime, cât și pentru export. În câteva decenii va începe și construcția spectaculoasei căi ferate menită să lege industria din sudul Banatului, dar și minele de cărbuni de la Anina de Baziaș, port la Dunăre. Cărbunele acesta era necesar tocmai navigației cu aburi.

³⁴ Despre această epidemie adusă din Asia de soldații ruși în Polonia și în Principate, de unde s-a extins spre sud-estul european, s-au făcut mai multe însemnări manuscrise pe cărțile din satele bănațene, la Comloșul Mare, la Ecica, la Beba Veche și iată, la Pojejena. Autoritățile au fost luate prin surprindere, măsurile au întârziat, ceea ce a permis extensia, dar virulența acestei boli era foarte mare și pentru că nu mai fusese cunoscută, era prima epidemie de holeră care a lovit continentul. Un puseu s-a produs în 1836. S-a însemnat la Comloșul Mare, la Bazoș și Pârvova.

³⁵ Este vorba despre sârbii de peste Dunăre care profitând de haosul produs de revoluție au trecut fluviul și la 18 iulie au incendiat Moldova Veche, au fost însă alungați de localnicii conduși de magistrul poștal Jumanca și locotenentul Megheleş. Peste trei zile o ceată de 60 de oameni trece iarăși Dunărea, jefuind Moldova Nouă. Evenimentul menționat în însemnare se petrece însă la 22 august când unități de grăniceri din regimentul de la Caransebeș, întărite cu sârbi voluntari de peste Dunăre, înfrânge gărzile ungurești (dar alcătuite în mare parte din români recrutați cu forța) care se retrag spre Sasca. Urmează jaful localității Moldova Nouă și incendierea ei. Locuitorii reușesc să salve-

iar de unguri (au ars) Moldova, Cusici, mănăstirea Zlatița, Vrăcevgai, Straja, Iarcovăț³⁶ în care s-a aflat școala plină de copii și nu i-au lăsat să iasă ci le-au dat foc și au ars școlarii cu învățătorul. Și pe popa din Vechea l-au omorât.

1872. Au încetat grănicerii cu păzitul cordonului de la Dunăre³⁷.

1880. Statul a construit podul de la Pojejena Română și canalul care a costat 17.000 fl. liferant Todor Petrovici din Biserica Albă.

1880. Au fost prinși câțiva oameni care au făcut bancnote de 10 florinți.

1899. Este jefuită Biserica noastră (29 ianuarie), hoțul a spart fereastra din partea cealaltă a grădinii, s-a suit cu ajutorul unui par și a intrat în Biserică, bani au fost aproximativ 10 fl. iar hoțul n-a fost descoperit.

1899, 6 iunie. Înalt Preasfinția Sa, Domnul Episcop Gavril a vizitat Biserica noastră în ziua de Rusalii după masă.

1904, 13/26 septembrie. Casa de peste drum de primărie era locuința căpitanului, se aprinde casa lui Mita Oreșcovici și arde, arde și casa pantofarului și locuința căpitanului, au rămas doar zidurile.

ze numai casele de pe Valea Baron. Din ambele biserici – cea din Moldova Veche și cea din Moldova Nouă, respectiv sârbească și românească – până și clopotele au fost trecute peste Dunăre.

³⁶ Din vară și până la sfârșitul anului 1848 în regiunea dintre Vârșeț și Clisură s-au petrecut o mulțime de lupte sângeroase, dar și multe masacre făcute de armata maghiară. La Iarkovac atacul unguresc a fost comandat de Francisc Maderspach fost ofițer în trupele de grăniceri acum înrolat în unitățile maghiare.

³⁷ În 1872 s-a desființat Granița Militară bănățeană și a fost încorporată comitatelor ungurești de atunci Caraș, Timiș, Torontal.

După 1893 statul vinde, cumpără Gioca Lapedat, reconstruiește, deschide birt și prăvălie și în 1903 a fost sărăcit, vinde primăriei. Gioca Iovanovici primar, Mihail Cure subnotar, Maxim Moldovan învățător și școala a fost sfințită fiind plină de elevi de către preotul Teofan Milencovici administratorul parohiei la ora 9 dimineata. După sfințire a avut loc în Biserica cu hramul „Chemarea Sfântului Duh”. Pentru aducere aminte a însemnat adminstratorul parohial Teofan Milencovici”.

Volume editate de același autor

1. *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988 (în colab.)
2. *Banatul între arhaic și modern. Mentalități în veacul Luminilor*, Ed. Banatica, Reșița, 1993.
3. *Franța și Banatul 1789-1815*, Ed. Banatica, Reșița, 1994. (în colab)
4. *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Ed. Banatica, 1995. (în colab).
5. *Din istoria frontierei bănățene. Ultimul război cu turcii*, Ed. Banatica, Reșița, 1996. (în colab.)
6. *Cartea și lumea rurală în Banat 1700-1830*, Ed. Banatica, Reșița, 1996.
7. *Cartea veche românească din bisericile eparhiei Caransebeșului*, Ed. Banatica, Reșița, 1996.
8. *Studii istorice bănățene*, Ed. Banatica, Reșița, 1997.
9. *Modernizare și imobilism*, Ed. Banatica, Reșița, 1998.
10. *Revoluția de la 1848 din Transilvania în memorialistică*, Presa Univ. Clujeană, Cluj-Napoca, 2000. (în colab.)
11. *Cronologia Europei Centrale (1848-1989)*, Ed. Polirom, Iași, 2001. (în colab.)
12. *Școală și comunitate în sec. al XIX-lea. Circulare școlare bănățene*, Presa Univ. Clujeană, Cluj-Napoca, 2002. (în colab.)

13. *Memorie, memorabil, istorie în Banat*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2006.
14. *Cartea veche românească din Voivodina*, Ed. Libertatea, Novi Sad, 2007. (în colab.)
15. *Cronici bisericești. Manuscrise din Banat sec. XIX-XX*, ICRV, Zrenianin, 2009. (în colab.)

Ediții postume:

16. *Studii și documente bănățene 2*, ediție îngrijită de Carmen Albert, Ed. Mirton, Timișoara, 2011.

Indice nume

A

Albert, Carmen 1, 3, 5, 12, 21,
28, 139, 150

B

Bacilă, Constantin 31
Balac, Mădru 41
Băcilă, Ilia 63
Bălan, Ion 21, 22
Belciu, Nicolae 69, 79
Berzescu, Ioan 43
Bianu, Ioan 22
Bițian, Nicola 37
Blidariu, Mihai 34
Bocșan, Nicolae 26, 142
Bogoievici, Gheorghe 57, 129
Bona, Antonie 36, 49
Bonaparte, Napoleon 38
Borozan, Iancu 37
Boșniac, Nestor 37
Brânzei, Nicolae 60, 122
Bumbacilă, Gheorghe 40, 43,
68, 88, 116
Bumbacilă, Ioan 40, 43, 59, 68, 88
Bumbacilă, Petru 40, 43, 68, 88
Buracu, Coriolan Iosif 22, 27,
142

C

Câmpean, Iacob 61
Cernescu, Ioan 49

Chenghelaț, Emilian 133
Ciorcă, Floria 56
Ciorei, Ilie 48
Cizmariu, Alimpie 54
Colta, Elena Rodica 27
Condac, Pavel 65
Cotoșman, Gheorghe 22, 25,
27, 142
Crăciun, Lazăr 34
Cristache, Panait Ioana 25
Curici, Ștefan 89

D

Daicoviciu, Damaschin 123
Dănescu, Constantin 31
Dobrovoi, Nicolae 65
Drăgălina, Nicolae 44, 52, 53, 92

E

Edroiu, Nicolae 17

F

Feneșan, Costin 25, 26, 142
Fogaraș, Nicolae 44, 51

G

Gheorghievici, Mihail 35, 49,
71
Ghidu, Andrei 21, 22, 119
Ghimboasă, Dimitrie 33, 35
Giurginca, Constantin 57, 62, 81

Goian, Ștefan 114
Gonța, Adam 134
Gruia, Tina 41
Gruici, Teodor 65
Gurgu, Dimitrie 38

I

Iacobici, Mihail 119, 120, 133
Ianovici, Damaschin 45
Ioanovici, Petru 94
Ionescu, Nicolae 20
Iorga, Nicolae 24, 58, 142

J

Jurca, Mihail 118

L

Liuba, Daniel 136
Loga, Diaconovici Constantin
95, 109

M

Magearu, Gheorghe 34, 79,
104
Mateevici, Isaia 55
Mihailovici, Atanasie 42
Mihailovici, Grigore 65
Mihailovici, Ignatie 70, 74
Mihailovici, Vasile 58, 67, 74, 83
Mihuța, Ioan 50
Milencovici, Matei 56
Milencovici, Teofan 148
Miloșevici, Rafail 58
Mirulescu, Dimitrie 33, 34, 35
Moisescu, Nicolae 84
Moldovan, Maxim 148
Monia, Theodor 99

Munteanu, Ioan 128
Murariu, Nicolae 33, 90, 91
Mureșan, Ianăș B. 52

N

Neda, George 113
Nedici, Ioan 31, 102
Novacovici, Ioan 89, 137

P

Pepa, Iosif 94
Petronescu, Nicola 80
Pistrilă, Pavel 126, 127
Pompiliu, Teodor 17
Popazu, Ioan 60
Popovici, Afilon 38, 46, 86
Popovici, Aurel 48
Popovici, Gheorghe 44
Popovici, Ioachim 39
Popovici, Ioan 38, 43, 45, 71,
84, 86, 94, 102, 111, 123
Popovici, Mihail 110, 111
Popovici, Pavel 36, 111
Popovici, Toma 59
Popovici, Vasile 116
Prodan, David 139
Puia, Dănilă 25

R

Radici, Ioan 135
Roșca, Ioan 32
Roșcovici, Nicolae 43

S

Savici, Nicolae 65, 92
Sârbu, Ioan 21, 125
Seracin, Toma 118

Simonovici, Ioan 54
Stanoicovici, Gheorghe 44, 48,
54, 78
Stanoievici, Gheorghe 60
Stoica, Iosif 79
Stoica, Matei 85
Stoica, Nicolae de Hațeg 22,
25, 39, 72

Ș

Șaguna, Andrei 9, 103

T

Table, Ianăș 72
Talpe, Pau 49
Tincovici, Constantin 98
Toma, Ioan 123
Tomici, Ioan 76, 94, 102, 114,
116, 119, 132

Trailovici, Gheorghe 31, 110
Trailovici, Petru 124

U

Uzonescu, Gheorghe 116, 119,
120, 132, 133

V

Vasilescu, Ilia 33, 104
Velovan, Nicolae 100
Verva, Anghel 45
Vlăducian, Constantin 63
Vlăducianu, Gheorghe 36, 46,
72, 74, 82

Z

Zaharievici, Simeon 99, 119, 132
Zeicu, Ioan 84, 85

Indice de localități

A

Alibeg 100, 145

B

Babacai 145

Băile Herculane 22, 103, 126,
132, 142

Bărbosu 51, 59, 71

Berliște 51, 84

Biniș 101

Biserica Albă 147

Blaj 5, 6, 28, 31, 92, 93, 98, 100,
103, 104, 128

Bocșa Română 35, 41, 52, 96

Bocșa Vasiova 94, 105

Borlova 36, 41, 44, 52, 53, 60,
79

Borlovenii Vechi 105

Bozovici 44, 47, 48, 53, 54, 55,
59, 69, 71, 78, 94, 98, 130

Broșteni 48, 65

Buchin 36, 55, 65, 69, 79, 83,
134

Bucoșnița 93, 101, 104

Buda 5, 6, 35, 41, 44, 47, 51, 59,
65, 69, 71, 75, 78, 83, 92, 94,
96, 101, 103, 105, 122, 126,
131

Buzău 7, 136

C

Cănicea 94, 123, 124

Caransebeș 9, 10, 15, 21, 22,
29, 60, 61, 76, 77, 95, 105, 107,
109, 111, 114, 116, 119, 132,
145, 146

Cărbunari 101

Cârnecea 105, 106

Cenad 22

Chișinău 6, 100

Ciclova 103

Cireșa 45, 49, 60, 71, 75, 76, 84

Ciuta 135

Comloșul Mare 22, 146

Constantin Daicoviciu 99, 106,
122

Cornea 36, 60, 61, 79, 80, 131

Cornereva 37, 48, 49, 55, 61,
66, 69, 71, 80, 84, 127, 131

Cuptoare 131

Cusici 147

D

Delinești 111

Docnecea 51, 107

Domașnea 37, 43, 94, 108, 123

Duleu 109

E

Eftimie Murgu 45, 61

Ezeriș 110

F

Feneș 126, 127

Fizeș 92
Forotic 98

G

Gârbovăț 88, 92, 96, 135, 136
Glimboca 42, 45, 56, 80, 84
Globurău 31, 109, 123, 126
Golet 93, 101, 109, 110, 129,
134
Goruia 89, 95
Grădinari 135

H

Hațeg 22, 25, 39, 72, 77, 96, 153

I

Iablanița 31, 110, 112, 131
Iarcovăț 147
Iaz 20
Ilidia 56, 61, 71, 84, 85
Ilova 45, 46, 49, 57, 76, 85, 86,
89, 110, 111, 123

J

Jupa 102, 111, 112

L

Lăpușnicel 95, 98, 112
Lăpușnicul Mare 98, 112
Lunga 22

M

Maciova 113, 118, 128
Macoviște 92
Marga 31
Măru 38, 46, 70, 72, 86
Mehadica 32, 43

Milcoveni 113
Moceriș 129, 130, 134
Moldova Nouă 42, 62, 113, 145,
146, 147

Moldova Veche 142, 146, 147

N

Nerău 22

O

Obreja 76
Ohaba Bistra 89, 113
Ohabuța 114
Oravița 100
Orșova 40, 64, 145, 146

P

Pătaș 32
Pârvova 95, 114, 144, 146
Pecinișca 35, 125
Peștere 127
Petnic 39, 57, 62, 66, 81
Petroșnița 32, 42, 50, 57, 58,
62, 63, 67, 70, 81, 82, 87, 91,
98, 126, 127
Plugova 36, 39, 46, 58, 63, 72,
73, 74, 76, 82, 87, 127
Poiana 96, 102, 114, 119
Pojejena 7, 15, 139, 142, 143,
144, 146, 147
Prilipeți 98
Prisaca 115

R

Remetea Pogonici 96, 102
Reșița 11, 21, 28, 29, 99, 139,
142, 149

Rudăria 21, 22, 131
Ruginosu 102, 115
Rusca 100, 116, 117, 125
Rusca Montană 100, 117
Rusca-Teregova 125

S

Sacu 117, 122
Sadova Nouă 128, 129
Sasca 31, 58, 65, 67, 70, 74, 83,
87, 145, 146
Sânmihai 22
Sânniculaul Mare 22
Scăiuș 47, 51, 117
Secași 89
Sibiu 5, 6, 7, 88, 91, 93, 96, 99,
125, 127, 129, 130, 131, 132,
134, 135, 144
Slatina Nera 39, 42, 47, 68, 87,
117
Slatina Timiș 33, 99, 128
Socolari 58, 71
Straja 147

T

Târnova 39, 67, 69
Teregova 40, 41, 42, 43, 59, 68,
75, 88, 102, 125, 128
Timișoara 3, 14, 22, 23, 26, 27, 28,
41, 84, 85, 119, 133, 140, 142, 150
Tincova 102, 118, 123
Turnu Ruieni 89, 118

V

Valea Bolvașnița 33, 34, 35, 104, 118
Valea Boului 51
Vălișoara 91, 92, 121
Vârșeț 9, 74, 147
Verendin 90
Voislova 121
Vrani 59, 65, 69, 75, 83

Z

Zăgujeni 90, 91, 121
Zlatița 147
Zorlențul Mare 43

Tiparul executat la:



● Imprimeria _____
M I R T O N
Timișoara, str. Samuil Micu nr. 7
Tel.: 0256-225684, 0256-272926;
Fax: 0256-208924
E-mail: mirton@mirton.ro
www.mirton.ro _____

C.T.C. Nr. 1